

planinski

V E S T N I K

REVIIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

111. LETO / MAREC 2006 / 750 SIT / 3,13 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

3

Turni smuki

**Ouray Ice
Festival
2005/2006**

9 770350 434008

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

MEINDL

HIMALAYA MFS

Z gumo dobro zaščiteni univerzalni gorniški čevlji z membrano goreteks za zahtevnejše ture. Notranjost čevlja je prevlečena s posebno peno MFS (memory foam system), ki se zaradi toplote stopala pri obujanju zmežča in se optimalno prilagodi nogi. Poleg tega za dobro prileganje poskrbi še sistem za zavezovanje digafix®.

AIR REVOLUTION 7.1

Univerzalni gorniški čevlji z membrano goreteks, primerni za letne in zimske obiske gora. Za obutev iz serije Air Revolution® je značilna izboljšana paropropustnost. Vlaga se akumulira v dobro oblazinjenem in odstranljivem jeziku, ki ga lahko hitro osušimo ločeno od čevlja.

Bridgedale

NADZORNIKI TNP SO PRI SVOJEM DELU OBUTI V NOGAVICE BRIDGEDALE.

NI DOBRIH ČEVLJEV BREZ DOBRIH NOGAVIC!

EXPEDITION SUMMIT

Za vse obiskovalce zasneženih gora. Vrhunske tehnične dokolenke za ekstremne razmere z velikim deležem najboljših volne prve preje. Termalna vlakna isolfil® ohranjajo noge tople. Zaradi vložkov iz elastične lycra® in sistema forward flex se nogavice med prepogibanjem prilagajajo nogi. Kombinacija prevodne plasti iz umetnih vlaken s plastjo vpijajočih naravnih vlaken izboljšuje odvajanje vlage. Za udobje skrbi dodatno blazinjenje izpostavljenih mest. / Priporočen model za obutev z membrano goreteks®.

ZA TURNE SMUČARJE:

SKI MIDWEIGHT

Tople in dobro podložene tehnične smučarske nogavice.

SKI LIGHTWEIGHT

Smučarska nogavica za zahtevne smučarje. Ker je tanjša, omogoča boljši stik noge s smučarskim čevljem.

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk MEINDL in BRIDGEDALE v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

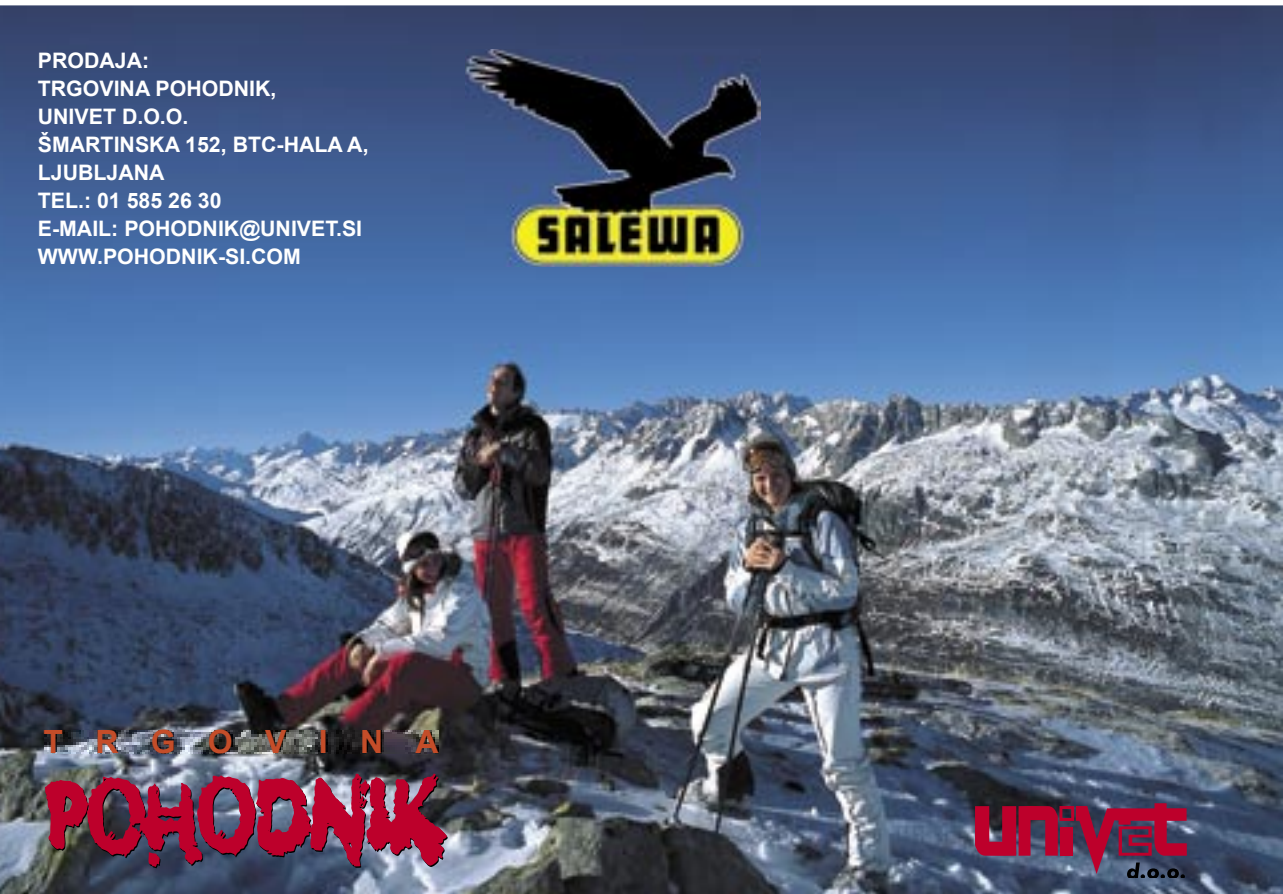
tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

PRODAJA:
TRGOVINA POHODNIK,
UNIVET D.O.O.
ŠMARTINSKA 152, BTC-HALA A,
LJUBLJANA
TEL.: 01 585 26 30
E-MAIL: POHODNIK@UNIVET.SI
WWW.POHODNIK-SI.COM

TRGOVINA
POHODNIK

UNIVET
d.o.o.

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

106. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak

Lektoriranje: Mojca Volkar

Oblikovanje: Zvone Kosovelj, Aljoša

Markač

Grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5150 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 7.500 SIT (31,3 EUR), 55 EUR za tujino, posamezna številka 750 SIT (3,13 EUR). Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fotografija na naslovnici:

Turno smučanje v Fužinskih gorah

☞ Jurij Senegačnik

Naj cveti sto cvetov, naj stoji sto vrhov ...

Enega od prispevkov za Planinski vestnik sem nekoč naslovil s »Prečuden svet je v grapi črni«, pa mi je urednik tisti »svet« spremenil v »cvet«. Sploh nisem bil jezen, kajti v idrijskih grapah, ki sem jih takrat neutrudno obiskoval, je bilo tako prečudnih cvetov kot svetov na pretek. Popolnoma prevzet sem bil od tistih strmali in skritih sotesk, prijatelj, s katerim smo naredili marsikatero planinsko turo, pa zanj še slišati ni hotel. Gora je morala biti zanj visoka, strma, skalnata, zasnežena, ledena! Taka, prava! Sredogorje – no ja, da pa bi se spuščal še nižje, v grape, to ga pa »ni imelo«. Danes je drugače, po mnogih letih vsa naša družba kaj rada zaide tudi v območje nizkih gričev, primorskih širjav ali posoških sotesk. Raznolikost, ki jo nudi narava, in pestrost, ki jo ponuja že samo slovenski svet, sta tako obširna, da ni človeka, ki ne bi našel »prave gore« zase, »svojega vrha«, na katerem bo doživljal lepe in nepozabne trenutke. Ni turnega smuka samo z Grintovca, s Kanjavca, skozi Jalovčev ozebnik ali izpod Kriške stene, krasen, celo malce adrenalinski turni smuk si lahko privoščite tudi s Korene ali Gore v Polhograjskem hribovju. Ni divjih sten in prepadov le v severnih plateh Julijcev, Karavank ali Kamniško-Savinjskih Alp – enako divjino lahko doživite v Govcih, v razoranih pobočjih severnih obronkov Trnovskega gozda. In ni mračna samo strašna soteska Clapadorie na koncu Dunje pod Poliškim Špikom, enako mrakobno in srhljivo vzdušje lahko doživite tudi v Kozijski grapi nad Trebušo. Resda vse v malo pomanjšani obliki, pa vendarle z vsemi pritiklinami »pravih gor«.

Pravzaprav dostikrat niti ne vemo, kaj vse nam lahko prinese čudovit dan v naravi, saj preslabo poznamo že domače kraje, kaj šele »sosedove travnike«. Več ko hodimo, dlje ko se razgledujemo, večje lepote se nam odpirajo. In širjave postajajo širše, daljave bolj oddaljene, globače zarezane globlje v nedrja zemlje. Šele, ko si odpremo svet, ugotovimo, da je na njem dovolj prostora za vse. Da ni prav nobene potrebe čakati v vrsti za »vstop« na vrh Triglava, prav tako ne za iskanje parkirišča v vedno prenapoljenih zatrepih najprivlačnejših alpskih dolin. Tudi ni nujno, da drug drugemu dihamo v hrbet, ko se zimska turnosmučarska kača vije proti Kotovemu sedlu, ali da se v zatohlem poletnem večeru prerivamo pred oskrbnikovim okencem katere od najbolj obljudenih planinskih koč v »boju« za prenočišče. Ko bo vsakdo našel svojo goro, bomo lažje zadihali. Prijazno se bosta pozdravili samotni duši nekje v koncu Možnice ali na sedlu Čez Brežič pod Črnelskimi špicami, v prijeten pogovor se bosta zatopila nova znanca v Dolu pod Plazmi, zaljubljenca bosta našla svoj mir, ki ga bo »motilo« le ptičje žgolenje, med mogočnimi bukvami v pobočju Putriha nad dolino Idrijske Bele. Z raznolikostjo podob narave, goratega sveta, sredogorja, kraških goličav se bo bogatila tudi osebnost planinca, alpinista, gorohodca, graparja ... Že Kitajci so rekli, naj cveti sto cvetov. Cveti jih še več. Prav tako pa že stoji sto vrhov, celo mnogo več - in nekateri od njih »stoj« kar ob skritih tolmunih divjih idrijskih grap. Vsakdo lahko vedno najde svojo goro - če ne takoj, pa po dolgem iskanju. Kajti čar je v iskanju, pa četudi iskanega ne najdeš. Saj je tudi Kugy vse življenje iskal »svoj cvet« (Scabioso trento), pa ga ni nikoli našel. A je ob tem našel vseh »sto vrhov«.

Marjan Bradeško

TEMA MESECA 4-23

Utrinki s prečenja »našega grebena«

Maura Arh

Turni smuki v Spodnjih Bohinjskih gorah

Andraž Poljanec

Begunjska Vrtača

Iztok Snaj

Begunjščica pozimi, 2060 m

Iztok Snaj

Turni smuki na Begunjščici

Andraž Poljanec

Turna smuka v osrčju Visokih Tater

Mateja Pate

PLANINSTVO 24-49

85-letnica ustanovitve TK Skala

Svetozar Guček

Trije utrinki iz mladosti

Mihaela Ruth

Preko trebuških grap

Rafael Terpin

Prvi planinski koraki

Manja Rajh

V hribe z dojenčkom?

Mojca Kucler

Novi koncepti gorniških oblačil

Boštjan Virč

17. državno tekmovanje Mladina in gore

Jože Drab

PLANINSKI PORTRET 50-52

Mladostni osemdesetletnik - Janez Lušina

Pavle Šegula

ALPINIZEM 53-63

Ouray Ice Festival 2005

Aljaž Anderle

Ouray Ice Festival 2006

Tanja Grmovšek

Športno plezanje v Španiji

Klemen Novak

Predstavljamo:

AO Rašica: kjer vsaka poka najde klin

Tadej Debevec

NAŠA SMER 64-67

Vzhodna grapa v Škarjah

Irena Mušič

NOVICE IZ VERTIKALE 67-71

LITERATURA 72-74

NOVICE IN OBVESTILA 75-80

Kako poznamo naše gore? 80

Andrej Stritar

Utrinki s prečenja »našega grebena«

Spomini na zimsko pustolovščino izpred tridesetih let

✍ Maura Arh   📷 Janko Arh

Pisalo se je leto 1976. Trije mladinci in mladinka smo načrtovali veliko turo: prečenje grebena od Črne Prsti do Viševnika po vseh vrhovih v alpinistično še zimski sezoni, od 24. do 29. januarja. Udeleženci te zimске pustolovščine smo bili Janko Arh - Jankc, Lojze Budkovič - Lojz, Andrej Žmitek - Andrejc ali *Dohtar* (takrat je bil v 1. letniku medicine, danes je pa primarij!) in moja malenkost, Maura Arh (takrat še Furlan) – za prijatelje Primorka. Bohinjci so vztrajno govorili o svojem Bohinjskem grebenu, jaz sem pa trdila, da je to »naš« (primorski) greben. Z Andrejcem sva imela glede tega kar besedno vojno. Mene je v vso godljo potegnila »častna planinska beseda«, ki sem jo dala Jankcu in

Na grebenu

sem jo morala držati, saj se ni spodobilo, da bi metala slabo luč na nas Primorce, ki smo bili pri Bohinjcih že tako slabo zapisani, da je bil že greh, če si samo rekel, da si »Primorc«. Če pa si bil še Primorka, da ne govorim ... *Dohtar* mi ni zaupal niti nabave hrane in sestave jedilnika, čeprav bi mi to kot edini ženski v ekipi pripadalo po naravnem zakonu. Zato pa smo morali kakšen dan biti kar na strogem postu ali pa z bajlo razbijati zmrznjeno čokolado, da smo potem odtalili v ustih kakšen košček, ki nam je vzel več energije, kot nam je je dal. Vsa hrana je namreč mirno počivala v nahrbtnikih v globoko zamrznjenem spancu pri tistih – 50° C. Res je hudo, če kot ženska skoraj nikoli ne prideš do besede.

Edino po vztrajnosti in trmi sem vsem trem Bohinjcem pomenila hudo konkurenco. No ... to pa takrat ni bil ravno greh.

Na prečenju pa sem imela tudi čisto tehnične težave: sporazumevalni jezik. Čisto slučajno sem se odločila za študij romanskih in germanskih jezikov, tako da sem si lahko na prečenju prevajala iz trde *bohinjščine* v mehko *primorščino*, še posebno ko je šlo za kakšen plezalski detajl. Primer: »Ejga, k'je vse tok ajnfoh pa zihr!« sem dobesedno prevedla: »Mona, pomahej si sama!« In tako naprej ...

Poskusna zimska tura

Za trening me je Jankc povabil na zimsko turnejo na Veliko Špičje. Hotel me je še bolj navdušiti nad gorami in tako je združil trening hoje s plezanjem, turnim smučanjem, *abzajlom* ... v eno samo celoto. Tako sva šla v vsej zimsko-alpinistično-turnosmučarski opremi, kar sem je takrat premogla, čez Komarčo na

Raskovec (v sredini zadaj) in Rodica (desno)

Andraž Poljanec

Veliko Špičje. Vrhunec vzpona je bil spust z *dilferjem* (z vrvjo). Gospoda Dülferja je bilo treba поблиže spoznati, je odločil Jankc in me z derezami na nogah, smučmi in cepinom ter nezložljivimi palicami na nahrbtniku ovil v vrv in rekel: »Zihr je, k'r pejt!« (Prevod: »Če padeš, si sama kriva.«) Ni mi bilo jasno, v kateri roki ali nogi naj popustim vrv, da bom lahko začutila trdna tla pod nogami. Vrv me je pa vedno bolj tesno objemala ... Takrat res nisem čutila tal pod nogami in tudi potila sem se močno.

Od tistih časov zelo spoštujem gospoda Dülferja, vendar se mu raje izognem, da se ne srečava.

... Pograd ...

Začetek velike ture ni bil nič kaj obetaven. Že na startu sta me Jankc in Andreje skupaj s pogradom v bivaku za Liscem že skoraj pokopala. Razmajani pograd se je namreč z njima vred zrušil iz prvega nadstropja name,

ki sem ležala v pritličju. Ampak Primorke smo korenine. *Dohtar* je ugotovil, da nimam niti buške.

In tako smo začeli prečenje v globokem snegu, sneženju in megli, da bi jo lahko rezal, z natančnim *Dohtarjem*, ki te je poslal nazaj, če nisi šel točno po grebenu, in si moral opraviti popravni izpit že kar na začetku ... »To je grebensko prečenje Bohinjskega grebena!« mi je vedno poudaril, ko je stal na primorski strani.

... Zgodba o Cepinu z veliko začetnico ...

Moja planinska oprema za zimske razmere je bila takrat zelo skromna. Usnjeni gojzarji z zlizanim vibramom, volnene nogavice, pumparice, volnen pulover in flanelasta srajca, volnene rokavice in celo najlonske prevleke za rokavice, anorak K-way, *ibrhoze*, kot so temu rekli Bohinjci, dereze *štubajke*, platnen nahrbtnik in nezložljive smučarske palice.

Turni smučarji pod Bogatinskim sedlom

☞ Miha Pavšek

Fantje so takrat kot AS Bohinj pri AO Radovljica premogli bajle, puhovke, puhaste hlače, puhaste spalne vreče ali vsaj slonovo nogo, jaz kot PD Nova Gorica pa le pohodniško spalno vrečo. No ... pa saj ne bo mraz.

Ponos moje zimske opreme pa je bil pravi pravcati cepin. Prvi cepin v mojem življenju. Domače, ročno delo. Izdelal mi ga je prijatelj Primorec, takrat orodjar v nekem podjetju, ko sem tarnala, da ne vem, kje si bom sposodila cepin za tako turo. Na društvu sem si sposodila industrijsko izdelan cepin in kolega je naredil odlitek, leseno toporišče po primorsko (lesen držaj) in zanko kar iz belkastega traku z rdečima črtama – iz traku za rolete! Ko mi ga je izročil, še dišečega po laku, s katerim je kar vsega prelakiral, so mi oči kar zažarele. Na turi bom imela pravi cepin! Pred turo sem ga samo enkrat malo preizkusila, na tistem treningu na Velikem Špičju.

Slika na prejšnji strani:
Spodnje Bohinjske gore z Rodice

☞ Tomaž Marolt

Prvo noč smo nameravali prespati na planini Suha pod Rodico, kajti v gosti megli nam ni uspelo priti do Globokega, kot smo sprva načrtovali. Edini odprt stan je bila na pol podrta *sirarca*. Ker so vsi trije fantje imeli le bajle, me je Andreje prosil za cepin, da bi privzdignil zamrznjena vrata *sirarce* in jih tako odprl.

Čez minuto se je Andreje vrnil s cepinom v rokah, vendar je bil ta v dveh kosih. »Lopatica je slaba,« je strokovno postavil diagnozo njegovega zdravstvenega stanja. »Ampak zihra se u dau zašvasat,« (prevod: »Mona, kup si novo bajlo, ma ti n dam šolda znju!«) mi je prijateljsko prišepnil in me potrepljal po rami. Kar na jok mi je šlo. Svoj prvi cepin sem držala v obeh rokah in ga gledala: lopatica v levi, telo pa v desni. Komaj sem zadrževala solze. *Dohtar* je odlomil polovico mojega primorskega ponosa.

Od tistega dne si s cepinom nisva več tako zaupala, opirala sem se bolj na dereze. Lopatica je bila spravljena v nahrbtniku, polovičko cepina pa sem držala v rokah.

Goram seveda to ni bilo všeč in sklenile so, da naju spet povežejo v dobro navezo.

Namen so imele že na Bogatinskem sedlu. Takrat je bila za mano divja noč. Zbudila sem se z moro: dušila sem se in nekdo mi je dihal za ovratnik. Ko sem se vsa potna zbudila, sem ugotovila, da sem zagozdena med vrečo, kamenje in led na dnu luknje in da mi diha za ovratnik Jankc, saj je ponoči v snežni luknji z vrečo vred zdrsnil do mene, od zadaj pa je s težo pritiskal še Andrejč. Spet ta dva! Edino Lojz, tih, pošten, miren, romantik, še danes zaljubljen v gore, je že vstal in vpil, da je zunaj jasno. Goram to ni bilo dovolj; zahtevale so, da še pokleknem pred njimi. To se je tudi zgodilo, ko se mi je zunaj v vetru zanohtalo, da sem kar pokleknila v sneg od bolečin in teme, ki se mi je delala pred očmi. Solze so mi tekale po licih, ko mi je Jankc ogreval roke kar z drgnjenjem. Gore so ta moj priklon sprejele kot potezo francoskega bontona.

Cepin se izkaže

Peti dan prečenja so se fantje odločili, da sestopimo z vrha Kanjavca kar po žlebu, da bomo *kuj dol* (prevod: Pazi, pupa!). Moja intuicija mi je prišepnila, da je greben varnejši, ampak fantje na ta moj predlog niso trznili. No, jaz bi bila resnično skoraj *kuj dol*. Pozneje smo izvedeli, da je takrat na Kredarici divjal pravi orkanski veter s hitrostjo približno 100 km/h in temperatura je bila okoli – 20° C, to pa pomeni približno – 50° C mraza. Prave himalajske razmere, pa kar doma!

Fantje so urno izginili v ozek ozebnik in ko sem spraševala, kakšen je spust, mi je odgovarjal le veter. Ker sem bila zadnja, mi ni preostalo drugega, kot da vzamem v roke cepin (takrat še z malo začetnico) in z derezami zagrizem v poledeneli sneg. Nisem vedela, kaj me čaka.

Za začetek mi je kar zmanjkalo sape, nisem mogla dihati v silnem vetru. Ledna očala mi je znotraj zasula toča snežnih puščic, tako da nisem nič videla, in veter me je začel trgati iz ozebnika. S cepinom sva se nagsko zapičila v poledeneli sneg in takrat je lahko kar bral mojo edino misel: »Zdrži!« Njegov jekleni prijem je držal in bila sem dobesedno prilepljena nanj. Vroče sem si želela, da bi me

videl kateri izmed fantov, kajti nisem mogla narediti niti stopinje. Veter bi me odtrgal. Prvi me je zagledal Jankc, ki je posumil, da je nekaj narobe, in s pospeškom vetra prišel do mene. Hkrati z vetrom sem mu tilnila, da se ne morem premakniti, ker premočno piha. Edina samoumevna kratkoročna rešitev, ki nama je prišla na misel, je bila, da se primeva za roke in počasi sestopava, skoraj ped za pedjo. Skupna teža obeh je premagovala silo vetra. Če bi kak nepristranski opazovalec gledal ta prizor, bi si mislil, da sva čisto usekana ali pa tako zaljubljena, da se morava še na sestopu po ozkem ozebniku držati za ročice, in to v orkanskem vetru, ki ti je kar jemal sapo.

Fantje so pozneje povedali, da tudi sami skoraj niso mogli narediti koraka navzdol, tako so zračne gmote vetra divjale navzgor. Himalajske razmere so me tako premrazile, da sem bila kar trda, in Jankc mi je prepustil svojo puhovko. Moram priznati, da si je tiho, a skrbno nabiral točke. Tisti trening na Velikem Špičju ni bil najbolj posrečena poteza ...

Od tistega hipa sva bila s Cepinom (z veliko začetnico) spet odlična naveza.

Plezanje je bilo mestoma zahtevno.

Andrejcu sem pa zamerila, da je v poročilu o turi in v članku za Vestnik napisal, da je bila naša tehnična oprema cepin in 3 *bajle*, čeprav je sam točno vedel, da je bil cepin v kosih, uporabna pa samo polovička.

Po prečenju, po Cepinovi kratki, vendar vrhunski alpinistični karieri, sem ga prekrstila v angela varuha. Še danes budno počiva na steni v kabinetu in me varuje. S prihranki od štipendije pa sem si tudi jaz takoj kupila industrijsko izdelano *bajlo*, da ne bi bilo več *fovšije* (prevod: pupa, fovš si, je!).

Zmagoslavje z napolitankami

Po vseh mukah, prigodah in vremenskih mukah smo v krasnem, sončnem, toplem brezvetrju končali prečenje popoldne 29. 1. 1976 na Viševniku. Kot da bi se nam gore hudomušno smejale v brk, se mi je takrat zdelo. Le zakaj? Ali so kaj snovale?

Ostal nam je le še spust na Uskovnico in v dolino. Na poti dol smo pospravili vso opremo, tudi dereze, in ugotavljali, da skoraj ne znamo več hoditi brez njih. V koči smo častno proslavili ta podvig. Polovica ekipe je nazdravljala

Na vrhu Kanjavca

s *pirom* (prevod: pupa, bira ni zate!), midva z Andrejcem sva se pa kot »antitalenta« za alkohol morala zadovoljiti s kokakolo, saj je ore zmanjkalo, za malinovec ni bil pravi čas, čaja smo bili pa siti. Pijačo so spremljale lešnikove napolitanke v rdečem ovitku znamke Nougat. To je bilo takrat pred tridesetimi leti *in* (prevod: noter, ben pusmo stat ...). Ko je bilo po treh urah na mizi pravo razdejanje – dvanajst praznih steklenic piva, dvanajst praznih steklenic kokakole in šest praznih ovitkov napolitank – so se tudi čustva veselja že odtalila, še posebno pri prvem delu ekipe. Z Andrejcem sva prigovarjala, da moramo ujeti zadnji avtobus iz Srednje vasi do Bohinjske Bistrice, vendar sta Jankc in Lojz, sicer zelo tiha fanta, tako klepetala, da sta se lahko kosala z mano. Ravno sta sklenila, da ustanovita kruleči duo Trd(n)a Bohinjca, ko ju je streznil oskrbnik. »Račun, fantje!« je naznanil po treh urah strežbe (praznih steklenic iz previdnosti ni odnašal) in nam pomolil kar dolg račun ter z nezaupanjem gledal v nas, češ ali bomo premogli toliko dinarčkov ali bo treba pomivati posodo. Kaže, da smo se mu zdeli dokaj sumljiva družčina. Ampak takrat je bila

za nas pomembna samo *štimunga* (prevod: Dio bono, je blo duobro). Slab vtis smo popravili, ko smo s kupnimi močmi le napraskali dovolj denarja. »Pa še kaj se oglasite!« Z nasmeškom nas je pospremil do vrat in nas pustil v temno noč.

Preostalo nam je samo še to, da se po lepem, ravnem kolovozu mehko spustimo navzdol. Skoraj preveč preprosto.

Ledeni krst

Čelke (prevod: lampadine na glavi) so bile že dokaj utrujene, tako da so samo še škilile v temo. Jankc in Lojz sta se na čelu ekipe brundajoč bolj zibala kot hodila v dolino, jaz sem bila kot vedno zadnja. Po kolovozu so v tistih časih spravljali les in sčasoma je nastala iz njega nekakšna ledena dvopasovnica, pista za minibob: ponekod je gledal ven kakšen kamen, vse skupaj pa je bilo pokrito s kakšnim centimetrom svežega snega. Idealna drsalnica za konec velike ture. Moram reči, da so fantje kar dobro obvladali ta šport. Meni pa drsanje že od nekdaj ni bilo ravno pri srcu, zato mi je kar trda predla. Brez derez se nisem znašla, vibram na podplatih je bil zlizan in ne vem kolikokrat sem skupaj z nahrbtnikom pristala na zadnji plati. Šele pozneje sem preštudirala, zakaj tak finiš. To je bila tista hudomušna niansa nasmeha gora, ki sem jo zaslugila na Viševniku.

Na prečenju smo namreč pozabili na nekaj zelo pomembnega: nismo se na vsakem vrhu krstili z udarcem po zadnji plati, kot terja planinski bonton. In to so vestno opravile gore na poti navzdol. Niso pomagala opravičila, da je bila megla, pa veter, pa da ni bilo časa ... Mene so največkrat krstile s trdim, ledenim udarcem po zadnji plati, ker sem bila prvič na večini izmed 48 vrhov, kolikor jih premore »naš greben«.

Ko sem naslednji dan živo pripovedovala kolegicam, da me najbolj boli zadnja plat, mi nobena ni verjela. »Ali si vseh 6 dni presedela na Uskovnici, hvališ pa se s prečenjem?« so se mi smejale. Vse so mislile, da brijem norce iz njih; jaz sem pa govorila čisto resnico. Tudi na predavanjih in vajah na faksu sem se še cel teden prekladala na klopeh kot mačka mlade in v mislih ponavljala lekcijo.

Gore so poskrbele, da je bil ledeni krst resnično pika na »i« prečenja.

Fantje so me po prečenju celo sprejeli za pripravnico v AS Bohinj, saj se ni spodobilo, da bi plezali s »Primorko« iz PD Nova Gorica. Še danes pa mi niso odpustili, da ostajam anti-talent za alkohol in se v njihovi družbi vedno neprimerno vedem: trčim s kozarcem vode, pijana sem pa »kot Maura«. Nisem kriva. Čisto slučajno so mi pač starši izbrali tako ime; Maura.

Še danes, po tridesetih letih, pa se mi nobeden izmed fantov ni zahvalil, ker brez mene ne bi bili ljudje.

Šola gora

Ko danes gledam nazaj, priznam, da sodijo gore med moje najboljše učitelje. So pošteni, potrpežljivi, razumevajoči, vendar zelo natančni in strogi učitelji.

V njihovi šoli so pravila preprosta in se ne spreminjajo: ni profesorja za katedrom in v razredu si sam. Nikogar ni, ki bi ti lahko pomagal, in nikogar, od kogar bi lahko kaj »preplonkal«. V njihovo šolo lahko stopiš kadar koli, vendar vedi, da se boš moral naučiti pisati in brati sam. V šolo moraš hoditi pripravljen, ker ne sprejemajo opravičil. Zahtevajo, da si vedno 100-odstotno na tekočem. Imaš samo en učbenik, ki je hkrati zvezek za šolske in domače naloge. Naučiti se moraš deset zapovedi kot molitvico. Če ne znaš, ponavlaš lekcijo, dokler je ne obvladaš. Veliko potrpljenja imajo s teboj. Nalogo si naložiš sam in tudi pregledaš jo sam. Test si sestaviš sam in tudi oceniš se sam. Nič ne moreš »prešpricati«. Ko si enkrat izprosiš šibko dvojko, tako bolj za moralo, moraš naslednjič obvladati vse. Ko v šoli sanjariš in ne slediš pouku, udarijo po mizi in takrat počti. Cenijo pogum, ne prenesejo pa predrznosti. Zahtevajo spoštovanje. Vse, kar si želiš, ti uresničijo. Nič ni nemogoče. Vprašanje je le, za kakšno *cenó*. In ko od veselja kar prekipavaš, ker si dobil prvo petico, ti povedo, da si šele v prvem razredu in poti nazaj v tej šoli vseživljenjskega učenja ni. Želijo, da napreduješ, in tvojih uspehov se veselijo s teboj. To ti tudi vedno jasno pokažejo.

Gore so resnično prvovrsten učitelj v šoli življenja. ●

Turni smuki v Spodnjih Bohinjskih gorah

✉ Andraž Poljanec

Vrhovi Spodnjih Bohinjskih gora so turnosmučarsko izredno privlačni, še posebno v pomladnih mesecih (marec-maj). Zdi se, da predvsem zaradi čudovitega kontrasta, ki ga gornik doživi na vrhu: bohinjaška stran je še povsem zimska, na primorski pa že brsti pomlad in počitek v raskavi travi na toplen soncu je več kot prijeten. Zraven pa seže pogled od Triglava do Snežnika in človek se na takšnem razglednem "prestolu" počuti prav kraljevsko. Smučarski tereni so predvsem na severni strani grebena, na kateri so razmere zaradi osojne lege precej nepredvidljive; pozimi te

lahko presenetiti kakšen plaz, predvsem spomladi pa so pobočja velikokrat trda in pomrznjena, zato poleg srenačev ne bodo odveč tudi cepin in dereze. Med številnimi vrhovi v grebenu je kar precej smučarskih, najbolj obiskana pa je Rodica, s katere vsako leto organizirajo tudi skupinski turni smuk. Ob pogledu z Rodice se oko ustavi na privlačnem zahodnem pobočju Velikega Raskovca, ki zapeljivo čaka na "podpis" turnega smučarja. Raskovec je prvi izrazitejši vrh vzhodno od Rodice. Manjše sedlo ga ločuje od malega severozahodnega soimenjaka.

Raskovec, 1967 m

Opis vzpona: Dokler sneg na gozdni cesti, ki se vzpne po gozdnatem pobočju visoko pod Planino Suho, vsaj po večini ne skopni, je pametno začeti turo s smučišča Vogel. Če si poleg gondole privoščiš še dve zaporedni sedežnici, se brez prelitega znoja znajdeš na Visokem Orlovem robu (1800 m). Od tam se čez začetno strmino (pogojno plazovito!) spustiš proti vzhodu in nadaljuješ pot po kotanjestem svetu, ki se proti severovzhodu postopno preveša v veliko kotanjo Planine Suha (1383 m). Ni ti treba prav na dno planinske kotanje, pač pa v njenem levem (jugovzhodnem) kotu poiščeš kratek, strm žleb, ki se nad gozdničem vzpenja proti jugozahodu in se izteče na kotanjasto uravnavo Za ulcam. Nadaljuješ proti vzhodu, po dolu na severni strani pod Malo Rodico, ki te v zmer-

nem vzponu pripelje na razgledno sedlo med Špikom in Malo Rodico; od tam je cilj kot na dlani. S sedla se prek vmesnega dolca spustiš v velikanski kotel (Dole) severovzhodno pod Rodico. Sledi vzpon na sedlo med Malim Raskovcem in glavnim grebenom Spodnjih Bohinjskih gora. Od cilja te loči še konta, ki jo obideš po desni in se vzpneš na vrh.

Spomladi, ko je omenjena gozdna cesta že kopna (po navadi od konca aprila), se zapelješ do višine 1060 m (na vseh razcepih greš navzgor), na kateri cesta ostro zavije proti vzhodu – odcep markirane poti na Planino Suho (6 km iz doline).

Spust: Z vrha po zahodnem pobočju v konto in naprej v smeri vzpona v Dole – velikanski kotel severovzhodno pod Rodico. Slediš naravnemu prehodu iz kotla proti severu, nato pa se držiš leve (severozahoda); čez dve manjši kotanji se približaš izteku krajšega grebena, ki se od Male Rodice odcepi proti severu in kulminira s Špikom in Vrhom Okroglice. Obideš ga v loku po severni strani in se po strmih pobočju spustiš na Planino Suho. Od tam se lahko vzpneš nazaj na smučišče Vogel in nato odsmučaš po urejenih progah do vozila ali pa nadaljuješ v območju markirane poti na gozdno cesto in po njej v dolino; pri tem je treba poskrbeti za uskladitev prevoza. (Tik pod Planino Suho po desni obideš kratek zaraščen odsek, po katerem je speljana markirana pot.)

Osnovni podatki o spustu:

Težavnost: zahtevno (II); plazovito zahodno pobočje Raskovca in severno pobočje Rodice, v trdem snegu nevarnost zdrsa; na vrhu možne opasti, v megli zelo težka orientacija.

Višinska razlika: vzpon s smučišča Vogel 650 m, smuk v dolino pribl. 1630 m.

Dolžina smuka: v dolino (Laški Rovt) 10 km (spodaj po cesti).

Leg: v vršnem delu zahodna, sicer severozahodna in severna.

Zavetišči: Ski hotel, 1540 m; odprt v času smuke, 75 ležišč (04/572 16 91);

Planinska koča Merjasec, 1535 m – 100 m od Ski hotela, stalno odprta, 27 ležišč (04/576 87 90).

Časovni potek: Ski hotel–Veliki Raskovec: 3–4 h (s sedežnicami do 45 min manj). Spust v dolino: 1 h–1 h 30 (vrnitev na smučišče Vogel 2 h).

Zemljevida: Bohinjsko jezero z okolico, 1 : 25.000; Julijske Alpe – vzhodni del, 1 : 50.000.

Vodnik: Turni smuki (Andraž Poljanec, PZS, 2003).

Vogel–Komna

Smučka tura od smučišča Vogel do Komne te popelje od vrveža pod žičnicami v tihoto samotne gorske pokrajine. Gre za prvo etapo t. i. Triglavske smučarske magistrale. Ta dolgi zimski pohod vodi prek poljan, po dolinah, čez sedla in strmine: od Vogla čez Komno in Dolino Triglavskih jezer na Kanjavec, nato čez Velo polje na Kredarico in navzdol v Krmo. Vodijo te zimske markacije.

Opis: Od Ski hotela Vogel (1540 m – do tam s kabinsko žičnico iz doline) po urejeni progi proti jugozahodu (smerokaza »Žagarjev graben« in »Zadnji Vogel«), vendar le dobrih 300 m (dolžinskih); ko se glavna proga spusti na desno navzdol, nadaljuješ pot po markirani cesti (ki je v času smuke tudi steptana) s tremi kratkimi vmesnimi vzponi do Planine Zadnji Vogel (1413 m). Za nekdanjimi planšarskimi, danes počitniškimi objekti se začne tura Vogel–Komna, ki je označena z zimskimi markacijami (rdeče-zelene puščice na oštevilčenih drogovih in ponekod na drevesih).

Proti zahodu jim slediš čez rob planine in nato v zelo blagem spustu tik pod rušnatim, pečevnatim skokom na levi. Nadaljuješ bolj ali manj po ravnem skozi valovit gozd, v katerem se držiš bolj levo. Kmalu se znajdeš v neporaščeni dolinici, ki poteka v smeri jug–sever (nekoč Planina Kal, 1346 m) in je pravzaprav zgornji del doline Žagarjev graben. Malo višje proti jugu zapre dolinico kratka, strma stopnja, ki jo premagáš v smeri proti desni in nadaljuješ pot proti zahodu. Čez zaobljen preval se spustiš na dno široke doline, ki se pne proti Konjskemu sedlu. Vzpenjaš se po desni (severni) polovici doline (plazovito!) pod strminami Konjskega vrha in Bohinjskega Migovca. Konjsko sedlo (1782 m) med Mejo na jugu in Bohinjskim Migovcem na severu dosežeš po zoženem delu. Sledi smuk proti severozahodu v velik kotel (plazovito!) in nato povprek čez zatrep naslednje, podolgovate globeli pod Škrbino (Sne-

žna konta); od tam se zložno vzpeniš na uravnavo med Podrto goro in Mohorjem. Uravnavo prečiš med navaljenimi balvani v isti smeri in šele ob vznožju vzhodnega pobočja Govnjaškega Kuka zaviješ pravokotno na desno navzdol v Tolminsko lakev (prezgodnji spust te pripelje nad skoke!). Smučarske markacije takoj nato vodijo v loku na levo čez zložen rušnat hrbet v podnožju Govnjaškega Kuka (če ni dovolj snega, se moraš zaradi rušnate nadloge držati dna doline, ki se kmalu obrne na zahod proti Govnjaču), onstran pa te usmerijo na sever, proti neporaščnemu dnu plitve doline. Od tam se pot po dolcu in čez prevalček nadaljuje proti zahodu v prostano kotanjo Planine Govnjač (1470 m). Od vojaških razvalin greš proti severovzhodu, čez hrbet Izpico (smer prehoda nakazuje viharški macesen s puščicama) in navzdol proti desni, na dno poraščene kotanje pod Domom na Komni. Do tam je še kratek, tik pod domom precej nadležen vzpon skozi zaraščen gozd.

Osnovni podatki:

Težavnost: delno zahtevno (II-); na posameznih odsekih nevarnost plazov, v megli težka orientacija.

Višinska razlika: do najvišje točke ture (Konjsko sedlo, 1782 m) je približno 450 m vzpona.

Dolžina ture: 10 km.

Leg: pretežno severna.

Zavetišča: Ski hotel, 1540 m; odprt v času smuke, 75 ležišč (04/572 16 91).

Planinska koča Merjasec, 1535 m; 100 m od Ski hotela, stalno odprta, 27 ležišč (04/576 87 90). Dom na Komni, 1520 m; stalno odprt, 120 ležišč (04/572 14 75 ali 050/611 221). Koča pod Bogatinom, 1513 m; stoji na Planini Na kraju 15 min zahodno od Doma na Komni. Pozimi je navadno odprta okoli novega leta (prijave na PD Bohinj – Srednja vas) in za 1. maj, sicer po dogovoru; 53 ležišč (inf. na PD Bohinj – Srednja vas: 031/341 821).

Časovni potek: Ski hotel–Konjsko sedlo: 2.30–3 h; Konjsko sedlo–Dom na Komni: 2.30–3 h; skupaj: 5–6 h.

Zemljevida: Bohinjsko jezero z okolico, 1 : 25.000; Julijske Alpe – vzhodni del, 1 : 50.000.

Vodnik: Turni smuki (Andraž Poljanec, PZS, 2003).

Begunjska Vrtača

Vaja v notranjem posluhu

✍ in 📷 Iztok Snoj

Dva nasprotna si pristopa. Skrbno sem prebral opis v priročniku, edinem tovrstnem slovenskem vodniku; kako zlesti na Vrtačo po vzhodni grapi in kje sestopiti. Ali kako pristopiti kar z juga. Tako naučen in opremljen z znanjem sem se odpeljal proti Ljubelju. Pokrajina ob cesti se je začela odpirati soncu. Pod gorami sem bil. Vzhodni greben Begunjščice je sijal v belini snega. Vso *znanost*, preučeno iz knjige, je zamenjala *utrnjena želja*, da bi zadihal na vrhu tega lepega grebena. Na njem od daleč nisem videl težav. Vrtača me ni dovolj močno pritegnila. Ob novi odločitvi sem bil zadovoljen. Na parkirišču sem bil štirinajst dni in uro pozneje kot z Vladovo družbo. Tokrat sem bil sam in tudi na smučarsko napravo nisem nameštal sestri. Ali je sploh še vozila gor? Zagledal sem se v greben nad seboj in takoj začutil njegovo privlačnost in svojo željo iti po njem na vrh. *Prisluhnil sem*. Nobenih dvomov o uspehu nisem *slišal*.

Zvestoba (Zvest oba). Sinoči sem na slepo obračal liste in knjiga o dobrih pojmi

se mi je odprla pri geslu *Zvestoba*. *Zvest* drug drugemu, *zvest* samemu sebi, *zvest oba*. V grapah med skalami je svojevrsten občutek, a v samoti se na grebenih počutim varneje in svobodneje. Na njih tudi velikokrat *slišim*, kako mi *zaigra srce*. Tudi taka izbira *notranjih* vzgibov me je zapeljala na drugo pot, stran od tiste, ki sem jo načrtoval s *pametjo*. V torek sem v oddaji o Makaluju slišal, da je pri uspehu v alpinizmu devetdeset odstotkov vsega v glavi. To bi se lahko dopolnjevalo z drugo razlago, da za svoj um uporabljamo le približno deset odstotkov možganov. Medtem sem na ravni strmini izmenično stopical po konicah prstov in vlekel noge iz nenadno predrte skorje.

Opazovanje okolice. Smučarji so vsaj malo zdrsali in utrdili površino, da se ni močno udirala. Le kako bo na grebenu, če se niso spustili prav z vrha? *Vprašal sem se*, ali bom danes na vrhu. *Nisem slišal* nobenega dvoma in sem usmeril misli v iskanje terena, na katerem se najmanj predira. Kadar koli sem se obrnil, sem zagledal pod seboj mirni mejni prehod. V stari

Slika na prejšnji strani: Na vrhu Begunjščice ☞ Irena Mušič

Spodaj: Greben Na Možeh - Palec, levo krnica Suho ruševje

Begunjščica pozimi, 2060 m

Izток Snoj

Ljubelj je zaradi višine 1050 m udobno zimsko izhodišče. Ture okoli Zelenice si lahko še skrajšamo s sedežnico, ki nas pripelje nad 1500 m. Najhitrejši vzpon je po **Osrednji grapi**, ki z naklonino do 45° šteje za alpinistični vzpon. Do nje pridemo od gornje postaje žičnice po izbočenem terenu velikega snežišča in vpadnici vrha Velikega vrha. Ko se snežišče zoži v strm žleb, ob delitvah vedno izbiramo srednji krak. Na najožjem in najstrmejšem kraju je kratek skok, ki je ob pomankanju snega lahko tudi kopen. Z Zelenice 2 uri in za sestop na Ljubelj še 2. (Vsi navedeni časi veljajo ob ugodnih snežnih razmerah.)

Priljubljen pristop je po **Šentanskem plazu**, ki velja za zahtevno snežno turo. Do tega obširnega pobočja, ki je globlje vrezano med oba glavna vrhova, Begunjsko Vrtačo in Veliki vrh, pridemo s srednje postaje sedežnice na Zelenico. Ko nad prvo strmino smučišča dosežemo uravnavo, zavijemo na levo na široko in strmejšo pobočje, ki se z višino enakomerno zožuje. Na dveh tretjinah, kjer je plaz najožji, izberemo desni izstop na greben. Po večini je naklon približno 25°, le zadnja metra ob izstopu na greben sta tokrat zaradi napihanega snega dosegla naklon do 45°. Od tam do vrha na desni ostaneta le še prečenje manjšega kuclja in krajši, lažje pristopen greben. Z Ljubelja 3 h 30.

Tretji pristop (ali sestop) je s **Smokuške planine**, ki ima oznako zelo zahtevna snežna tura. Do planine se za slabih 200 m spustimo z Zelenice ali pa vzpnemo iz Završnice. Skozi gozd se usmerimo proti Velikemu plazu, ki se široko dviguje proti Velikemu vrhu. Tik pod grebenom pridemo do rame, čez katero lahko pogledamo v Osrednji grapo in po kateri pridemo na vrh. Naklonina vršnega dela je od 30° do 35°. Z Zelenice 3 h 30.

Z juga se pride na vrh od **Doma v Dragi**, 689 m. Po precej obiskani poti pridemo do Roblekovega doma na Begunjščici, 1657 m. Pred njim zavijemo na desno, po trasi markirane poti. Po navadi je prek južnega pobočja shojeno malo pod robom grebena. Na

poti je zaradi dolgega prečenja strmega pobočja nevarnost zdrsa. Iz Drage 4 h 30–5 h in za sestop 3 h. In še opis poti iz zgodbe, to je po grebenu **Begunjščice**. Na Ljubelju se mimo hotela Garni usmerimo proti širokemu snežišču, ki se na levi zajeda v najnižji del grebena Begunjščice. Naravnost navzgor vidimo strmejši in ožji krak, mi pa se dvigujemo po širšem in položnejšem delu bolj v levo. Med redkimi macesni stopimo na greben. Med bukovim drevjem se dvignemo do prve vzpetine in jo obidemo po severni strani, na začetku ozkega grabna, ki smo ga videli od spodaj. Potem sledi širše in strmejšo pobočje, obrnjeno proti jugu; nad njim znova pridemo na greben. Ostrim skalam se moramo ogniti po levi strani, nad grabnom, ki je strmo in ostro vrezan v južno pobočje. Za njim je hoja po grebenu do dvojnega skalnega bloka spet lažja. Malo se spustimo ob meji skale in snega in se spet povzpnejo na greben. Tako pridemo na zadnji vzpetino pred Begunjsko Vrtačo, ki jo zagledamo šele na tem kraju. Zadnji greben je bil spihan in do vrha je bilo treba tudi z rokami poprijeti za skale. Za sestop po Šentanskem plazu moramo po južnem pobočju sestopiti na vzhodni krak plazu. Spust je možen že na tem kraju, lahko pa gremo po ostrejšem, a ne zahtevnem grebenu do zahodnega kraka; tam je sestop po navadi lažji. Z Ljubelja 4 h–4 h 30, na Veliki vrh še uro več.

Literatura: Vladimir Habjan, Zimski vzponi v slovenskih gorah, Sidarta 2003.
Zemljevida: Stol in Begunjščica, 1 : 25.000; Karavanke – osrednji del, 1 : 50.000.

Turni smuki na Begunjščici z Andraž Poljanec

Strmali Begunjščice privabljajo tudi številne turne smučarje. Za mnoge izmed njih je gora zaradi ugodne lege, bližine ter dveh sedežnic, ki po želji ali potrebi še skrajšata čas vzpona, zelo prikladna za popoldansko smuško turo (t. i. "poslužbeni sindrom"). Vendar se je treba zavedati, da na strmi gori na južnem koncu Zelenice ni lahkih turnosmučarskih terenov. Najlažja tura (II+, naklonina do 30°) je čez **Šentanski plaz** ali na kratko **Plaz**; tam je sneg pokopal že precej smučarjev, zato nikar ne hodite tja gor v nestabilnih snežnih razmerah. Naslednji po težavnosti je **Smokuški plaz** (zgoraj III-, niže II+, naklonina do 35°), ki se spušča izpod vrha proti zahodu na istoimensko planino. Na južni strani Planinskega doma na Zelenici pa se vrh snežišča izoblikuje zelo strma in ozka **Osrednja grapa**; smučarski spust po

njej je že prava alpinistična smuka (III+, zgornjih 150 m S4, 350 m, naklonina do 45°). Za pristop na vrh glej opise v članku Begunjska Vrtača, smuka pa praviloma poteka po smeri vzpona. Opozoriti velja na že omenjeno nevarnost plazov in zdrsa – zlasti prehodi na greben so pogosto spihani, zato je sneg zelo trd ali celo poledenel (pri vzponu se ne obotavljajte prijeti za cepin in si natakni dereze, pri smuki na kočljivih krajih pa premislite o tem, da lahko sestopite s smučmi na nahrbtniku). Ravnajte se torej po načelu "cum grano salis", da boste smučali in uživali v hribih tudi na stara leta. Poglejmo še nekaj podatkov o najbolj obiskani smuški turi po **Šentanskem plazu**: višinska razlika (mejni prehod Ljubelj–Veliki vrh) 1000 m, dolžina 2,5 km, trajanje do 45 min. (Vodnik: Turni smuki; Andraž Poljanec, PZS, 2003.)

stopinji je tičal večji kamen. Pod skalami sem bil. *Nehoté* sem pogledal po robéh. Z grebena sta me opazovala dva gamsa. Ko smo vedeli drug za drugega, sta se počasi obrnila proti Šentanski dolini in mi izginila iz vida. Čez veje borovja, oguljenega od robnikov smuč, sem stopil v redki bukovi gozd. Južna stran je bila omehčana. Temperatura je bila že nekaj dni zapored nad lediščem. *Opazoval sem se*, ko sem stopal za svežimi gamsovimi sledmi.

Samoopazovanje. Greben se je prvič zravnal, njegov rob pa postal ostrejši. Oprimal sem se skal, ko mi je zmanjkalo snega pod nogami. Udrlo se mi je v majhno zev, ki je nastala ob skali. Prvi hip sem predvsem *opazoval*, kaj se dogaja z menoj. Razen tega, da trdno stojim na nogah, nisem *opazil* ničesar. Potem sem začel *opazovati*, kako name deluje strmina. Na tem mestu je veter napihal sneg v ozek in strm graben, ki se je začel tik nad mojo glavo in pod grebenom. Drugače sem *dojemal* strmino, ko sem bil še vedno s pazduho ulovljen na robu snega. *Zaznal sem* željo, da bi se slikal ujet, a jo je takoj odnesel *šepet opozorila* na resnost razmer. Za previdno kobacanje iz luknje sem si vzel čas. *Opazil sem*, da sem se držeč se za skale počutil bolj varnega. Še nekaj korakov in pod nogami sem *začutil* sneg, poledenel od stalnega vetra. Lepo je ob tolikih menjavah snežnih razmer. Sem ter tja sem videl ostre raze od gamsovih parkljev in *zaznal potrebo*, da bi si nataknil dereze.

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem
razveseljuje 2x tedensko:

- **ob četrtek ob 9.30**
z rubriko Vabilo na pot
- **ob petkih ob 17.00**
prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!
RADIO OGNJIŠČE

Ogibanje nevarnostim na razne načine. Kljub drugačnemu *znanju*, tistemu, kar *učijo* priročniki, med hojo z derezami še vedno uporabljam smučarske palice. Tudi gamsi morajo biti povsem prepričani vase, da jim ne zdrsnejo parklji. Nisem še slišal, da bi pri hoji uporabljali tudi cepin. Najlaže sem napredoval po ozkem grebenu. Ko se je postavil pokonci, sem zgrabil za veje borovja. Pazil sem, da z derezami ne bi zasekal v veje. Dvojnima skalnima glavama sem se moral izogniti po strmem pobočju z zelo zmehčanim snegom. Gamsovih sledi nisem več videl. Samodejno sem zložil palice in snel cepin. Skozi tanko kložo je prediral globoko in bočno sem ga zapikoval tako visoko, kolikor sem mogel. Niže je iz snega štrlelo nekaj borovja, ki sem mu še najbolj zaupal. Zapustil sem sled in jo potegnil tik nad mejo zelenja. Naj teren še naprej tako miruje ... V nepredelanem snegu je bil vmesni prijem za skalo spet zelo prijeten. Kako bi le hodil po južni grapi Vrtače? Nikakor ne! Vsak

izkušen zimski gornik bi *vedel*, da se je v nekajdnevnem toplem vremenu sneg omehčal do globin. Tako pa sem *pomanjkanje pameti* nadomestil z *notranjim posluhom* in nisem rinil tja gor ...

Delovanje (Delo vanje). Upal sem, da bom z grebena videl sončni zahod, a ga je vse-skozi zastirala gora. Potapljanje nog v sneg me je dodobra utrudilo. Večkrat sem videl Ljubelj v globeli, v katero se je že vselila noč. Nekaj me je gnalo, da se nisem ustavil niti za hip. Doma sem na slepo izbral še drugi pojem, *delovanje*. Čeprav sem bil utrujen, nisem znal nehati premikati nog. Kam je šlo to *delo*? *Vanje*, v gore sem vlagal to delo. Pol ure po sončnem zahodu mi je za nenehne korake zmanjkalo energije. Moral sem počivati. Večkrat sem si čaj pripravljajl prevroč. Tokrat je bil primeren za takojšnje pitje. Dodatek limoninega soka je pregnal rahlo omotico. Zaradi dveh velikih žlic medu, raztopljenih v kadeči se tekočini, sem zadovoljno zabrunda. Takoj sem stopil z veliko

Na grebenu proti Palcu; v ozadju Begunjščica

počasnejšim korakom. Le tako bom zmoغل priti na vrh in še čezenj, ker je na drugi strani spust veliko lažji in krajši. Z naporom nisem več pretiraval in *motor*; predvsem pa črpalka, sta začela *delovati* normalneje. Velikemu vrhu, na katerem sem nedavno stal, sem se medtem že odpovedal.

Navidezna družba v gorah. Točno uro po sončnem zahodu sem stopil na vrh Begunjske Vrtače. Prižigal sem zaslon telefona. Hkrati se je na grebenu Velikega vrha Košute, na območju, na katerem ni nobene poti, za hip močno zabliskal ozek in nenavadno svetel svetlobni snop. Strmel sem čez dolino, da bi še kaj videl, vendar se blisk ni ponovil. Za začetek februarja je bilo toplo. Skozi rahlo kopreno so migotale vaške luči. Govorile so mi, da v gorah nisem sam. Tudi v telefonskem pogovoru sem začutil človeško bližino. Na obzorju je ugasnila še zadnja svetloba in za sestop proti zahodu sem preklopil stikalo na glavi. Moji začetni koraki so bili le mehanično premikanje nog. Na koncu pobočja sem pogledal v temo prvega grabna. Verjetno se je dalo spustiti tudi tam, a sem šel raje naprej. Verjel sem, da bom prepoznal rob, s katerega smo se spustili pred štirinajstimi dnevi. Lahkó prehodni greben, ki je štrlel iz teme v ozkem svetlobnem snopu, je bil videti ostrejši. Ko je bilo močno zdrsanó od smučí, sem vedel, da sem na vstopu v Šentanski plaz.

Lahkotnost sestopa. Tokratni izlet sem povezoval s prejšnjim, ko smo se z Velikega vrha tam z lahkoto in hitro vrnili z Vladom, Ireno in Majó. Zaradi odlično utrjenega snega prave utrujenosti ni bilo. Cap, cap, cap ... Skrbno izdelane stopinje v obliki stopničk sem puščal ob strani. Sredi pobočja, kjer je bil sneg dodatno utrjen, poledenel in razbrazdan od vetra, je nekaj štrlelo iz teme. Redki macesni so še vztrajali na zeleniških strminah. Na smučišču so bile posejane temne lise. Svetloba ozkega pasu lune, ki se je nekaj dni zatem napolnila do prvega krajca, se je lovila v zaobljenem kotlu. Sedeži žičnice so risali po tleh neobičajne senčne podobe. V temi smučarske naprave *vidno* niso nič več motile. Le reflektorja teptalca snega, stoječega na spodnji postaji, sta me na koncu čedalje močnejše slepila. Ne *slépm* se, da sem sestopal po neokrnjeni naravi. In da ni bil sestop po smučišču veliko lažji. ●

V razpokah

Govorite o prazninah v svojem življenju. Pravite, da vam skozi špranje življenje odteka.

Strah vas je romanja k lepemu in bežanja k sebi.

Kričíte in zaman vpijete v gluhotó sveta.

Ne bom tulil z vami, saj vem, da bom v razpokah svojega življenja zmerom našel hrib, planino, rož'co ali mavrico, deževno popoldne in svetlobo jutra.

Lado Brišar

Napisi naših gora

Včasih naletimo na napise častitljivih starosti. Kažipot pod Toščem v Polhograjskih dolomitih je drevo skorajda že »požrlo«, vendar nam še vedno kaže pot proti Govejku. A.S.

Za nosom

Turna smuka v osrčju Visokih Tater

✍ Mateja Pate 📷 Boštjan Likar

Prav nevljudno sva se dobesedno sredi noči odlepila od stolov Vladine domačne dnevne sobe, kjer sva se ustavila na poti pod gore. Dolgo se nismo videli in čeprav je bilo prijetno obujati spomine na naše prvo srečanje pred petimi leti, ko smo se udeležili za mnoge nepozabnega srečanja alpinistk v njenih domačih Visokih Tatrah, naju je nekaj gnalo naprej. »Pa kam se vama tako mudi? Saj sta vendar na dopustu!« se je čudila Vlada. Težko je bilo zavriniti gostoljubje, a po dobrem mesecu službene poti in skoraj dveh mesecih brez gora je bil klic premočan in vsak lep dan, ki ga ne bi preživela v gorah, bi se mi zdel izgubljen.

Presenečenje

Nisva čisto dobro vedela, kaj naj pričakujeva od Tater v začetku maja, a niti približno

se nama ni sanjalo, da bi utegnili po dolinah ležati še toliko snega. Še manj sva si predstavljala razsežnosti razdejanja, ki ga je pustil za seboj uničujoč vihar jeseni 2004. Tam, kjer so se nekoč bohotile košate smreke, je zdaj prava »Tatranska Lomnica« (sicer letoviški kraj ob vznožju Visokih Tater; ob pogledu na vetrolom pa sva se spraševala, ali je ime res tako pomenljivo, kot sva si domišljala ...): na tisoče dreves kot trupla, pokošena v krvavi bitki, žalostno čaka na gozdarje in drvarje, ki imajo polne roke dela. Orkanski veter je kosil na kilometre daleč proti Popradu in pogled proti mestu je kaj žalosten. Med padlimi debli tu in tam poganjajo osamele počitniške hišice, ki so, oropane zelenega okrasja, videti kot izgubljene v vesolju in še poudarjajo klavarno podobo nekoč imenitne in med turisti čislane pokrajine. Zdaj tam namesto ptic pojejo motorne žage.

Panorama poljskih Tater nad slavnim mestom Zakopane

Da bi si pretegnila zasedene mišice in pokajoče kosti, sva jo najprej mahnila med peščico smučarskih navdušencev, ki so izkoriščali zadnje dni smučarske sezone na smučišču Lomnické sedlo. Kljub eni sami sedežnici, brozgastemu snegu in muhastemu vremenu je bila smuka prav prijetna. Doma bi se – vsega presita – verjetno zmrdovala nad takimi razmerami, tam pa mi je bilo – lačni snega, hribov in modrega neba – vse všeč. Najvišja točka smučišča je skoraj 2200 m visoko, na sedlu pod Lomnickim štítom (2634 m), slovaškim ekvivalentom slavne chamoniške Aiguille du Midi – z gondolo iz Tatranske Lomnice (850 m) se je namreč mogoče pripeljati prav na vrh. Pobočje pod sedlom je bilo na las podobno pobočju pod Kotovim sedlom, manjkali sta le sedežnica in gondola na vrh Jalovca ... Nemara sva se tudi zato tam počutila tako strašno domače! Sicer

pa nama je Slovaška že ob prvem obisku pred petimi leti prirasla k srcu. Dežela z razgibano pokrajino, privlačnimi gorami, prijaznimi ljudmi in domačnim jezikom nam je bila vsem pisana na kožo. Moški del ekipe, ki se je takrat udeležila plezalskega srečanja, je bil seveda navdušen nad ženskim življenjem, še posebno nad priljudnostjo natararic v penzionu, v katerem je srečanje potekalo. A naklonjenost točajk v obliki brezplačnih dodatnih obrokov ni trajala dolgo; ker se jima fanta nista oddolžila na primeren način, je bilo treba repete naslednjič plačati ...

Na slepo srečo

Ob pogledu na lepo zasnežene doline, ki se je odpiral s sedla, nama je igralo srce. Po dobri stari navadi sicer nisva imela nobenih podatkov o tem, kam se spleča zaviti, in sva se spet zanašala na Boštjanov nos. Saj ne, da bi dvomila o njegovi učinkovitosti, a sem vseeno izsilila nakup tankega zvežčiča z izborom turnosmučarskih ciljev na Slovaškem. »Ziher« je »ziher«! Tako oborožena sva se naslednjega dne s »pozemno lanovko«, gorskim vlakcem, iz Starega Smokovca prepeljala do smučarskega središča Hrebienok (1285 m). Namerala sva raziskati terene v Mali Studeni dolini, a ker je Boštjan pred leti menda že hodil po njej, sva se na razpotju na vrat na nos odločila za njeno levo sosedo, Vel'ko Studeno dolino. Časa za prebiranje vodnika seveda ni bilo, tako da je bil v nahrbtniku le za dober občutek ... Če smo že pri občutkih – hoja po narodnem parku Visoke Tatry lahko svobode vajenega obiskovalca kmalu navda s slabimi občutki. Pogoste table z najrazličnejšimi opozorili in prepovedmi, ki močno omejujejo gibanje po visokogorju, so precej duhamorne. Poleti je hoja zunaj označenih poti strogo prepovedana; »ekskluzivno pravico do uporabe brezpotij« imajo alpinisti in gorski vodniki, »raja« pa se mora prerivati na njej namenjenih stezah. Kako je z zimskim klatenjem po parku, se žal nisva pozanimala, tolažil naju je pogled na še nekaj smučarjev v popolni bojni opremi, ki so se zjutraj prav tako stlačili v vlakec. Očitno je turno smučanje dovoljeno ... (Kot sva se poučila pozneje, le v – kakopak – omejenem obsegu.)

Skozi gost smrekov gozd sva se prebila na čistino ob Mrzlem potoku (Studený potok), ki je zaradi že skoraj poletnih temperatur mogočno deroč neusmiljeno spodjedal svoje zasnežene bregove. Čudila sva se dobri gazi – sva mar na kakšni romarski poti, ali tu preprosto hodi več ljudi v hribe tudi takrat, ko jih še pokriva snežna odeja? Pozneje sva ugotovila, da so mnoge koče v dolinah (ki se ne morejo primerjati z našimi, saj do njih ne vodijo ceste, pa tudi če bi, bi bile zagotovo zaprte za promet) odprte vse leto in temu primeren je tudi obisk. Namesto da bi sledila gazi proti koči Zbojnícka chata (1960 m), sva nadaljevala pot naravnost po dolini, ki je obetala dobro smučarijo. Tu in tam so bile vidne vijugaste sledi predhodnikov in nekdo, ki je očitno vstal dovolj zgodaj, si je že kdo ve katerič zadegal smučī na ramo in spet zagrizel v strmino lepega pobočja na najini levi. Sonce je že nekaj časa žgalo kot za stavo in prožilo plaziče razmočenega snega po grapah na desni, tu in tam je po njih prifrčal tudi kak kamen. To je sicer nekoliko kazilo ozračje, a večje škode nama ni moglo povzročiti. Pa vendar sem se ob Boštja-

novem predlogu, da bi smučala s škrbine Malý Závrat (2220 m), na katero bi morala še nekaj časa pošteno gristi kolena, raje odločila za skromno Zbojnícko kopo (2098 m). »Saj bi šla, res, če bi bila malo bolj zgodnja, tako pa ... saj veš, plazovi in take stvari ...«, sem se izmotala, verjel pa mi najbrž tako ali tako ni. Nikoli nisem bila posebno naklonjena (pre)strmim pobočjem, kadar sem imela na nogah smučī. Tako sem se raje zleknila na travnato zaplato pod peklensko spomladansko sonce in malo dremuckala, medtem pa je Boštjan elegantno odvijugal čez tisto pobočje. »Saj bom jaz tudi, ko bom velika,« si rečem vedno, kadar me kljub vsemu prime, da bi ga posnemala. Ampak vlak za to, da bi postala velika, sem že nekako zamudila ...

Zadetek v črno

Pred spustom v dolino sva si končno vzela čas, da sva si malo podrobneje ogledala vodnik. »Vel'ka Studená dolina je poleg Žiarske doline v Zahodnih Tatrach in Chopka v Nizkih Tatrach eno najznamenitejših turnosmučarskih

Pri jezeru Czarny Staw Gasienicowy, poljske Tatry

leži na poljski strani, v Zakopane pod njimi pa se poleg tujcev vsako leto zgrinja na oddih tudi skoraj celotno (petdesetmilijonsko!) prebivalstvo Poljske. Brez hudih omejitev od lepote narodnega parka verjetno ne bi ostalo kaj dosti. Ob tem sem pomislila, da smo lahko veseli, da se po našem ljubem Triglavskem narodnem parku še vedno lahko gibamo skoraj popolnoma svobodno in da bomo, tudi če nam zaprejo kakšno cesto, še vedno precej na boljšem kot kolegi Slovaki in Poljaki. Upam, da bo tako tudi ostalo. ○

Spust po Vel'ki Studeniy dolini, slovaške Tatre

področij pri nas,« je pisalo. Generál, kakor se imenuje podaljšek doline, po katerem sva se vzpela do najinih ciljev, naj bi bil pojem visokogorskega smučanja v Tatrah. S tem si bom najbrž za vedno skopala jamo, ampak: kako naj se še jezim na Boštjanovo taktiko »za nosom«, če pa vedno izvoha take nobel ture?!?

Po tej na Slovaškem nisva več smučala. Ni zatajil nos, temveč vreme. April se je očitno podaljšal še krepko v maj. Tako sva si – »silom prilike« pač – ogledala skoraj vso Slovaško, med drugim tudi za pohodnike zanimivo področje Slovensky raj (o tem morda kdaj drugič), in se nato v upanju na boljše čase odpravila še na poljsko stran Tater. Pa sva bila razočarana. Vreme je bilo ravno tako muhasto, upravljanje narodnega parka pa še strožje. Dolgi dostopi do izhodišč za turno smučanje, zaprte ceste, plačilo vsakega vstopa v katero koli dolino, prepoved turnega smučanja kar povprek, množice obiskovalcev, ki so se gnetle na poteh – kako je tam poleti, si raje nisem predstavljala! A strogi režim je razumljiv. Le petina masiva Visokih Tater

Visoke Tatry, informacije:

Poleg Visokih so za turno smučanje zanimive tudi Zahodne in Nizke Tatry ter Mala in Velika Fatra. Osnovni izbor tur je na voljo v vodniku avtorja Stanislava Klauča *Výber skialpinistických a lyžiarskych túr* (Horský internetový klub, Bratislava, 2002). Zemljevid za območje Visokih Tater: *Vysoké Tatry, Starý Smokovec*, 1 : 25000 (Vojenský kartografický ústav, Harmanec). Obilica informacij je tudi na svetovnem spletu: www.hzs.sk, www.tanap.sk, www.ski.sk, www.hory.sk.

85-letnica ustanovitve TK Skala

Spomini na skalaška desetletja

✉ Svetozar Guček

2. februarja leta 1921 je bil v Ljubljani ustanovljen Turistovski klub Skala. Njegov namen je bil združiti alpiniste plezalce, prirediti smučarska tekmovanja in prispevati k ustvarjanju na področju gorniške literature, pa tudi fotografije in filma.

Slovensko planinsko društvo, ustanovljeno leta 1893, je svojo dejavnost usmerilo v splošno združevanje slovenskih planincev in je imelo pri tem poglobljen namen iztrgati slovenske gore ponemčevanju Alpenvereina. Mladim in naprednim alpinistom pa se je ta program zdel presplošen. Želeli so bolj kakovosten program in delo. Vsak član naj bi bil plezalec, fotograf ali publicist. Zato je bilo članov malo, približno 120. Zaradi večjega razmaha plezanja na Gorenjskem, posebno v Gornjesavski dolini, je bila na Jesenicah ustanovljena podružnica TK Skala. Njen predsednik je bil planinec, fotograf in skladatelj Janko Ravnik. TK Skala je leta 1924 organiziral na Bledu vzorno tekmovanje v smučarskem teku na 50 km. Na cilju so skalašice z robčki brisale pot z obraza dospelim tekmovalcem!

Graditve in fotografski dosežki skalašev

TK Skala je zgradil planinsko kočo pod Rožco nad Jesenicami ter znani Skalaški dom na Voglu, vrh prepadne skale nad Bohinjskim jezerom, daleč viden in s prekrasnim razgledom na slovensko visokogorje. Leta 1936 je TK Skala izdal žepno knjižico Naš alpinizem. V njej so bili podrobni opisi vseh dotlej preplezanih smeri v stenah, poleg tega pa še ročne skice sten in plezalnih smeri z oštevilčenjem pomembnejših točk v smeri.

Pečat Skale

Skalaši so bili najvidnejši slovenski amaterski fotografi, uveljavljeni tudi v vrhu tedanje svetovne fotografije: Janko Škerlep, dr. Frelih, Ante Kornič, Slavko Smolej, Janez Kocjančič, Branc in drugi. Skalaš je bil tudi Ivan Rožman, konstruktor in graditelj prve skakalne letalnice v Planici 1933/34.

Slavko Smolej je imel marca 1941 v Ljubljani predavanje Planinsko cvetje v prepolni Frančiškanski dvorani in je Ljubljančane navdušil s svojimi fotografijami na velikem platnu.

Ob obletnici

V četrtek, 2. februarja, je Gorniški klub Skala v spomin na ustanovitev Turistovskega kluba Skala pred 85 leti (2. februarja 1921 ob pol desetih dopoldne v Prešernovi sobi restavracije Novi svet v Ljubljani – današnja lokacija hotela Lev) pripravil spominski nočni pohod od dvorane Tivoli do vrha Rožnika. Zbralo se je približno 30 članov gorniškega kluba in gostov, med njimi tudi predsednik vlade RS Janez Janša in predsednik PZS Franc Ekar. Pohod je potekal v siju bakel po zasneženi oziroma ledeni poti. Za varnost so skrbeli gasilci. Na vrhu Rožnika so udeleženci pohoda zapeli skalaško himno. Predsednik Gorniškega kluba Skala France Sevšek je imel kratek nagovor, v katerem je oznanil, da bo leto 2006 leto Skale, in hkrati sporočil, da se odbor zavzema za obnovo nekdanje karavle na Zaplani pod Triglavom. Oživil je tudi spomine na »skalaško« preteklost.

V. H.

Dvajsetletnica Skale in sodba disciplinskega sodišča

Dvajsetletnico ustanovitve TK Skala smo proslavili 2. 11. 1941 z veliko večerno družabno prireditvijo na Jesenicah, drugi dan pa s srečanjem pri koči pod Rožco. S smučmi smo se spustili na Dovje ter obiskali grob dr. Klementa Juga; dr. Miha Potočnik je imel na njem spominski nagovor o tem idolu slovenskega alpinizma. Jeseni 1940 je TK Skala organiziral tečaj za mlade plezalce s teoretičnimi predavanji v kletni dvorani hotela Miklič v Ljubljani, blizu sedeža društva v palači Grafika na vogalu Miklošičeve in Masarykove ulice. Prva praktična vaja je bila marca 1941, in sicer zimski vzpon na vrhove v Savinjskih Alpah. Že istega dne je odšel skalaš S. P. z nekim mladim planincem na Mokrico nad Kamniško Bistrico. Pri prečenju snežnega plazu mladenič ni odstranil težkega južnega snega, ki se je nabral med zobmi njegovih derez v tako imenovano »coklo«. Spodrsnilo mu je in skotalil se je 600 m globoko ter obležal v dolini mrtev. TK Skala je imel tudi disciplinsko sodišče in dr. Vladimir Škerlak je v vlogi tožilca obtožil skalaša S. P., da je zakrivil smrt mladega planinca, ker ga pri prečenju ni zavaroval z vrvjo. Tričlanski senat disciplinskega sodišča ni bil tega mnenja, toda dr. Škerlak je trmasto vztrajal pri obtožbi in senat je sklenil za zmeraj izključiti S. P. iz Skale. Mož na razpravi ni bil navzoč, zastopal ga je pravnik Javornik; senat so sestavljali: sodnik Albin Torelli, dr. Marjan Breclj in odvetnik dr. Kandare.

Ta obsodba disciplinskega sodišča je bila zadnje dejanje TK Skala. Skala je namreč

Vogel

Foto prof. Janko Kramnik

Planinski vestnik, 1933, stran 32

spoštovala kulturni molk, ki ga je med drugo svetovno vojno razglasila OF. Za članstvo je veljala stroga disciplina. Če so ugotovili, da neki član ni aktiven, je dobil vljudno pismo, naj vrne člansko legitimacijo in znak, ker so ga črtali. Znak kluba je bil kovinski, okrogel in v barvah Slovenije. Osrednji motiv je bil bel cvet planike. Po koncu vojne klub ni bil obnovljen. Pred leti je dr. Vladimir Škerlak napisal daljšo zgodovino TK Skala, ki je bila objavljena v nadaljevanjih v Planinskem vestniku. Žal je bilo nekaj stvari netočnih.

Biti skalaš je pomenilo obveznost, pa tudi ponos in čast. ○

Spomini, spomini ...

Trije utrinki iz mladosti

✍ Mihaela Ruth

📖 Bor Šumrada

Tine

Bila je ljubezen, čudovita glorijska na vrhovih gora. Bila je višja kot zvezde. Zrla je v smaragdna jezera ob vznožju gora, čista kakor jutranja rosa. Bila je prevelika zame, zato so bile moje roke zvezane. Ne zvezane, ampak združene v molitvi, da bi trajala večno. Da bi lahko vedno božala vrhove, ki jih je najbrž položil v naše hrepenenje sam Bog.

Bila je ljubezen, žareča kot ogenj ob kresu. Njene iskre so bile njegove oči, modre kot nebo, in barva njegovih las, podobna barvi zrelega žita. Bila je. Nikoli izražena, vsa skrita v hrepenenju po nebesih.

Bila je ljubezen. Moja prva ljubezen. Bil je Tine. Misel nanj me je spremljala v večernem dremežu in ob jutranjem prebujanju. Njegov glas, ki ga zdaj ni več, malce jecljajoč, mi še vedno zveni v ušesih. Toda ne vem, čigava je krivda, da si nisva segla v roko in tekla prek kolovozov, ki se končujejo v samoti. Najine poti, najini kolovozi so tekli vzporedno in se nikoli niso križali. Vendar so bili povezani v srečo vzporednosti, srečo sobivanja. Za naju ni bilo zime: bila je sama pomlad, ker sva jo občutila, pa si nisva tega upala razodeti.

Koliko večerov me je z violino spremljal domov, kolikokrat sva se iskala na šolskih stopniščih. Nisem bila njegovo dekle. Najina vez je bila tako čista, tako vzvišena, tako rahla kot preja device, ki snuje tkanino bivanja. Samo bivala sva. Pod istim nebom, med istimi knjigami in zgodbami. Samo bivala sva drug za drugega in vse drugo ni bilo pomembno.

Zdaj je vse brez pomena. Moja pot je kruta in žalostna, njegovo pokriva zemlja. Ko se vdam, bom združena z njim in vsemi svojimi tovariši, ki so življenje pustili v gorah. Pravzaprav že bivam z njimi, od prvega pozdrava pa do stiska roke – do zadnjega slovesa.

Prosim vas, nasadite na naše gore encijane, da bodo ob soncu odprli svoje čaše hrepenenja po neskončnem, ki bo seglo na vse raze in grebene, oprimke in svobodo med življenjem in smrtjo.

Kako čudovito bi bilo z vami drseti po drsalnici, s katere se nihče ne vrača, v sončnem zatonu, za soncem, ki je za nas za vedno zašlo.

Veš, Tine, ne pečejo me solze v očeh, ampak v srcu, ki se ti je nekoč nevidno vdalo, in bodo ostale, dokler se ne snideva tam pod triglavsko steno in ne začrtava nove magistrale, magistrale

sobivanja, tovarištva in ljubezni. Bolelo me je slovo, ko si odhajal sam v svoje ljubljene gore, jaz pa sem ostajala v dolini ničevosti. Ti si gledal sonce, mene je dušila rja oksidnega prahu in plavžnih plinov.

Zdaj ne čakam več na srečo, zdaj ne žalujem. Žalujejo vrhovi, ki čakajo na pogovor s tabo in božanje tvoje roke. Zdaj žalujejo vrhovi macesnov. Jaz pa žalujem za časom, ki me čaka. Nad njim plava tvoja slika.

Moj prvi (ponesrečeni) vzpon

Moje življenje me je naredilo samohodko. Veliko sem prepešačila. Moji pohodi so vedno trajali nekaj deset kilometrov. Ko sem se začela spogledovati z alpinizmom, je prišla na vrsto moja prva plezarija na Debelo peč.

Odpravila sem se v Krmo in hotela priplezati na vrh. Napotila sem se po stezi na goro, toda steze je hitro zmanjkalo. Šla sem se skozi ruševje, vrhu naproti. Kmalu mi je pot zaprla strma stena. Nisem mogla ne naprej ne nazaj.

Tedaj je moja mladostna melanholija prenehala. Hotela sem živeti, samo živeti. Nisem hotela, da bi me požrle mravlje, ki lazijo med ruševjem, in tedaj sem prvič začutila gon po samoohranitvi. Spoznala sem, da je po moči takoj za materinstvom.

Iz hipa v hip sem bila bolj zbegana in prestrašena. Začela sem klicati na pomoč, čeprav sem dvomila, da bom še kdaj videla zeleno Krmo.

Pa so me slišali. Na polici nad mano se je, tako se mi je tedaj vsaj zdelo, prikazal Jože Varl in me varno pripeljal na stezo, ki pelje na Debelo peč.

Iz tega plezanja se je rodila bogata izkušnja. Izkušnja elementarnega strahu, strahu pred čakanjem na smrt in popolne osamljenosti. Vem, da je bilo neumno in pametno hkrati, kajti po tistem sem šla v skalo vedno v navezi, nikdar več sama in zagledana vase.

Na Jalovec

V Vratih se je spuščala noč. Nadobudni alpinisti so se hvalili s svojimi dosežki. Petica dol, šestica gor, prosto plezanje, klini in vse, kar mora alpinist imeti s seboj. Pogovori so se vlekli dolgo v noč. Plezanje jih je mikalo in jim ni dalo spanca.

Z dvema mladeničema sem se zmenila, da naskočimo Jalovec; jaz kot tretja v navezi. Naslednji dan pa je bil meglen in deževen, zato sem ostala v Vratih, moja tovariša pa sta odšla v Tamar, seveda plezat. V Vratih hitro najdeš soplezalca. Kmalu sem se zmenila z Rikom Salbergerjem, da greva tudi midva plezat na

Jalovec. Riko je bil star 17 let, jaz pa nekaj več. Pač mlada alpinistična vajenca. Naložila sva si prtljago v nahrbtnik in se v hipu znašla v Tamarju. Tam je kot strela z jasnega prišla novica, da sta se dva plezalca v Jalovcu ubila; prav tista dva, s katerima bi morala biti v navezi. Torej bi se bila ubila tudi jaz. Toda – gora ni hotela. Vabila pa me je s tako močjo, da sva se z Rikom odpravila k vstopu v steno. Ozebnik je bil zasnežen, toda midva sva rinila naprej proti vznožju Jalovčeve stene. Na snegu ob vstopu je bilo nekaj rdečega. Občutek mi je govoril, da je to kri obeh ponesrečencev. Zašibila so se mi kolena in roke so se trdno oprijele stene. Nisem si je upala spustiti. V glavi se mi je vrtelo in vse je bilo neresnično. Morala bi biti v navezi smrti. Kako blizu in hkrati daleč je smrt. Morda bo v tej steni vzela tudi mene; še bolj so se mi zatresla kolena. Riko me je miril, pomiriti pa me ni mogel. Zato sva se nekako prebila do normalne poti, ki vodi na vrh. Na izpostavljenih mestih me je Riko držal za roko, sedemnajstletnik dvajsetletnico. Ne vem, kako sem prišla gor. Vem le, da sem sedela na kamnu in imela na glavi Rikov klobuk. Bil je kot čarobna čepica, ki me bo nevidno prestavila v dolino. Klobuk sicer ni bil čarobna čepica, ampak je bila Rikova rika tista, ki me je previdno vodila nazaj v dolino.

Tako sva ušla smrti. Ali sva res ušla? Meni je nebo podarilo dolgo življenje, predolgo. Rikca pa so vzele gore. Ne morem opisati vezi, ki naju je držala skupaj kot plezalna vrv. Združila naju je in potem ločila. Toda on v meni še živi. Kot živijo v meni vsi planinski tovariši, ki sem jih imela rada.

Ne sovražim gora, ki so mi jih vzele. Vem, da so bili zavezani steni. Še zdaj. Še danes rjavijo v skalnih razpokah njihovi klini. Naša pota so nepredvidljiva. Posebno moja. Ko sta me zakon in boj za kruh odtrgala od mojih gora, je bilo moje življenje življenje tujca. Spremenila sem se. Toda kadar smo se peljali mimo gora, so se mi po licih ulile bridke solze.

Kje ste, mehke travnate površine na vrhu vršacev, da se na njih odpočije moje razklano srce? Zdaj ne morem več gor, nebu naproti, v kraje brez omejitve, v neskončnost.

Naj bo Jalovec v mojem srcu, ožarjen z jutranjo zarjo, zadnji spomin mojega bivanja. To je čarobna gora, kot vse druge, ki so nas vlekale in priklepale. Solze za tistimi, ki jih je stena vzela v svoj objem, pa pečejo, pečejo v mojem srcu. ●

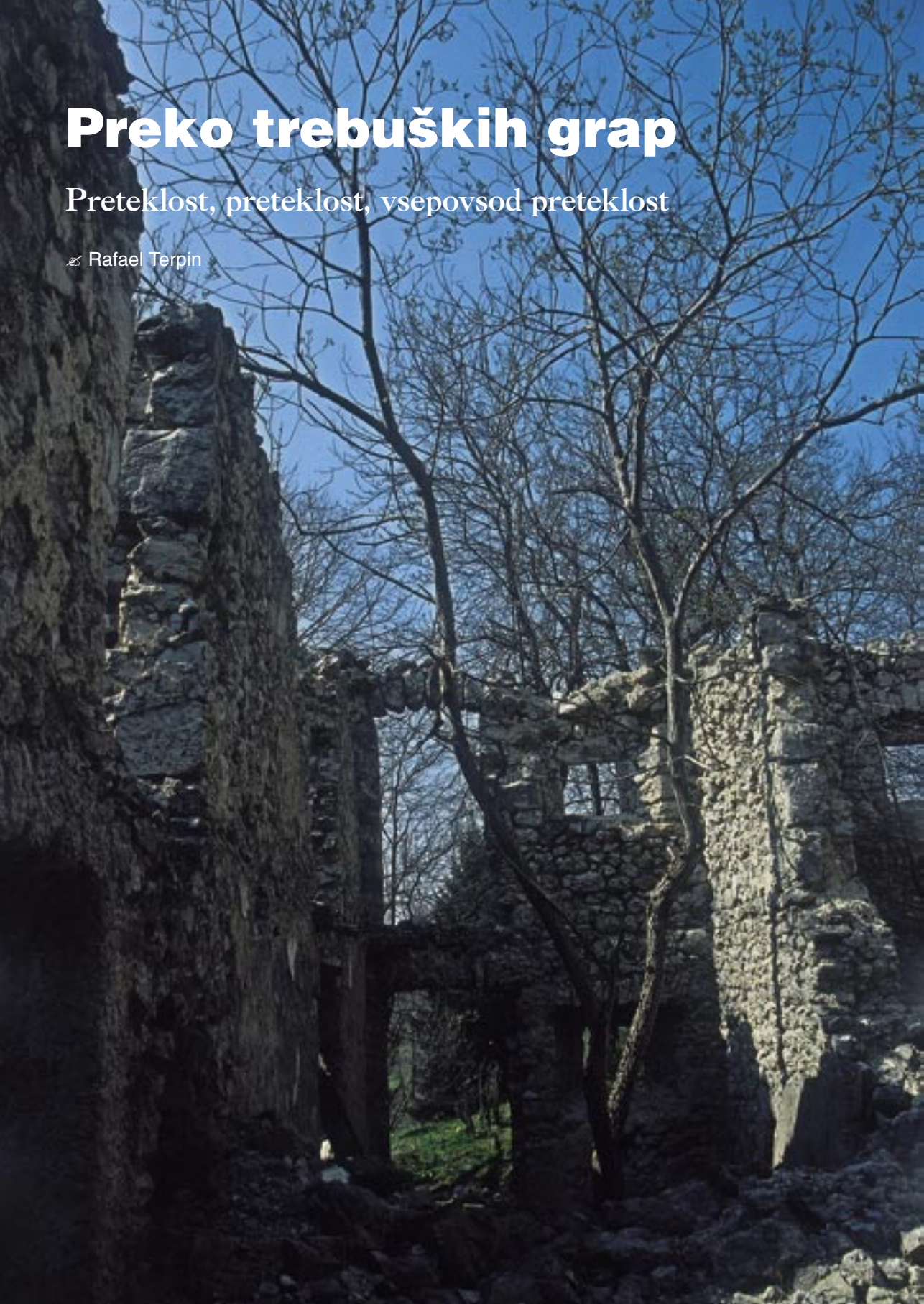

Preko trebuških grap

Preteklost, preteklost, vsepovsod preteklost

✍️ Rafael Terpin

Izlegel se je siv dan

Čez vojskarske grebene se v čisto jutro odevajo srebrnkaste štrane. Vse sijoče, brez prave teže, le z duhom po soncu z nebesne strani obrobajo temne hoste, popasene obronke, okleščene laze, utrujene poti. Oblakov ni.

Vse je sivo in čedno in hladno. Izza Kotlarjeve žage me ima na očeh domači pes. Stopim mimo na stečaj odprtih garažnih vrat. Za gnojem zavijem desno proti vojskarskemu Jelenku, a le na kratko. Pobere me čez Vrh Bendije. Od tu se vsi lagodni hrbti mehko in vdano kot le rahlo nagnjene plošče spuščajo proti tolminski strani. Hudih bregov od tod ni čutiti. Čez Bendijski vrh (1038 m), čez Brdarski vrh (985 m), čez Stržnikarjev vrh (1023 m), čez Hudournik (1148 m) se nebeške sivine prožijo preko grap in rek do Krna in Kanina. Svečano je. Tudi kravata bi se prilegala. Pa nobene naglice, prosim! Lepo zlagoma naprej, korak za korakom, od enega do drugega cilja, skozi zlikane domove poznojesenske srebrnine.

Poldanovec zažuga v nebo

Novinški rob se me tokrat izjemoma ne dotakne preveč. Temne smreke bodejo v tišino zresnjenega jutra, daljave so se vse vrgle v lilasto blagost, modro je povsod pocukrano s srebrom. Molčim mimo zadnjih njiv, vijugavo sledim tekočim travnikom. Ko zmanjka zadnjega, se vržem v hosto in jo ulijem navzdol. Prelepe doline pod Jelenkarjem me spustijo do Bendijskega vrha. Kar čez. Od tod zazijajo trebuške grape, Poldanovec zažuga v nebo, lepote neverjetne Trebuščice so obupno daleč in globoko. Preko Bendijskega vrha v zrak izpuhtijo vsi koraki, le napeto dihanje vliva mir vojskarskemu življenju. Jutro mi raste v dan za ped visoko nad postaranimi travami.

Na Razazijo v Gorenji Trebuši se pride z Bendijskega vrha kar po gozdni cesti. A svet mi je domač, zato uberem sproti še kakšno bližnjico. Do praznega Feliksa zmeraj rad stopim. Zabredem v visoke trave nad hišo in ga ocenjujem takšnega, kakršen je, z zeleno obrobjenimi ali v celoti naslikanimi okni, z rdečo streho, s podrto pajštvo, hlevom in leseno lopo. Za njim

od nekdanj izpod Poldanovca (1299 m) drevijo v dolino skoraj navpične grape. Danes ni ostrih senc, ki bi rekle še kakšno besedo več. Slika je bolj spokojna. Bližnja senožet je postrgana. Nekoliko nižje pri Martinu se zadnja leta nekaj premika. Kaj bo zraslo iz dolgoletne odrevenelosti, se bo šele pokazalo. Dobro bi bilo, če bi Razazija spet oživila.

Ledinsko ime Razazija je bilo brez črke j svojčas vklesano v zahodnem vogalnem kamnu Viktorjeve ali Županove hiše. Poleg sta stala letnica 1820 in hišno znamenje (kot da bi stol okrog obrnil). Je ime govorilo o izpostavljenem, zaobljenem hrbtu med Srno in Jelenkarsko grapo, kjer se od nekdanj razhajajo sosedske kmečke poti: na Bendijski vrh, k Podrobarju in v Mrzlo Rupo ali skozi Razazovše, k Hadalinu in Brdarju, mimo Rnešta k Rižarju in Makcu, skozi Matanovše k Skokovi gostilni in cerkvi v Gorenji Trebuši, mimo Bončina na Vojsko? Ali je v imenu kakšen drug, bolj skrit pomen?

Iz naših življenj iztrgan pomladni dan

Na travnikih nad Sivkarjevim Nacetom in mimo opuščene novogradnje proti pogorelemu Severju si po ravnem oddahnejo kolena. Tod se je treba posprehoditi, ne je udreti, kot da te goni trop podivjanih psov. Na vse strani se v trezno kmečki poeziji odpirajo trebuški svetovi, s te višine (856 m) še blagi, znosni in utečeni. Trebuša je le od spodaj videti grozna, da se ti brž kolene. Ob poti silijo v nebo macesni. Pravi brezovi gaji. In tretpetlika. Pri pogorelem Severju se je že obraslo. S sten stare imenitne hiše je okrog leta 1977 zgorel še omet. Tistega dne se je v Poldanovec močno svetilo. Ko je odgorelo, se je sredi vhodne stene, visoko nad tlemi, pokazal obdelan štirioglat kamen. Na njem se še danes zlahka prebere: 5. 6. 1843. Datum, iz naših življenj iztrgan pomladni dan. Dan, ko so za kratek čas zašpilili mesece trajajoče trpljenje, z njim označili konec garanja, in hkrati dan, ki so ga domači in vsi njihovi razglasili za praznik. A kaj bi se zgodilo, če bi recimo letos šestega junija stopil tam mimo? Nič. Pomlad bi vriskala in razgreto belo kamenje bi še bolj lezlo v koprive.

Prvič sva kraljevskega Severja od daleč zagledala s starim prijateljem in odličnim goriškim fotografom dr. Rafaelom Podobnikom – Jekom. Od Brdarja iz bližine Gačnika sva se

spuščala mimo Hadalina proti Razaziji. Takoj ob Hadalinu, ki si jemlje prostor na obronku, kjer se svet ostro zasuče, sva ga opazila. Bilo je dopoldne in njegovo osojno, na sever zasukano steno je že obližnil prvi sonček.

»Ti, jaz kar grem! Mudi se!« je zasopel in odštorkljal s tistimi svojimi strašnimi čolni po poti, ki je bila in je ni bilo. Hadalin ga sploh ni zanimal. Vmes je zmotnil vodo v dveh, treh potokih, se zaletel v kratek klanček in padel na odprto čedno ravnico, postavljeno na Poldanovčev oltar, očiščeno vseh nebodijih treba in okrašeno s čudovitim, na roko izdelanim ometom stare hiše, ki se je prav tedaj odeval s sončki in senčnicami. Nahrbtnik se mu je zvrnil, žakeljci so ležali povsod naokrog, on, Jek, pa ni bil pozoren ne na levo ne na desno. Kazalo se mi je usesti nekam na rob dogajanja, opazovati in molčati. Da, včasih je bilo z Jekom naporno, a na Razaziji je star omet vse odtehtal. Resno mislim, da je tedaj nastala odlična črno-bela fotografija, mnogo pozneje objavljena v Osojni Primorski.

☞ Mirko Bijuklič

Le malo pod Severjem se na senčni strani hrbta nad Srno grapo skriva Rnešt, samotna kmečka hiša sredi bleka zelene trave, ki jo jeseni enkrat posečejo in bolj grobo pograbijo k robu gozda. Ime najbrž izhaja iz Ernesta. Na to hišico se veže prijetna stara zgodba. Ljudi, ki v njej nastopajo, nikoli nisem mogel spoznati, sem pač premlad. Sploh ne vem, kako je Rneštova Elza z Razazije v Gorenji Trebuši spoznala mojega idrijskega soseda, že davno pokojnega Grog. Mora že biti res, da mu je nekega bolj pustega dne, ko so bile razazijske ure še posebej okleščene, pisala pismo. Glasilo se je približno takole:

Zunaj mrzla burja riše,
daž na okno mi rasi,
maje raka slabu piše,
vandar dabru ti želi!

Spodaj je dodala: Te pozdravlja tvoja Elza – šetilja. Namesto šetilja bi moralo pisati šivilja, a stvar ni bila odločilnega pomena. Ko je knap Grog prikolovratil iz jame domov, so mu dali v roke Elzino pisanje. Tako naenkrat ga je v živo požgečkalo in tudi prav gorko spreletelo, da jo je kar takoj navezal čez Mrzlo Rupo na Razazijo in Elzo ročno zasnubil. Tako je to, v božjem redu so tudi pusti deževni dnevi, tam morajo biti, saj imajo zmeraj svoj namen in svoj smisel.

Izjemen vrt božjih drevc

To so bili časi! Včasih, ko postavam po Razaziji in me Trebuša ziblje preko svojih številnih grap, si rečem: tisto z Elzo in Grogom je moralo biti kakšnega – recimo šestega junija. Najbrž! Ne najbrž, gotovo!

Brž za Rneštom se drobna stezica odcepi v desno in se drobno kačasto spusti do prečiste vode v Srni grapi, jo prečka in se stoči k Rižarju. Še trdno, a izpraznjeno domačijo resnijo tesni bližnje Srne grape in gozdovi, ki vse bolj lezejo k hiši. Pred kratkim so lastniki posekali stara sadna drevesa okrog hiše in hleva, zato je domovanje videti nekam preveč vojskarsko. Na Vojskem, se ve, sadnega drevja razen češenj ni, Trebuša pa je vedno pokala od obilnega sadja.

Z Rižarjevih košenic se je vredno ozirati v strmo zasekane grape izpod Govcev. Bližje, pod razgretimi podplati, se spočenja skoraj pravljичno mehkobna Mkcova dolina. Po njej vijuga nedolžen potoček, pod cestnim mostičkom smukne na spodnjo stran, se prevrta skozi gozdno ožino, ven, mimo starega mlina, potem pa v hitrih belih brzicah in glasnih slapovih huškne čez visoke skoke v zaraščeno domovanje pozabljene Prvejka ali Prviča. Vse o Mkcovi grapi pač vem že leta, a danes me bo pobrala dolina proti Hlipovcu. Nad njim so cestni klanci že spodobnejši in prašni. V robidovju levo in desno ob cesti se le čez zimo pokaže skoraj na stotine bodik. Ko zapuščam majhna okna Hlipovčeve grobo oranžne domačije z rdečimi begonijami in pelargonijami, se v gozdu odpre pravo bogastvo, izjemen vrt večjih in manjših božjih drevc.

Večkrat sem se jih že lotil šteti, do konca nisem prišel nikoli. Naj ostane tako!

Zdaj se mi bo pot skozi srebrni dan nekako zasukala. Odcep v levo, na kratko gozdna cesta, parkirišče v senci, nekaj vozniku podobnega. Konec. Navzdol k Pršjakovi grapi bo šlo le po stezi. Dobra je, ni ji kaj reči. Popelje me k vodi in njenim dragim glasovom. Brv. Zgoraj le včasih oživiljena hiša Za grapo. Prijazno dvorišče, nova cesta s severa, njivica, obilo sadnih dreves, tudi cimbarji so vmes, zaklinjen pogled po grapi navzdol preko vseh njenih skritih čudes na Kobilico (929 m) in prelaz Drnulk (761 m) onkraj Trebuščice.

Je bilo davnega leta 1982, ko smo trije graparji s tenko jeklenico, navito na kolutu, merili veliki tolmun sredi starih zlatih trav. Spomnim se, da me je kar vleklo v njegovo prečisto globino. Še višje smo noreli ob pogledu na zaporedno vrsto slapičev in vmesnih tolmunov. "Slapišče!" smo tedaj iztuh-tali. Dvignili smo se še do Trentarja in Zagraparja. Tam, da, tam je bilo, na gričku pod hišo sredi razcvetenih trobentic (kako trapasto bi se slišalo: "Sredi brezstebelnih jegličev!"). Prešerno smo se spustili v mlado travo, Jože, Jek in jaz, malicali, moževali, trabasali. Vse je prišlo na vrsto, le preprosta domneva ne, da se na vrhu te silovito lepe grape mi trije ne bomo nikoli več našli.

Hiša, sesuta v koprivah in grmovju

Pozneje, pretekla so leta, si je naš opis Pršjakove grape sposodil A. Ramovš v svoji knjigi Slapovi na Slovenskem. In še kasneje so Tolminci izdali lično knjižico o Trebuši in ribištvu. V njej so navedli celo »Ramovšev« citat o Pršjaku, kar me je vedno znova zbudlo. Verjetno Ramovš do izdaje Slapov sploh ni bil v Trebuši. Fotografije za Pršjak je tedaj prispeval Podobnik, z geološkimi podatki je postregel Čar, besedilo je bilo pa moje.

Pršjak

Vladimir Habjan

No, zdaj pa naprej! Dan je dolg, življenje pa kratko. Navizham jo nekaj metrov po novi, bolj divji cesti, z njene prve rajde stopim na dobro pot, ki se po začetnem klancu naglo unese. Lahkotno, kot se le da, in precej po ravnem, visoko nad desnim bregom Pršjaka gre. Stara sosedska pot v Prdenjski Vrh je izjemno lepo ohranjena. Zdi se, da bodo vse hiše trebuškega zaselka prej šle v koprive in da bo nazadnje le še pot pričala o nekdanjem življenju. Preden stopim na prve Logarjeve košenice, z nenadnega razgledišča zazijam čez strehe Pršjakove domačije. Pomislim na vse njegove freske, ki v tistem prav nič človeškem bregu jemljejo svoj konec. Tudi na starega Pršjakarja se spomnim: z vsakim redkim prišlecem je imel navado tako na gosto spregovoriti, da je bil mimoidoči na koncu že kar omotičen. Gospodinja je že pri prvih besedah zamahnila z roko, češ: »Stari rad govori!« in izginila za vogal. Kar je res, je res: breg je tod izjemen. Prav tako izjemno je bilo nekoč kmetovanje. Pršjakarja so medile le poti: steza k Zagraparju, steza h Krtu, steza k Logarju. Koš se ga je na hrbtu zmerom držal.

Od starega Logarja, ki ga je Podobnik pošteno obdelal v Osojni Primorski (1989), stoji le še hlev, od kozolca bo še kakšen steber, hiša je sesuta v koprivah in grmovju. Kakšna Lenkina žival se mogoče pase v okolici ali pa Medvedove ovce. Podoba hiše mi je ostala v glavi kot sladka usedlina mladih let. Bila je izjemno čista kmečka arhitektura. Z rokami narejena. V divjih, razglednih hribih je najbrž ni moglo nič zmotiti. V obokani kleti je skrivala popolno kovačijo, v pritličju črno kuhinjo z nizkim ognjiščem, stopo, v hiši ogromno krušno peč z zdičema in zapečkom. Klop je imela celo v dveh nivojih. Med drugo vojno so v hiši organizirali tečaj za primorske partizanske učitelje. V tistih nemogočih časih je mojim kolegom brezhibna stara hiša gotovo vdihnila posebno moč ter jim dala vzgona in zagona za naslednja leta preizkušenj. Po letu 1980 se je že dolgo prazna hiša sesula. Soseđ in skrbnik Dolinar je ni mogel obvarovati. Če bi se kaj podobnega dogajalo danes, bi najbrž kar s helikopterjem pripeljali material, na en dva tri prekrili streho in s tem rešili čedno pričo iz starih časov.

Zaselek Prdenjski Vrh med Gačnikom in Pršjakom zapuščam po desni. Še pred Logarjem poiščem staro vozno pot, pretaknem se čez

žice, osmuknem skozi obraslo grmovje, pa gre. V gozdu je že bolje. Pod Medvedom, od katerega je za staro pričo le še košček freske na nekdanji bajti iz 18. stoletja, sem že na novi cesti, ki se do sem spelje od Brdarja. Kmetija se ponša z ovčerejo, pogled s kranjskim preflancanim (preseljenim) hlevom. Zjokal bi se. Zakaj? Nekoč sem tu, pri Medvedu, imel nekaj več časa in sem iz ruševin požgane kmetije skušal rekonstruirati nekdanje stanje. Presenečen sem ugotovil, da je stari Medved utegnil biti še lepši in še bolj v enem kosu kot spodnji Logar.

Za njim se širi travnata, popasena ravnica vse do roba kratke planotice. Z roba se že spuščajo prepadne hoste h Gačniku. V grapi oddaljeno zamolklo bobne slapovi.

Domačije v Gorenji Trebuši

Na robu, zevajoč k Stati, moji naslednji postaji že v Dolenji Trebuši, sem že ves zresnjen.

»Soteska, veter, potok šepečejo pesem mojo neizpeto«

V Gačnik se je treba zmeraj spustiti v soncu, kar je nekakšna zapoved, jaz pa lezem vanj na tak tihoten, srebrn, jesenski dan. Iščem vstop na stezico k nekdanjemu Medvedovemu mlinu (na gačniškem potoku) in tisto grgranje spodaj v grapi me malce bega. Nazadnje med skalami le najdem nekaj stopnički podobnega. Sledovi stezice, ki se je sam prav dobro spomnim, so v dvajsetih letih tako rekoč izginili. O mlinu petnajst minut nižje ni ne duha ne sluha. Spet

je ostalo le ime. Včasih je bilo k skali obešenih nekaj debelih žičnatih vrvi, verjetno je šlo za ostanek brvi, zdaj še teh ni več. Le Gačnik se do sem prebije izpod Slapu pod luknjo (višina 9 m). Do nekdanje sosedske stezice Medved–Stata ima bolj raven tok, a miru je zdaj konec. Takoj za nad vodo visečo veliko tiso se potok spušča v Mali kanjon, ki je za normalneže, med katere sodim, seveda neprehoden. A pod prečudovito sotesko, kratko in skrivnostno, voda že drvi 25 metrov globoko v Studenčkov slap. Torej sem se znašel na robu divjega ponora proti Trebuščici. Vode je kar dosti. Prehod čeznjo moram poiskati nekaj metrov višje.

Pri plošči se vedno ustavim. Kovinska tablica je privita na večjo skalo. »Soteska, veter,

 Mirko Bijuklič

potok šepečejo pesem mojo neizpeto!« Že davno nazaj sem se pozanimal, o čem govori. Od Vojskarjev sem vse izvedel. Srečko je bil mlad fant, partizan. V gačniških bregovih je s svojo enoto preživil dnevne in dneve, a domov na Vojsko ni smel. Nekega večera je le skočil na lastno pest domov pogledat, kako je, zjutraj je bil že nazaj. Na tistem mestu, ob gačniškem potoku, je bil za kazen ustreljen. Napis je bil sprva grobo vklesan v kamen. Bil je nekako prvinski, do dna srca segajoč, še mnogo bolj me je ganil kot novejši. A vse zgodbe s teh govcev je dobro poznati. Nikakor se ne sme pozabiti, kaj vse se skriva v človeški naravi.

Takoj nad ploščo se dvigne sprva še dobro vidna stezica k Stati. Ovije se okrog skalnatih rogljev, prečka nekaj zgornjih koncev dolgih drč h Gačniku, potem je skoraj zmanjka, a hkrati smo že v nekoč kulturnem svetu predivje State (Pustota, 680 m). Da se razločiti robove starih košenic, ki so jih zasenčila visoka drevesa, in tudi nekaj zaraslih poti se usmerja k ostankom hiše na sončnem obronku. Strela je hišo uničila kmalu po letu 1945, ko je bilo domovanje že izpraznjeno. Lastniki so se pred vojno odselili nekam na Štajersko.

Od statarskega visečega portona pelje do Statarske grape dobra pot. Prav kratka je. Voda na tej višini žubori le ob deževjih. Bolj ko je bilo suho, nižje so statarski morali po vodo. Še zdaj se spušča h grapi več steza. Zajetje so imeli tudi za hlevom. Kljub temu mislim, da jim je kakšnega sušnega poletja ostal le še Gačnik.

Ob Statarski grapi stopimo na staro planšarsko pot Dolenja Trebuša–Janov Vrh–Grič–Stržnikar na Vojskem. Na Gričarski planini (čez 800 m) in bližnjih Upalah so leta 1972 zadnjič pasli Tolminci. V zidani stavbi so delali odličen sir. Še pred njimi pa sta na Griču s svojimi ovčami živeli dve betežni, zanemarjeni in v svojem ozkem svetu zadovoljni revii.

Noč bo kot sova tiho plahutnila čez grape

Mahnem jo v levo po ravnem do razgledišča, od koder je globoko vžrta gačniška soteska videti skrajno resna. Stata na njenem obrobju se zdi kot ponižna molitev po svobodi hrepenečih.

Pot se začne spuščati. Od nje se le kmalu loči širša vozna pot, po visokem gozdu prav

lepa, ki pripelje do ostankov sijajne domačije – v Čarjevem vrhu. Tudi tukaj sem si risal lego stavb – škarp, štirne, poti, dvorišča. Zdi se mi, da tako premišljene ureditve kmečkega okolja zlepa ni mogoče videti. Graditelje bom zmeraj občudoval. Kako pretanjeno so znali izkoristiti sonce in zavetje na svojem izkrčenem svetu (približno 700 m). Sicer se je v Čarjevem vrhu že zagnilo, gozd sope od vsepovsod, košenice mrkajo mimo zadnjih brinovih grmov. Res zadnji orehi so že pravi okostnjaki.

A moja današnja pot ima še en ocvirek. Precej neučakan postajam: kako bom speljal še ta zadnji del poti? Toda mečkati se ne spleča. Torej jo usekam po kolovozu naprej v stari smeri, dokler ta ne zavije ostro v desno nad Hotenjsko dolino. Z rajde zasledim grebensko stezico najbrž proti Janovemu Vrhu, skočim

V grapi Gačnik

po njej, padem na novo pot v desno in se je oprimem. Res, spuščajoč se nad Hotenjko me pripelje do skoraj neopaznih travnatih strmin in do zidov Kovačkove hišice, ki si je za svojo domovnico izbrala za ped veliko poličico sredi bregov k Hotenjki. Čez dvoriščece med hlevom in hišo, kjer zija odprtina štirne brez krone, stopam previdno. Če bi treščil v žekno, bi bilo v tej samoti po meni. Kako naprej? Povedali so mi, da obstaja steza do hiše V robu pod Krničnikom. A kako jo najti? Vse pretaknem. Pod hišo in hlevom se lep čas muham levo in desno, preizkušam vse variante, a steze ni in ni. Nazadnje se prisilim v trezno razmišljanje: običajno so v taki strmini lažje prehodni skalnati grebenčki in roglji kot pa gladke gozdne draste. Kakšne manjše sopote se tudi zmore prekobaliti. Torej izpod stene vzhodno

pod hlevom stopim na tak grebenček in glej – hkrati sem na gamsji stezici. Na, pa smo ven! olajšano izdahnem. Kmalu sem v lažjem svetu in celo na dobri poti k Robarju. Preden se mi odpre pogled na prve hiše nad Hotenjsko dolino (Dolenja Trebuša), me z druge strani že gledajo Kuk (620 m), Plešarski vrh (779 m) in vmesna Škrbina. Njihove strmine so gladke in dokončne, kmečki svet, ki se je z njimi bodel, pa potopljen v sivo zgodovino. In zgodovina zmore biti obupno siva.

Tako. Noge so se za danes natrpele. Odslej ni več treba gledati na vsak korak. Siv, popolnoma gladek in do skrajnosti strpen dan se vleče v popoldne. Tak bo ostal do večera, do noči. Nobenih glasnih pretresov ne bo, le noč bo kot sova tiho plahutnila čez grape. Luči so prihranjene za jutrišnji dan. ◉

 Mirko Bijuklič

Prvi planinski koraki

Kako z otrokom v gore

✍ Manja Rajh   📖 Oton Naglost

V zgodnjem jutru sem počasi sestopala s Prehodavcev po dolini Sedmerih triglavskih jezer. Ozirala sem se proti Špičju. Z očmi sem tipala in iskala pot proti vrhu Velikega Špičja, na kate-rega sem se povzpela prejšnji dan v neznosni vročini s soncem na zatilju. Izplačalo se je.

Pogled z njega mi je pokazal nove razglede v Trento. Čudovito. Ozirala sem se na drugo stran, proti Zelnarici. Ta bo ostala za kdaj drugič. Dovolj bo Tičarica.

Med razmišljanjem sem prisluhnila moledujočim besedam osemletnika, ki mi je s svojim očetom prihajal nasproti. Oče je meril pot z dolgimi in hitrimi koraki. Čeprav nisem razumela vsega, kar mu je govoril, sem po barvi glasu mladega planinca zlahka ugotovila, da očka dela predolge korake.

“Pa saj je ravno, boš že šel,” mu je prigovarjal očka.

“Ali dela ati predolge korake?” sem ga pobarala, ko se je naša pot križala.

Odgovor je bil seveda znan.

Na mojo spodbudno pripombo, kako zgoden da je, je očka očitajoče odgovoril: “Ja, vsak dan tako zgodaj vstane, danes sem ga moral pa buditi.”

Ugriznila sem se v jezik, da nisem rekla, da je treba mladež na drugačen način motivirati za hojo v hribe.

Spominjam se prispevka Stritarjev kot mladih staršev, ki sta se spraševala, kdaj je pravi čas za prvo pot otrok v hribe, in opisa njihove dvodnevne poti na Koroško.

Naš vnuček je letos dopolnil tri leta. Že ko se je rodil, sem sama pri sebi razmišljala, da ga bom poskušala navdušiti za hribe in šport na splošno. Za prvomajske počitnice nekako ni bilo časa, zato pa sva v tednu poletnih počitnic opravila planinski krst.

Iz svojih dolgoletnih izkušenj z najmlajšimi sem vedela, da bo izlet na Stari grad nad Celjem zanimiva in privlačna točka za najin prvi planinski izlet.

Vsak s svojim nahrbtnikom na ramenih sva se v soparnem dopoldnevu začela vzpenjati po Pelikanovi poti. Padati so začele redke deževne kaplje. A to naju ni odvrnilo. Tudi z dežnikom lahko opraviva izlet, saj imava le slabo uro hoje. Dobre volje sva vzela pot pod noge. Večji kamni na poti so ga razveseljevali, da je poskakoval z enega na drugega. Šumenje Savinje in Voglajne se je oddaljevalo, le ropot vozečih vlakov je še segal do naju. “Slišiš, vlak!” me je opozarjal vnuček Aljaž.

Na grajsko dvorišče sva stopila skozi vrata v obzidju. Uh, je visoko, se je čudil na razgledni ploščadi, ko sva gledala mesto, dolino, prihajajoče in odhajajoče vlake.

In kaj je Aljažu najbolj ostalo v spominu s prvega izleta? Vlaki.

“A greva na grad, bova vlake gledala?” me je spraševal. Ne, šla sva na železniško postajo in v enem naslednjih dni na prvo vožnjo z vlakom.

V tednu počitniških dni sva se odpravila na izlet s Slemena do Planinskega doma na Grohatu in iz Logarskega kota do slapa Rinka.

Eno samo čudenje ga je bilo, kako visoke so gore, saj ga v Prekmurju, v katerem je doma, obdaja širna prekmurska ravnica.

Žal mi je, da se starši premalo zavedajo, da najmlajši doživljajo hribolazenje na drugačen način. ●

V hribe z dojenčkom?

Potepanje po italijanskih Dolomitih

✉ Mojca Kucler
✉ David Kucler

Proti sedlu Sassolungo

Oba imava rada gore, vsak na svoj način. On ljubi brezpotja, plezanje, turno smuko in vse, kar vsaj malo diši po adrenalinu. Jaz rada pridem na vrh po ne preveč izpostavljenih poteh, uživam v razgledu z njega in opazujem naravo. Poleg tega rada tudi potujeva in pogosto kombinirava oboje. Z Nininim rojstvom se je marsikaj spremenilo, a svoji ljubezni se nisva odpovedala. Le nalezla sva se njenega otroškega začudenja in navdušenja nad stvarmi, ki so se zdele skoraj samoumevne. Naravo sva začela doživljati skozi in široko razprte otroške oči ...

»Lej bile!«

Poleti 2005 je Nina dopolnila leto in pol. Sklenila sva, da je čas, da gremo na potovanje. S šotorom. Ne predaleč – le do italijanskih Dolomitov smo jo mahčili. Malo me je skrbelo, ker so vsi kampi precej više od našega doma (spali smo na 800–1500 m nadmorske višine), a se je izkazalo, da je bila skrb popolnoma odveč. Najina deklica je odlično prenašala vožnjo in višino, navdušeno je skakala naokoli, ko smo postavljali »hišo«, sodelovala pri kuhanju ... in zelo zanimivo se ji je zdelo spanje v rokavičkah – na tej višini se namreč ponoči precej

shladi, njene roke pa je bilo nemogoče spraviti v spalno vrečo.

Res smo izbirali krajše poti, prilagojene otroku, tako da sta nam po hoji v hribe še ostala čas in energija za guganje, drsanje po toboganu, žoganje in hranjenje račk. Na večino izhodišč naših pohodov sva se midve odpeljali z avtom, ati pa je do tja odkolesaril. Nato pa sva tovorila s seboj poln nahrbtnik oblačil, pijačo in obvezno kosilo: termovka vroče vode in »quick« juhica – odličen obrok! Nina se je vedno del poti nosila v otroškem nahrbtniku, del poti pa je prehodila (če smo le našli odsek bolj ravnega terena). Seveda smo zato porabili več časa, a smo spotoma odkrili, kako visoko leti helikopter, kako zabavno zna biti metanje kamenčkov v vodo, kako hitro teče mravlja, kam je namenjen metulj in kako dolgo krava žveči en grizljaj, hkrati pa sva ves čas poslušala navdušeno kričanje: »Lej bile!« (Prevod: Glej hribe!)

Veličastni tritisočaki

Prve dni smo taborili pri jezeru Toblacher see (1250 m). Kraj je bil dobro izhodišče za izlet do vasice Sexten, nad katero dominira »gorska sončna ura«. Gre za pet tritisočakov,

imenovanih 9, 10, 11, 12 in 1, ki so rabili za orientacijo prvim astronomom. Malo za vasico je odcep na Fischleinboden, ki je izhodišče za sprehod po dolini, ves čas s pogledom na Zwölferkofel (12). Potep po dolini je bil lep uvod v tisto, kar nas je še čakalo.

Naslednji dan smo se odpravili proti jugu, slovitim Trem Cinam naproti. V Misurini je odcep do kočice Rifugio Auronzo pod Tremi Cinami, ki stoji 2333 m visoko. Za avto je treba plačati cestnino (20 EUR), za kolo pa je brezplačno. Vendar to očitno ni priljubljen cilj kolesarjev, saj je bil David tisti dan edini, ki je »grizel« v klanec s povprečno oznako 17 %. Na

vrhu sva si oprtala nahrbtnika in se odpravila na romanje okoli treh veličastnih špic. Res je bilo precej podobno romanju, saj okoli Treh Cin vodi pot, široka cel meter, ki bi jo lahko kdor koli brez težav prevozil s kolesom (le del poti bi ga moral nesti na rami), videti pa je kot ljubljanska Pot spominov in tovarištva v nedeljo – polna sprehajalcev, s kužki, vozički ... Sledili smo ji do prve kočice, pomalicali, nato pa smo jo mahnili v strmino, stran od turistične »avtoceste«. Lovska potka je precej krajša, označena z možički iz kamenja, manj obljubljena, vodi pa skoraj tik ob stenah. Tam se res zaveš, kako majhni smo v resnici ...

Sledila je selitev mimo Cortine, prek prelazov Passo Giau in Passo di Fedaia pod z ledom obdano Marmolado, do Campitella, prelepe gorske vasice na nadmorski višini 1450 m. Izpred šotora smo imeli krasen razgled na gorski masiv Langkofel/Sassolungo. V naslednjih dveh dneh smo obiskali prelaza Passo Pordoi (2239 m) in Passo Sella (2244 m), od tam pa šli na potep v višave po gorskih potkah. Iz Passa Pordoi pelje tudi gondola na Sass Pordoi (2900 m) – pravijo, da gre naravnost v nebesa. Mi smo se namesto tega odpravili v nasprotni hrib, proti Marmoladi, po zelo lepi potki, katere zajeten kos je lahko prehodila tudi Nina sama. S prelaza Passo Sella pa smo zagrizli v večjo strmino. Odpravili smo se na sedlo Sassolungo (2685 m), na katero sicer pelje tudi gondola, a midva sva se odločila, da bomo pot opravili peš. Na vrhu smo si privoščili odličen vroč čaj, nato pa sklenili, da je bilo za danes dovolj. Pot navzdol je bila kar zahtevna, pihati je začel zelo mrzel veter in vrhovi so se ovijali v meglo, zato smo se navzdol raje peljali – z enkratno gondolo, v kateri lahko stoji le ena oseba. Videti je kot potujoča omarica, ki ima prav poseben sistem vstopa in izstopa: steči moraš po zaletni pisti in skočiti v gondolo, redar pa za tabo zapre vrata; enako je pri izstopu – ujame te eden od zaposlenih, da te, ko ti nenadoma zmanjka tal pod nogami, ne bi vrglo na zadnjo plat. Zanimiva izkušnja in nepopisen razgled na balvane v globini ...

Planinska kavka

Krog nahrbtnika se mota
sneдена planinska kavka.

Ta prikupna črnoglavka
lepša moja gorska pota.

Črna očka kot vražička
me motrita radovedno,
kljunček zeva sladkosnedno.
Vse prej kot nedolžna ptička!

Prav postrani me pogleda,
plaho se za skalo umika,
brž zatem se spet dobrika.
Je še lačna? O, seveda!

Z glavico nemirno stresa.
Preden dlan se je dotakne,
z nje priboljšek mi izmakne,
odleti kar brez slovesa.

Ta izurjena jadralka
v zraku umetnije uganja,
pod oblake se poganja,
spušča spretna se padalka.

Od srca se ji nasmejem,
ko po skalnatih poličkah
skače v rdečih nogavičkah;
nič grizljajev ji ne štejem.

A ko nad vrhove švigne,
jo spoštljivo občudujem,
z njo v daljave odpotujem –
želja se nad misel dvigne.

Mojca Luštrek

Osupljivi čudeži narave

Najdlje, do koder nas je vodila pot, je bilo mesto Bolzano, glavno mesto južne Tirolske.

Passo Pordoi - v ritmu Naša četica koraka

Za samo mesto niti ne vem, kakšno je, čeprav smo se, preden smo našli kamp, skozenj peljali vsaj petkrat. Je pa odlično izhodišče za potepanje po planoti Ritten/Renon 1000 metrov višje. Planota je znana po sprehajalnih potkah in krasnih razgledih na masiva Schlern in Rosen-garten (ki so nam ju žal zakrivali oblaki), lahko pa občuduješ tudi zanimive zemeljske piramide, ki jih je z erozijo izklesala mati narava. Na vrhu vsake piramide tiči kamen, zadnji, ki kljubuje eroziji in ohranja to posebno obliko. Piramide, ki ponekod dosežejo višino tudi do 30 m, so kot velikansko bivališče termitov. Razgledna potka je resnično dobro vzdrževana – mostički, klopce, razgledne ploščadi, kažipot – vse je brezhibno, med potjo se lahko naješ borovnic in nabereš storže, uživaš v razgledih ... Od daleč smo pomahali masivu Schlern, ki je bil v načrtu za naslednji dan, a smo ga morali zaradi slabšega vremena črtati s seznama. Najboljši jabolčni zavitek na svetu, ki ga baje strežejo pod Schlernom, bo moral

tako počakati še kakšno leto, da se vrnemo. Na poti, ki je zdaj že vodila proti Sloveniji, smo se zasidrali še v Brunecku, smučarski vasici pod Kronplatzom. Izlet v dolino reke Rive severno od vasice je bil nepozaben. Dolina v vseh odtenkih zelene barve, potka, ob kateri je ves čas žuborel potoček, ledenik na masivu Rieserferner v ozadju, slapovi reke Rive, krave ob potočku – podoba prave idile. Ne vem, morda se mi je to tako vtisnilo v spomin zato, ker je bil to naš zadnji izlet v Dolomitih, ali pa zato, ker ni bilo veliko ljudi, zaradi miru in spokojnosti, šumenja vode in frfotanja metuljev pod nogami. Vem le, da se bomo v to dolino še vrnili. Nekoč ...

Zdaj, ko smo doma, z Nino skoraj vsak dan gledava slike s potovanja. Ko se usedem pred računalnik, že sedi v naročju in prosi: »Nina! Bile!« In spet gledava hribe, našo »hišo«, Nino, atija, mami in vedno znova podoživljava naše potovanje, ki je bilo za vse nas nepozabno ...

Namigi staršem, ki jih mika planinarjenje z otroki:

- Pri načrtovanju potovanja se prilagajajte otroku – vožnja ga utruji, zato naj je bo čim manj. Načrtujte tudi dneve počitka, čas za igro, sprehode ...
- Otroški nahrbtnik naj ima udoben sedež in naramnice, s katerimi otroka pripneš v sedež, po možnosti naj ima tudi stehico za sonce. Praktično je, če je nahrbtnik oblikovan kot zasilni stolček, pomembno pa je, da je udoben tudi za nošenje – samo en hrbet imate.
- V nahrbtniku ne smejo manjkati rezervne pleničke, robčki za čiščenje in podlaga za previjanje, rezervna oblačila, kapa, rokavice, krema za zaščito proti soncu, pijača in hrana; za primer slabšega vremena pelerina, topla jopica, hlačne nogavičke in dolge hlače.
- Naj se vam ne muči na vrh – otrok ne more sedeti v nahrbtniku celo večnost! Sedenje v nahrbtniku mu pritiska na žile v dimljah, zato ima slabše prekrvljene noge. Ustavite se, privoščite mu počitek na travi in požirek pijače. Naj si pretegne noge in roke, stare-

jši dojenček, ki že hodi, pa lahko poskusi del poti opraviti tudi peš (če je pot za to primerna, seveda). Cilj ne sme biti vrh, ampak pot sama. Če je otrok zelo utrujen od nošnje in hoje, ne rinite naprej za vsako ceno, ampak se obrnite proti dolini. Vrh vas bo počakal do naslednjic!

- Naj bodo izleti v hribe za otroka zabavni: pustite mu, da poduha cvetlico in namoči roko ali nogo v gorski potoček; spodbujajte ga k poslušanju in opazovanju narave; skupaj zapojte pesmico ali pa mu povejte zgodnico o prijaznem gorskem škratu ... Na vrhu mu ne pozabite pritisniti žiga na roko, po izletu pa ga spodbujajte, da bo le-tega še večkrat podoživel: oglejte si fotografije, pogovarjajte se z njim o izletu, starejši otrok pa lahko z nekaj čačkami »nariše« vaš izlet v dnevnik izletov (dnevnik Ringa raja dobijo vsi otroci brezplačno ob plačilu članarine PZS – če vzamete družinsko članarino, bo celo ceneje, kot če vzamete le dve odrasli!). Naj bodo vaši izleti v hribe taki, da se jih bo otrok veselil. Le tako mu boste privzgojili ljubezen do gora ... ◉

Pod Tremi Cinami – kako majhni smo v resnici ...

Novi koncepti gorniških oblečil

Kaj obleči za v gore?

✍ Boštjan Virč

Sodobne puhovke so lahke, praktične in nas ščitijo tako pred mrazom kakor tudi pred vetrom.

✍ Boštjan Virč

Nadaljujemo z opisom modernih oblečil, ki nam jih v vedno večji izbiri ponujajo gorniške trgovine.

Nova zaščitna plast (protection layer)

Že v klasičnem čebulnem konceptu je zaščitna plast (*protection layer*) vetrovka, ki naj bi nas teoretično stoodstotno ščitila pred padavinami in vetrom. Običajno je narejena iz membranske tkanine, ki naj bi zagotavljala dihanje in s tem povezano udobje pri aktivni uporabi. Takšne vetrovke so med slovenskimi gorniki zelo razširjene in izoblikovale se je generično ime »goretex jakna«. Trendi pa gredo v smer opuščanja klasičnih jaken, saj v kombinaciji z uporabo oblečil *softshell* postajajo vse manj potrebne. Na njihovo mesto prihajajo lahke vetrovke, ki s težo 250 do 400 gramov (kar je lahko tudi le tretjina teže klasične jakne) ponujajo primerljivo zaščito. Prav tako zavzamejo bistveno manj prostora in večino

časa preživijo v nahrbtniku, na dan pa jih potegnemo le, ko razmere postanejo res hude. Najbolj razširjene so lahke vetrovke iz zelo tankih in lahkih materialov goretex paclite in conduit silk. Poleg nizke teže in prostornine je ključna prednost tovrstnih vetrovk precej boljše dihanje. Žal se ne moremo izogniti tudi slabim stranem. Tako tanka tkanina je precej občutljiva na mehanske poškodbe. Kroji so ponavadi precej ozki in ne dovoljujejo, da bi pod vetrovko oblekli recimo puhasto bundo v primeru bivanja ali neaktivnosti v slabem vremenu. Kapuce so precej poenostavljene in ne nudijo prave zaščite v hudem vetru in padavinah. Nekateri proizvajalci so tako že predstavili jakne, ki temeljijo na ultralahkih tkaninah, imajo pa celotno funkcionalnost standardnih alpinističnih jaken (Berghaus Paclite Alpine Pro, Lowe Alpine Grepon), seveda tudi na račun večje teže in volumna, tako da se spet postavlja vprašanje smiselnosti. Vse to pa ne pomeni, da so klasične

vetrovke izumrle. V ekstremnih razmerah še vedno nudijo boljšo zaščito, so odpornejše proti obrabi, nekaterim so enostavno bolj všeč. Prav tako so robustne vetrne hlače iz materiala goretex XCR še vedno odlična izbira za zimsko gornišstvo. Kot smo že omenjali, so noge manj občutljive na mikroklimo. Poznam alpiniste, ki na standardne jakne prisegajo tudi zato, ker so »toplejše«. To je verjetno res, vendar moram opozoriti, da funkcija vetrovke ni izolacija, saj je razmerje teža/izolacija sila borno.

Kdor res misli, da tovrstna oblačila ohranjajo gornika suhega, naj se v najdražji vetrovki v dežju ali mokrem snegu odpravi na strmo turo z nahrbtnikom. Mislim, da mu bo že čez pol ure jasno, o čem govorim. Narave in zakonov fizike se ne da pregoljufati. Obljube proizvajalcev, ki nam garantirajo suh občutek v vseh pogojih, so seveda zgolj marketinške poteze, realnost je nekaj povsem drugega. Pri tem niti ni več pomembno, ali smo bolj mokri zaradi lastnega znoja, ki v takšni vlagi ne more več prehajati skozi membrano, ali zaradi dežja, ki pride z zunanje strani. Tudi zato nekateri *hardcore* alpinisti ne nosijo s sabo vetrovk, saj pravijo, da je vseeno, če so mokri v vetrovki ali brez nje. Vetrovke nas ohranjajo relativno suhe, ko smo pri miru (ko vedrilo, varujemo soplezalca ali bivakiramo), in še to le za določen čas. Kakor koli je že industriji uspelo, da nas s svojimi izdelki dobro varuje pred vetrom, je očitno v primeru padavin »trčila« ob meje fizike. Čedalje več alpinistov in raziskovalcev se usmerja v raziskavo materialov in oblačil, ki sicer ne bodo nepremočljivi, bodo pa uporabniku omogočali relativno udobje tudi v dežju in snegu. Ne verjamete? Spomnite se le dobrih starih rokavic iz kuhane volne, ki jih veliko ljudi še vedno z veseljem uporablja. Seveda premočijo takoj, ampak glej ga zlomka, tudi ko so mokre, še vedno dobro izolirajo in na koži imamo prijeten občutek. Če zaledenijo, pa še toliko boljše, saj nas v tem primeru ščitijo še pred vetrom. To se imenuje občutek suhosti (*virtual dryness*) in bo verjetno koncept prihodnosti. V igri je tudi ponovno vračanje k naravnim materialom, predvsem k volni. No, pustimo se presenetiti.

Do takrat imamo na voljo različne vetrovke. Ponudba v slovenskih trgovinah je dovolj velika za vse okuse. Za tradicionaliste in ekstremiste

Klemen Mali

Hard shell ali soft shell? Na to vprašanje si mora odgovoriti vsak sam glede na svoje potrebe in želje.

klasične dvo- in troslojne vetrovke, za moderne pa ultralahke. Najbolj zagrizeni tako ali tako prisegajo na svoje *softshelle*.

Novi thermal layer

V sodobnem konceptu oblačenja se je redefinirala tudi plast, ki nas greje oz. v svojem bistvu izolira (*thermal layer*). Klasični čebulni koncept namreč nikoli ni zares upošteval različne intenzivnosti gibanja v gorah. Tako so še vedno pogosti primeri, ko na lep zimski dan posamezniki, oblečeni v termovelur in vetrovko, vsi preznojeni dihajo v hrib, da bi na vrhu kaj hitro ugotovili, da jih zebe. Seveda se je večina gornikov že čisto intuitivno prilagodila novemu konceptu. Navzgor hodijo ali plezajo zgolj lahko oblečeni, morda celo samo v perilu. Višje, če je treba, dodajo še velur ali vetrovko, na vrhu pa oblečejo vse, kar imajo s sabo. S tem ni seveda nič narobe, dejstvo

pa je, da imajo termovelurji svoje omejitve. Sicer izredno dobro dihajo, a zavzamejo veliko prostora in razmerje teža/izolativnost ni ravno najboljše.

Če med turo nosimo *softshell*, bomo za situacije v mirovanju raje posegli po sodobnih termooblačilih, ki so ponavadi narejena iz tanke tkanine, polnjene s puhom ali sintetičnim polnilom. Sodobne puhaste bunde so namreč zelo lahke, ščitijo pred vetrom in se izjemno dobro stisnejo. Ultralahki modeli tehtajo manj kot termovelur debeline 200, stisnejo se na volumen večjega kozarca kisljih kumaric, izolativna vrednost pa je izredna (Mountain Hardwear Phantom, Millet Rescue). Takšen kos oblačila nam izjemno pomaga pri udobju in varnosti na turi. Sam sem v taki bundi udobno spal pozimi v neogrevanih kočah, varoval soplezalca, kuhal in kartal v zimskem bivaku, na vrhu brez drgetanja malical ali pač samo udobno meditiral in opazoval lepoto okoli sebe. Z uporabo takšne lahke puhovke lahko tudi zmanjšamo težo potrebne spalne vreče za večdnevne zimske ture. V primeru nesreče pa je takšno oblačilo lahko tudi kos, ki odloča o preživetju.

Tudi bolj standardne sodobne puhovke tehtajo manj kot kilogram, običajno pa nudijo še puhasto kapuco, boljše izolirajo kot ultralahke, so malo daljše in mnoge med njimi so z membrano ali premazom tudi (delno) zaščitene pred padavinami. Običajni problem je, da je zunanja plast dejansko narejena iz nepremočljive tkanine, nima pa varjenih šivov, ki prvi začnejo puščati.

V tretjo kategorijo sodijo odpravarske bunde, katerih teža dosega 1,5 kg in več. Smrtni sovražnik puha je seveda vlaga, kjer v ekstremno mokrih razmerah ne pomaga prav nobena zaščita. Ko se puh premoči, namreč izgubi praktično vso izolativno vrednost. Za običajno zimsko uporabo – turno smuko, pohodništvo, enodnevno plezanje, spanje v zimskih sobah in bivakih – to ponavadi ni problem. Za vse ostale situacije – večdnevno plezarijo, bivakiranja na prostem, odprave – pa so boljša izbira bunde s sintetičnim polnilom (Patagonia DAS, Mountain Hardwear Chugach, Mammut Stratus ...), ki so glede na izolativnost malo večje in težje, ampak precej robustnejše in manj občutljive na padavine. Sintetično polnilo (polarguard, primaloft) namreč ohranja večino svoje izo-

lativnosti, tudi če je premočeno. Američani za tovrstne jakne že uporabljajo naziv *belay jacket*, kar bi v prevodu pomenilo jakna za uporabo na varovališčih. Njihov kroj je ponavadi takšen, da jih oblečemo čez vse spodnje plasti, tudi čez vetrovko. Na varovališčih je ponavadi to tudi edina možnost. Takšne bunde so ponavadi cenejše kot puhaste, slabost pa je, da v primeru intenzivne uporabe izgubijo svoje izolativne lastnosti že po nekaj sezonah. Teh sintetičnih bund ne gre zamenjevati s cenejšimi smučarskimi bundami, ki so ponavadi precej težje, imajo manj polnila, polnilo je slabše, za povrh pa so opremljene s celim kupom modnih dodatkov, žepov in podobne nepotrebne navlake.

Vse doslej opisane jakne so namenjene zimski uporabi. Za toplejše mesece ne bo nič narobe, če na dnu nahrbtnika vedno počiva kak termovelur, najboljša rešitev pa so ultralahki puloverji s sintetičnim polnilom (Patagonia Micropuff pullover, Berghaus Infinity Light). Ti tehtajo okoli 300 gramov, kar je približno teža termovelurja debeline 100, njihova izolativna vrednost pa je primerljiva z najdebelejšimi velurji. Poleg tega najlonska tkanina ščiti pred vetrom in manjšimi padavinami. Istočasno to pomeni precej slabo dihanje, ampak saj jih tako in tako potrebujemo predvsem za takrat, ko mirujemo. Tudi v poletnem času takšno oblačilo poveča udobje, naredi bivak znosnejši, v primeru vremenskega preobrata pa prihrani kakšno reševalno akcijo. Analize reševanj v gorah kažejo, da je zelo veliko problemov povezanih prav s tem, da gorniki v zagati pri sebi niso imeli ustreznih oblačil, ki bi jih obvarovala pred mrazom. Z razvojem lahkih in učinkovitih termooblačil ne bi smelo biti nobenega izgovora več.

Prav tako kakor pri *softshellih* so tudi tukaj na voljo brezrokavniki tako s puhastim kot sintetičnim polnilom. Brezrokavniki nam še za manjšo težo ogrejejo sredico telesa, omogočajo pa tudi udobje pri uporabi v gibanju. Ponudba termooblačil pri nas je skromna. Dasiravno imajo praktično vse v Sloveniji prisotne znamke v ponudbi tudi različna puhasta in sintetična termooblačila, jih uvozniki očitno ne naročajo. Pomenljivo je, da sem edino sintetično termojakno v Ljubljani odkril v Igluju

med vzorci za odprodajo. Po drugi strani mi je poslovodja v Promontani zaupal, da so imeli vzorec ultralahke puhovke MHW Phantom v prodaji, a nikakor ni šla v promet. Razumem sicer, da je to povezano s povpraševanjem, po drugi strani pa tudi z izobraževanjem in osveščanjem kupcev. V slovenskih trgovinah sicer lahko najdete nekaj klasičnih puhastih bund, a še te ponavadi zgolj v moških krojih. Precej boljša ponudba je v trgovinah takoj za italijansko mejo, še večja pa seveda v spletnih trgovinah. Za ekstremnejše razmere so na voljo tudi hlače tako s puhastim kot s sintetičnim polnilom.

Različni pogledi

Veliko informacij najdete na spletnih straneh proizvajalcev, precej boljše pa so razne neodvisne ocene in testi, ki nam odprejo oči tudi v smeri, o katerih mogoče sami nismo razmišljali ali si jih nismo hoteli priznati. Meni je osebno najbolj pri srcu zelo zanimiva stran britanskega alpinista Andya Kirkpatricka www.psychovertical.com. Na njej najdete veliko člankov in testiranj opreme, ki so že v osnovi skregani z marketinškimi obljubami proizvajalcev. Vse skupaj pa morate jemati z veliko mero osebne presoje in kritičnosti. Pogledov na eno in isto stvar je zelo veliko. Vsekakor ne gre zanemariti tudi vsega znanja, ki ga je v desetletjih nakopičila športna industrija. Le redki izdelki so res slabi, večina je dobrih, nekateri pa so odlični. Odličnost naj bi se merila predvsem v tem, da izdelek uporabljate, ne da bi o njem razmišljali. Če se v obstoječih oblačilih dobro počutite, ni nobene potrebe, da bi ga vrgli proč. Dejstvo je, da so novi koncept ustvarili gorniki, ki so iskali poenostavitve in izboljšave v tistem, kar je pred nekaj leti pridigala industrija. Danes je industrija sicer res prevzela te ideje, žal pa jih je spet interpretirala po svoje (da ne rečem zakomplicirala) in tako so na trgu mnogi res odlični kosi oblačil, ki, kot sem že omenil, z osnovnim konceptom nimajo kaj dosti zveze. Res je, da oblačila postajajo čedalje lažja, udobnejša in uporabnejša. Nekaterih stvari pa se ne da niti jih ni treba menjati čez noč. Očitno bo klasični oranžnofluorescentni troslojni Mammotov vetrni komplet z velikimi napisi Extreme še

nekaj časa ostal na vrhu želja mnogih gornikov. Sam sem recimo prav zadovoljen z masivnimi zimskimi vetrnimi hlačami, na enodnevnih turah ne nosim rezervnih nogavic in perila, pri velurjih dajem prednost dihanju pred zaščito, ob padavinah se rad zatečem v zavetje vetrovke, na rokavice iz kuhane volne se lahko zanesem tudi v najslabših razmerah, v milejših razmerah prisegam na tanek brezrokavnik iz

Anže Čokl

V topli bundi je tudi nepričakovana zimska noč prijetnejša in predvsem vamejša.

windstopperja, v zimskem času pa brez majhne puhovke v nahrbtniku ne grem nikamor.

Po drugi strani sem na začetku zimske sezone, ko je prvič pritisnil mráz, na grebenu Karavank srečal možaka v razvlečeni bombažni mikici v spremstvu golega psa. Mož je bil kljub vetru in mrazu videti povsem zadovoljen, njegov pes pa je tudi zadovoljno mahal z repom. ●

Mladi ljubljanski gorniki spet najboljši

17. državno tekmovanje Mladina in gore

in Jože Drab

Priprave

»Čestitam! No, pa bo treba spet organizirati državno tekmovanje,« je bil Majin odziv na moje obvestilo o zmagi na 16. tekmovanju Mladina in gore januarja lani v Novi Gorici. Vedela je, kaj to pomeni, saj je MO PD Ljubljana Matica organiziral takšno tekmovanje že pred štirimi leti. Sam sem to dodobra spoznal v tednih pred letošnjim tekmovanjem. Iskanje sponzorjev, priprava biltena tekmovanja, organizacija malic in kosil na šoli, literarni in likovni natečaj, priprava kulturnega programa, obveščanje medijev, priprava dodatnega gradiva za tekmovanje, organizacija orientacijskega pohoda, izbira in priprava prostorov na šoli, iskanje filma Triglavske strmine, okrasitev šole z likovnimi izdelki, fotografijami in panoji Planinskega vestnika, priprava šolskega ozvočenja ... Pred tekmovanjem je bilo treba opraviti zelo veliko dela.

Že konec novembra so udeleženci dobili dodatno gradivo za tekmovanje. Tema je bila tokrat Zgodovina slovenskega gorništv. Dodatno gradivo je sestavil geograf in vodnik PZS ter soavtor knjige Planinska šola Matija Zorn. Čeprav je »uradno« tekmovanje organizirala Mladinska komisija PZS ob pomoči soorganizatorjev PD Ljubljana Matica in OŠ Sostro (sliši se, kot da bi bila to cela množica ljudi), je vsa organizacija slonela na ramah nekaj posameznikov. K sreči je

bilo na samem tekmovanju drugače. Takrat je bilo res dovolj pomočnikov, tako da je vse teklo tako, kot je treba.

Tekmovanje

V soboto, 14. januarja 2006, je bilo na OŠ Sostro v Ljubljani že 17. državno tekmovanje Mladina in gore. Sodelovalo je 26 štiričlanskih ekip iz različnih krajev Slovenije. Ekipe so se uvrstile na državno tekmovanje na podlagi uvrstitev na regijskih tekmovanjih, ki so potekala oktobra 2005. Zunaj konkurence pa je svoje znanje preizkusila tudi mlada ekipa naše šole, ki se bo šla pomerit na tekmovanje v naslednjih letih. Tako se je tekmovanja udeležilo več kot 130 tekmovalcev, njihovih mentorjev in spremljevalcev.

Tekmovanje se je začelo ob 9. uri z uvodnim kulturnim programom, ki so ga pripravili

učenci in učitelji OŠ Sostro, ter pozdravnimi besedami povabljenih gostov. Zelo zanimiv je bil šaljiv gorniški skeč o tem, kako sta šla stara alpinista Franček in Joža plezat v Čopov steber. Zgodila se je nesreča in rešili so ju gorski reševalci s helikopterjem. V skeču, ki ga je napisal učenec Anže Birk, sta poleg njega nastopala še učenca Blaž Birk in Nejc Fister (vsi trije iz naše tekmovalne ekipe) ter Miha Groznik (rezerva ekipe) in Jan Vodopivec. Med govorniki pa so navzoče pozdravili: Blaž Lesnik, načelnik MO PD Ljubljana Matica in napovedovalec radia Ognjišče, ki je celotno prireditev tudi povezoval, ravnateljica šole Mojca Pajnič Kirn, predsednik PD Ljubljana Matica Tomaž Willenpart, predstavnica Zavoda za šport Slovenije, predsednik PZS Franci Ekar, vodja gorniške dejavnosti na OŠ Sostro Jože Drab, Jure Cencelj iz MK PZS in Brigita Čeh, vodja tekmovanja, ki je tudi podala nadaljnja navodila za tekmovanje.

Pisanje testov in aktivnosti po skupinah

Sledil je prvi preizkus za tekmovalce – reševanje testov. Ekipe so morale odgovoriti na 30 vprašanj iz tem planinske šole. Razveselila jih je letošnja novost – ni bilo negativnih točk za napačne odgovore. Kljub temu vprašanja niso bila preprosta, saj ni nobena ekipa pravilno odgovorila na vsa. Najboljša je bila prav ekipa naše šole »GRS – gremo raje spat«, ki je napačno odgovorila le na 4 vprašanja izmed tridesetih. V tem času je bilo tudi srečanje mentorjev, na katerem je zbrane pozdravil tudi predsednik PZS Franci Ekar. Predstavniki MK PZS so seznanili mentorje z delom in akcijami, ki bodo potekale ob jubilejnem 50. letu MK. Nato je Jože Drab predstavil nadaljnji potek dogajanja na tekmovanju.

Ko so otroci nehali reševati teste, so se razdelili v skupine z namenom, da bi se čim bolj pomešali in se tako med seboj spoznali. Tudi mentorji so praviloma šli v skupine, v katerih ni bilo otrok iz njihovih ekip. Tako sta prvi ekipi odšli na orientacijski pohod v okolico šole, v kateri sta morali poiskati štiri kontrolne točke. Na dveh sta zmrzovala najbolj zagnana orientacista PD Ljubljana Matica Maja Koprivšek in Mišo Kovač, ki sta

Mlade planince je na tekmovanju obiskal tudi predsednik države dr. Janez Drnovšek.

orientacijski pohod tudi pripravila. Precej ga je olajšal trd, zmrznjen sneg; lahko smo hodili po poljih in njivah ter močvirju – to bi bilo sicer skoraj nemogoče. Najvišja točka orientacijskega pohoda je bila pri znani cerkvi sv. Urha.

Tretja in četrta skupina sta si ogledali predstavitev trekinga »Alta via della Valmalenco« v italijanskih Centralnih Alpah, ki se ga je za nagrado udeležila lanska zmagovalna ekipa za naše šole. Domen Drab, član lanske zmagovalne skupine in zdaj že srednješolec, je gledalcem ob projekciji slik in filmov približal zanimivo enotedensko dogajanje na trekingu (glej PV 10/2005). Peta in šesta skupina pa sta si ogledali najstarejši slovenski igrani film Triglavske strmine, ki so ga daljnega leta 1932 posneli skalaši. Za uvod je nekaj o samem filmu povedal vodnik PD Ljubljana Matica Edo Grabrijan.

Po vsaki uri so se skupine zamenjale, vmes, ko so imele čas, pa so lahko šle na kosilo v šolsko jedilnico.

Med potekom teh aktivnosti je prireditev obiskal tudi predsednik države, dr. Janez Drnovšek. Obkrožen z otroki si je ogledal šolo in pozdravil udeležence tekmovanja. Dobre volje se je sproščeno pogovarjal z organizatorji tekmovanja, še posebno pa z otroki.

Zdaj pa zares

Po teh aktivnostih so se ekipe spet zbrale in v šolski avli dočakale razglasitev rezultatov po prvem delu. V finale se je uvrstilo šest najboljših ekip, ki so tekmovali na kvizu pred občinstvom. Poleg pisnih odgovorov so morali učenci pokazati tudi praktično znanje: izdelovati so morali vozle in prepoznati gorniško opremo. Da tudi tukaj vprašanja niso bila lahka, dokazujejo številni napačni odgovori. V finalnem delu je bila med prvim odmorom podelitev literarnih in likovnih nagrad. Literarni natečaj je imel dva naslova, in sicer *Moj najljubši vzpon* in *Zakaj hodim v gore*, prvo mesto med sicer skromnimi štirimi deli pa je šlo v Ljubno ob Savinji. Učenka tamkajšnje OŠ Mirjam Močnik nam je svoje delo tudi prebrala. Likovni natečaj pa je imel temo *Pustite nam gore čiste*. Konkurenca je bila večja, zmagal pa je učenec Andraž Karničnik iz Mežice. Nagrado je prejela tudi ekipa, ki je bila najhitrejša v orientacijskem pohodu.

V drugem odmoru smo izvedli pravo majhno tekmo v športnem plezanju na umetni plezalni steni, za katero je vsaka finalna ekipa prispevala enega tekmovalca. Prav vsi so priplezali na vrh šestmetrske stene, tako da je končnega zmagovalca izdala šele stoparica. Daleč najhitrejši je bil domači plezalec Anže Birk, ki pa je imel tudi majhno prednost »domačega terena«. To tekmovalje je pripravil nekdanji učenec

naše šole, alpinistični pripravnik Marko Bitenc, tudi sam некоč tekmovalc na MIG (bil je zelo blizu zmage, ampak ...).

Kviz je potekal v pravem športnem ozračju, saj je bil izid vseskozi tesen, v zadnjem delu pa je največ znanja pokazala prav naša ekipa »GRS – gremo raje spat« iz OŠ Sostro PD Ljubljana Matica pod vodstvom mentorja Jožeta Draba in si tako prislužila prvo mesto. Za nagrado je dobila tabor v tujini, ki ji ga poklanja MK PZS, ter praktične nagrade.

Boj za preostala mesta pa je bil napet do konca in odločale so res malenkosti. Drugo mesto je osvojila ekipa Giftne bonte iz OŠ Mežica pod vodstvom mentorice Marjete Karničnik. Za nagrado si je prislužila dvakrat vikend paket v Domu na Korošici in Koči pri Triglavskih jezerih, ki ga podarjata PD Celje in PD Ljubljana Matica, ter praktične nagrade. Tretje mesto pa je zasedla ekipa Divji lovci iz PD Ožbalt-Kapla in OŠ Brezno-Podvelka pod vodstvom mentorice Petre Maček. Ta ekipa si je poleg praktičnih nagrad prislužila vikend paket na Planini Pri jezeru, ki ga podarja PD Integral Ljubljana.

Končni rezultati finala:

EKIPA	Točke po pisnem delu	Točke v finalu	Mesto
GRS	74	20,5	1.
LAKOTNIKI	71	14,5	4.
DIVJI LOVCI	68	15	3.
GIFTNE BONTE	68	16	2.
KLAVŽARJI	67	14	5.
BLEJSKI KOZOROGI	65	12,5	6.

Tekmovalje se je končalo pozno popoldne. Otroci in mentorji so se polni vtisov vračali v svoje kraje. In ker je PD Ljubljana Matica zmagalo že drugič zapored, je organizacijo naslednje leto velikodušno prepustilo drugouvrščeni ekipi. Torej se vidimo ob letu osorej v Mežici. ○

Tudi planinci tekmujejo

Mladostni osemdesetletnik

Janez Lušina

✉ Pavle Šegula

Janeza poznamo številni planinci in smučarji in vendar z zamudo predstavljam tega oboževalca gorskega sveta, rojenega 12. oktobra 1924 v Dražgošah. Pri srcu so mu vse gore, saj je kljub visokim letom kos tako nizkim kot visokim, tako travnatim kot skalnim, tako kopnim kot zasneženim strminam. Na njih ga srečujemo vse leto, samega ali z ženo, bodisi na turi, na smučišču ali ko nabira gobe, borovnice, maline, kostanj ali zdravilna zelišča. Je imeniten pripovedovalec z ostrim spominom. Ne manjka mu doživetij iz let pred vojno, med partizani in v službi v JLA ter tistih, ki jih v gorah in na belih vesinah že dokaj let doživlja kot zdrav in trden upokojenec. Gore, gore in spet gore ...

Do 14. leta je živel v Dražgošah. Na Ratirovcu je bil s sosedom Jernejem Šmidom in občudoval Julijce, Karavanke in Grintovce. Poznal je komaj kak vrh, za prazen žep kmečkega fanta so bile predaleč. Bila pa je velika želja, da bi jih nekoč obiskal. Imel je Jelovico, na kateri je pasel ovčjo čredo in mimogrede oblezel skoraj vse njene kuclje, vrtače, prostrane gozdove. Končal je osnovno šolo in šel v uk v Kropo. V Obrtni šoli tovarne Plamen se je učil za strojnega ključavničarja in tam dočakal okupacijo. Že 8. avgusta 1941 je srečal »gošarje« – novorojeno slovensko partizansko vojsko.

Med Dražgoško bitko si je doma zdravil poškodovano oko. Četudi še ni bil borec, je pomagal v akciji, junija pa že s Selško četo partizanil med Jelovico in Sorico. Bilo je vroče, ves nemški 18. gorski polk je s strelci hajkal za partizani; padlo je 36 borcev. Zavlekli so se v visoke peči Dražgoške gore. Šlo je za las, a ostali so živi – po štirih dneh brez hrane in pijače. Nato je do pomladi kot kurir Jelovške čete na smučeh križaril po Jelovici, maja pa s soborci prešel na levi breg Save. Do avgusta so delovali med Dobrčo in Kokro, srečal bi jih lahko na Konjščici, Kofcah, Kriški gori, Storžiču, v Hudičevem borštu, na Javorjevem vrhu, Krvavcu ... Nekaj časa je bil v

partizanski tehniki pri Niku Kavčiču nad kajžo »Pri Črvu« visoko pod Malim Grintovcem. Avgusta je bil spet na Jelovici, ob kapitulaciji Italije pa je deloval od Cerkljanskega tja do Škofje Loke.

Januarja 1944 je bila četa v sestavu XXX. divizije NOV in POJ. Na Šentviški planoti so pripravljali pohod v Beneško Slovenijo in Rezijo, ki naj bi se po 80 letih italijanske okupacije vrnili v naročje Slovenije. Začelo se je konec januarja. Vrstili so se spusti in vzponi: prehod čez ledeno Idrijco, Banjška planota, sestop, čez kolena globoka Soča pod Dobarjem. Opomogli so si v vasi Srednje ter v starih strelskih jarkih prebili nemško obstreljevanje z minometi. Po Kolovratu in Livku je sledil vzpon do cerkvice na Matajurju. Ob Nadiži je spet pokalo in spet so morali čez vodo, pa skozi sotesko Pradol in čez goro Mijo do Breginja; tam so jih vaščani nasitili z mlekom in polento. Janez je z zaščitnico moral še na Kobariški Stol. Od tam je uzrl Rezijo in se končno znašel v vasi Platišče, potem pa je komisar povedal, da naprej ne gredo, ker so na meji s Slovenci naseljenega ozemlja.

Vračali so se čez Staro goro. Pod drevesi so pobirali marone in si s surovimi tešili lakoto. To odtlej počne vselej – ko nabira kostanj, poje prgišče surovih plodov. Pod Kolovratom so pri Kamnu bredli globoko Sočo; držal se je za mulin rep, da ne bi utonil. Obleka jim je zmrzovala na mokrih telesih. Posušili so se v kaverni pri samotarju, ki je pod Krnom in Rdečim robom iskal staro železo in granate. Do Šentviške planote – tam je bilo konec pohoda – so prišli čez Mrzli vrh in spet čez vodo – Tolminko in Bačo.

Aprila 1944 je bil že v Gorenjskem odredu; delovali so pod Krvavcem. Med boji in premiki se je znašel tudi na Rašici in Šmarni gori, opravil je vojaški tečaj in bil dodeljen enoti v Polhograjskih dolomitih. Z Nemci in domobranci so se vojskovali na območju Osolnika, Tošča, Pasje ravni, Ožbolta. Danes prijetni planinski cilji so

bili takrat nevarni, življenje ni bilo vredno počenega groša.

Po osvoboditvi Beograda, 20. 10. 1944, se je marca 1945 s tovariši iz različnih enot v dolgem dvodnevem pohodu in negotovih bojnih razmerah odpravil iz Cerknega čez Vojsko, Trnovski gozd, mimo Postojne, Pivke, Mašuna in Čabra v Črnomelj. Oprani in rešeni uši so z DC-3 poleтели v Beograd – v zvezno šolo za poveljnike.

Začelo se je novo obdobje, spet čas v gorah, čas v JLA, ki je trajal kar 35 let. Izbral si je delo v planinskih in izvidniških enotah. Živel so v gorah, ki jih je imel rad. Bilo je veliko lepih doživetij v sredo- in visokogorju, začinjenih s smučanjem. Njegovi občasni sodelavci in tovariši so postali številni imenitni slovenski alpinisti, reševalci in smučarji. Oblezel je naše Alpe in večino gorstev Balkanskega polotoka: Dinarško, Šarplanino, Gorski Kotar, Vlašič in številne druge, nič manj divje gorske skupine.

Že decembra 1945 je z vojniki izvidniške čete XXXI. divizije opravil smučarski tečaj na Velikih Blokah. Od 20. januarja do 20. marca 1946 je bil na nadaljevalnem smučarsko-planinskem tečaju za komandirje čet in vodov planinskih in izvidniških enot v Kranjski Gori. Vodja je bil major Stane Pišler, oficir predvojnega planinskega polka, partizan in predavatelj v oficirski šoli NOV in POS. Marca 1937 je bil z vodom vojakov planincev med reševalci žrtev plazu pod Storžičem. Inštruktorja civilista sta bila Tone Ažman iz Kroke in Stane Koblar z Jesenic. Vadili so med Tamarjem in Vršičem.

Med 20. junijem in 20. avgustom 1946 je bil na planinsko-plezalnem tečaju v Aljaževem domu, ki ga je oskrboval Janez Brojan st. z družino. Vodja je bil spet Stane Pišler, inštruktorji pa Joža Čop, Andrej More - Gandi, Stane Koblar, Maks Medja in Dolfe Kramžar. Osnove so obdelali na »Malem Triglavu« za domom, vzpone pa na Triglavu, Škrlatici, Razoru, Dovškem križu, Rjavini, Cmiru, v dolini Triglavskih jezer, na Bogatinu, Lanževici in drugih vrhovih. Nekoč so na neoskrbovani Kredarici našli vse navzkriž in ravnokar posvinjano. Patrola je nemarneže prestregla pri Staničevi koči. Vrnili so se in poskrbeli za red! V karavli v Vratih so domovali graničarji, v Bovcu sedeli Angleži. Tečajniki so z inštruktorji plezali v Slovenski smeri, Janez pa v navezi v Kratki in Dolgi nemški ter Prusik-Szalajevi smeri. Cesto v Vrata je Pišler s

tečajniki in vojniki 3. krajiške brigade usposobil za tovornjake. Veliko doživetje je bila veličastna proslava »Triglav v svobodi«. Zbralo se je več tisoč planincev, mnogi so bili na vrhu očaka.

Naslednjih sedem mesecev je po premešitvi v VI. armijo prebil v gorah okoli Sarajeva, Konjica, Foče in Goražda. General Mihajlo Apostolski ga je dodelil planinskemu bataljonu posadke v Konjicu na Neretvi. Tamkajšnje gore so podobne našim. Septembra, oktobra in novembra 1946 so urili vojsko v plezanju in hoji na Prenju, Čvršnjici in Treskavici, kjer so se skrivali ostanki četniške vojske. Kdor je bil v uniformi KNOJ-a in OZN-e z modrimi oznakami, v teh gorah ni bil preveč varen. Po vzponu na enega tamkajšnjih vrhov so mu vaščani z vznožja povedali, da so ga opazovali četniki in mu prizanesli s svincem; imel je pač

rdeče epolete. Decembra so bataljon premestili v Fočo. Prišli so po dolini Neretve in čez Zelenoro ter se nastanili v vojašnicah. Pot jih je vodila čez sloviti, v V. ofenzivi zvičajno porušeni most čez Neretvo, ob kateri so četniki med vojno poklali na stotine muslimanov in jih zmetali v reko. Izhodišče je bila Jahorina, na katero so po mrzli vožnji v tovornih vagonih od Goražda do Pal odrinili na silvestrovo 1946. 16 km so gazili globok sneg. Na smučiščih »Idiotska livada«, Pogledine in Ogorelica je vojake učil smučati, drugje pa uvajal v zimsko plezanje; tudi vrhu Jahorine (1916 m) niso prizanesli. Nočni mir je motilo zavijanje vetra in tuljenje volkov ...

20. marca 1947 je bil na smučarsko-alpinističnem tečaju na Kredarici. Kočo so oskrbovali Medjevi iz Srednje vasi, nosači iz Zgornje Radovne pa so jo zalagali s hrano. Ob prihodu je lilo, v višjih legah snežilo. Težko otovorjeni z osebno opremo in orožjem so gazili sneg. Štiri tedne je v glavnem snežilo, padlo je več metrov snega, bila je velika nevarnost plazov. Z inštruktorji Jožo, Maksom, Andrejem in Dolfetom so dali prednost pouku v koči in po možnosti smučali na Triglavskem ledeniku, do Staničeve koče in Velega polja ali po pravilih varnega plezanja osvajali Mali Triglav, Begunjski vrh, Rž in druge vrhove v okolici. Šele maja se je vrnil v Goražde.

S planinskim bataljonom so do poznega poletja vadili na Jabuki, najvišjem vrhu BiH – Magliču (2388 m) – in v Sutjeski. Z izpitom za alpinista in učitelja smučanja je pozneje, v letih 1950 in 1951, po dva meseca sodeloval na letnih tečajih v Vratih ter leta 1951 in 1952 na smučarskih tečajih na Vršiču. Od 1951. do 1956. je deloval na smučarskih tečajih za izvidniške enote V. armade v Mojstrani. Smučali so na Dovški Babi, Hruškem vrhu, Mežakli, Vrtaški planini, v Krmi in Vratih, plezali pa na Grančišah. Pogrešal je Staneta Pišlerja, ki bi si zaslužil, da bi o njem zbrali več podatkov in jih objavili.

Ko je vojska zgradila vojašnici na Rudnem polju, je Janez veliko let deloval kot inštruktor in vodja tečajev. Smučali so na Konjščici, Uskovnici, Praprotnici, Viševniku, Okrogležu in na Lipanci. Maja 1957 je bil premeščen v smučarsko-planinsko središče v Bohinjski Beli. Vodja je bil polkovnik Jože Švigelj, za smučarsko in planinsko vzgojo je skrbel major Miloš Rutar. V središču so imeli po dva tečaja za aktivne in

rezervne oficirje iz vse Jugoslavije na leto. Večini je delo ugajalo. Eden izmed njih, rezervni oficir in pravnik iz Beograda, je Janezu pozneje poslal celo razglednico s pozdravi z Matterhorna. V centru so izvedli več alpinističnih prikazov za visoke predstavnike zavezniških vojsk VB, ZDA, ZSSR, Madžarsko in Romunijo. Leta 1960 so ga zaprli. Janez meni: »Škoda! Bil je vir razvoja smučarstva in planinstva v Jugoslaviji.«

Leta 1958 je pri profesorju Marjanu Jeločniku obnovil izpit za učitelja smučanja. Sprejet je bil med člane GRS. V dolgih letih dela v gorah je sodeloval v več akcijah: S Stanetom Koblarjem so reševali beograjske študente s Kriških podov, izpod Babjega zoba so odnesli mrtvega planinca, poškodovanca izpod Malega Triglava so nosili v Krmo. Več let je zastopal JLA v Komisiji za GRS pri PZS. KOTG ga je predlagala za vodjo odprave, a se Gošnjak ni strinjal. Prispeval je k smučarski in planinski vzgoji enot TO, v samostojni Sloveniji pa je pripravil demonstracijo za SV.

S sodelavci še dandanes pripravlja zimski športni prireditvi »Po stezah partizanske Jelovice« in »Partizanske smučine Cerkno«, na Rudnem polju pa s Slovensko vojsko »Patruljni tek«. Na armadnih prvenstvih je tekmoval tudi sam in dvakrat zmagal v smuku, v veleslalomu in smuku pa si večkrat prislužil še 2., 3. in 4. mesto.

Napisal je knjigo Planinstvo v JLA, ki jo je l. 1968 izdal GŠ JLA, in več člankov za Vojaški vestnik ter Našo obrambo, v katerih je obdelal teme: uporaba smučarskih enot, uporaba plezalnih skupin v boju ter življenje v snegu. Njegov je tudi scenarij za uspeli film Snežni plazovi – prvi o tej temi pri nas – ki ga je posnela Zastava iz Beograda. Je nosilec odličja partizanske spomenice 1941. Med mnogimi drugimi naj omenim predvsem nekaj športnih: zlato plaketo GO ZZB NOV Slovenije za planinske pohode »Po poteh partizanske Jelovice«, plaketo Jožeta Gregorčiča ZTKO Jesenice za delo v Mojstrani, Bloudkovo plaketo, zlati znak PZS in zlato plaketo Smučarske zveze Jugoslavije.

Ko se z vrhov ozira na slovenske gore, se čudi: »Sem mar vse to zares prepešal?« in ugotovi, da se ne moti ... Čestitamo mu za plodno in požrtvovalno delo ter mu želimo trdnega zdravja. Da bi se še dolgo veselil življenja in užival v lepotah svoje gorate domovine!

Ouray Ice Festival 2005

Od gostilniškega srečanja do mednarodnega plezalskega festivala

✉ Aljaž Anderle ☞ Urban Golob

Lanskega januarja sem se udeležil festivala lednega plezanja v ameriškem Ourayu. Malo rudarsko mesto globoko v koloradskih gorah je bilo pred dvema desetletjema in pol že skoraj mesto duhov. Turistični preporod, termalni vrelni in mrzle zime pa so pomagali, da Ouray ne bo prav kmalu izginil z zemljevidov. Prva je slovenske barve tod zastopala Alenka Jerala, ki je leta 1998 že stala na stopničkah za najboljše. Leta 2004 sva se tam na razširjenem plezalskem potepu zadrževala z Urbanom Golobom, tokrat pa sem se na pot odpravil sam. Za začetek sem se moral spoprijeti s kaotičnim prometom v Denverju, ki sta mu botrovala še

tema in sneženje. Ko mi je uspel preboj v notranjost, sem v Ourayu najprej naletel na Guya Lacellea. Z njim sem v Box Canyonu preplezal vrsto ledenih slapov in nekaj kombiniranih smeri – to je bilo moje prvo srečanje z ledom to sezono in Guy je bil vsekakor najbolj zaželen soplezalec za takšno otvoritev. Če ne drugega, to pomeni trenutni preklon v svet strmega in psihično zahtevnega plezanja v stilu votlo donečih naluknjanih sveč z enim ali dvema vijakoma na raztežaj. Guy je imel za sabo mesec in pol plezanja v kanadskem ledu, zato sem se moral, predvsem v glavi, zelo potruditi, da sem lahko v enem dnevu ujel njegov tempo.

Plezanje v Box Canyonu

Tekma

Kjer je volja ...

Sledila sta dva dneva prenašanja znanja na vedoželjne Petzlove distributerje. Zavzeto delo mi je pustilo precej zoprno vnetje tetiv v zapestju, zaradi česar sem nekaj dni natakal pijačo z desno roko, ker z levico nisem mogel držati steklenice. K sreči sem lahko visel na cepinih ... Nenavadno tople vreme se je končalo v noči, ko je zapadlo 15 centimetrov snega in se je ohladilo za kakih 10 stopinj. Takrat smo odšli plezat kombinirane smeri v sosednjo dolino, kjer sem zaradi lepote ambienta malce pozabil na roko in s Harijem in Robom osemkrat splezal Gold mine (M11). Dan je bil poln presenečenj. Med manj prijetnimi lahko omenim spoznanje, da agenti rent-a-carja ne vedo vedno, kakšne avtomobile izposojajo, zaradi česar lahko preveč zaupljive stranke postanejo odvisne od intuicije Guya Lacellea in njegovih snežnih verig, ki potem rešujejo chevy blazer s prestirmih zasneženih klancev. Med prijetnimi pa, da tudi fizično nekoliko skrokan in z blažjo obliko jet laga na 3000 metrih prepraskam kak miks. Sicer s težavo in obilo sape. Ampak gor in dol in brez ostrog.

... tam se snema ledno plezanje

Dneva pred tekmovanjem sta minila v posvečanju časa ledenim svečam in Guillaumeu, Petzlovemu videočarodeju, ki me je uspel prepričati, da je videooprema cenejša od videoposnetkov. Najprej je vzel moj cepin, na katerega je z obilo zaščitnega samolepilnega traku prilepil videokamero, nato pa si je predstavljal, da bo nekdo z njim plezal. Tisti nekdo sem bil seveda jaz, ki pa priložnosti za razbijanje kamere nisem izkoristil. Guillaume še ni zmanjkalo idej in mi je rekel, kako fino bi bilo imeti kamero pritrjeno kak meter nad glavo. Zato mi je v nahrbtnik pritrtil stojalo, ki je s kamero na vrhu štrlelo meter in pol nad mojo glavo, vse skupaj prevezal z lepilnim trakom in mimogrede pozabil v nahrbtniku mojo fotografsko opremo in nekaj železja. "It's for counter balance, Aljaz," mi je odzvanjalo preko celotne ledene sveče, ko se mi je deset kil na hrbtu vozilo sem ter tja. Niti k nogam nisi mogel pogledati, ne da bi s "cyber prijateljico" bušnil ob led. Vse skupaj je moralo izgledati kot eksperimentalna sonda za spremljanje neverbalne komunikacije med plezalčevimi možgani in bližnjo okolico. Ni čudnega, da mi je Guy, režeč se, ko sem se kobacal preko roba, rekel: "Aljaz, you look like an alien. Maybe I don't want to know you any more ...". Bilo je pa vredno! Zvečer smo se spogledovali ob gledanju posnetkov, ki so videti natanko tako, kot bi nekdo ves čas lebdel čisto blizu moje glave in kar nekoliko preblizu mahajočim cepinom.

Tekma

Potem je prišel dan tekmovanja. Začel se je z nesrečo dekleta iz Arizone, ki je med poskusom spusta po vrvi padlo z roba kanjona na skale na njegovem dnu. K sreči že okreva. To je najbrž nekoliko prispevalo k mlačnejšemu vzdušju čez dan, v katerem se je zvrstilo 30 tekmovalcev in tekmovalk. Organizatorjem, ki so baje smer pripravljali že od poletja, je uspelo narediti izbor. Smer so ponovno preplezali le trije, ostali pa smo pocepali zaradi cepinov, ki so zdrsnili na položnih in krušljivih oprimkih. Ni kaj, bilo je pravo kombinirano plezanje. Pričakoval sem

izboljšanje svojega lanskoletnega tretjega mesta, nato pa sem s preveč previdnim plezanjem docela nenavit končal na petem mestu. Jezico sem ohladil v nekaj dodatnih krogih in z margarito brez soli. Zmagala je Ines Papert, ki je v rit sunila prav vse moške, vključno z Willom Gaddom in Harijem Bergerjem. Punca pleza odlično. Čelado dol.

Dva dneva pred odhodom domov se je zgodila še hitrostna tekma, kakršnih sem se do sedaj, zaradi divje in nekoliko nevarne narave početja, izogibal. Tokrat pa smo plezali dvakrat 30 metrov strmega ledu zapored. Če dodam še to, da se predhodno nisem ogrel niti s toplim čajem, kaj šele s kakšnim raztežajem, potem ni čudno, da sem bil na koncu podoben nekemu, ki je v osnovni šoli ravno prišel iz kabineta prof. Janeza Vagnerja, kamor je bil zaradi neresnosti pri pouku telesne vzgoje povabljen na izdatno dozo sklec. Pridihal sem si drugo mesto.

Za konec še družabni večer

Zvečer je sledil program, katerega glavna točka je bil izraz spoštovanja in hvaležnosti Jeffu Lowu, pionirju lednega plezanja, snovalcu lednih orodij, začetniku lednih tekmovanj, ideologu kombiniranega plezanja in ustanovitelju Ouray Ice Festivala – prireditve, ki je vzniknila pred desetimi leti in je iz gostilniškega srečanja nekaj lokalnih plezalcev prerasla v mednarodni dogodek precejšnje medijske teže, ki v to koloradsko mestece vsako zimo privabi na stotine plezalcev in tisoče radovednežev. Jeffu so priznanje izrazili njegovi sopotniki različnih generacij, ki so mu po severnoameriško povedali, da je car: "Jeff, vsaka ti čast za to, kar si naredil! Če ne bi bilo tebe, potem bi to pač storil nekdo drug!" Nato so na dražbi prodali bombažno majico z napisom "I'm stumped" za 3000 dolarjev in ... moj čas v Ourayu se je že drugič nepreklicno iztekkel.

Ko sem ves zaspan na letališču čakal, da naš airbus naložijo z mojimi prasicami, lososom, nemškimi stevardesami in nemara tudi gorivom, sem še zadnjič ošinil oddaljene vrhove Skalnega gorovja, preden so se potopili v mrak, in jim rekel, da se spet vidimo. ●

Razgledi

Kamen,
sivi hladni kamni
vseposod,
zaplate lanskega snega,
jeziki trpkih trav
in črne kavke
sedajo v bližini

na temenu gore
in pod mano megleni svet
skrivnostno skrit,
razložen v glavi,
postavljen v zamišljeni sistem
dolin, navideznih poti
in hrepenenj

vsak korak,
vso dolgo pot
odtisnjene stopinje
v plitko zemljo,
v kamen trd
in v zavesti vzpon
ter begosumni spust
nazaj v ustaljeni red

zakaj ves ta napor,
ko si lahko izberem lažjo pot
do jasnosti besed,
do utelešenja moči

lepota dneva
skrita v silovitosti razgleda,
ki meji na lahkotnost duše
dvigajoče na krilih črne ptice.

Marko Veber

Uživam

Pohajkujem med visokimi kamnitimi podobami.
Objemam jih z rokami in s pogledi božam dišeče barvaste zeli.

Čeprav kamenje pada in pod nogami grušč se kotali, me vso preveva mir.

Želela bi razširiti obseg pogledov
v daljave in zadržati vso to srečo.

Ničesar me ni strah.
Dobivam bitko s sabo.

Slavica Štirn

Do zadnjega atoma moči

Ouray Ice Festival 2006

✍ in 📷 Tanja Grmovšek

Tako zelo sem si želela na to ekskluzivno tekmovanje, hkrati pa me je bilo kar strah. Bila sem odlično pripravljena, saj sva z Andrejem, ki je prišel na krajši obisk v ZDA, veliko plezala. Letos so prvič organizirali predtekmovanje, v katerem se ni pomerilo le nekaj sponzoriranih plezalcev. Med njimi je bil tudi Aljaž, vendar ga na tekmo žal ni bilo.

Mene in še štiriintrideset drugih plezalcev je čakala kvalifikacijska smer, ki je vodila v veliki finale. Na pogled smo plezali v krepki previsni smeri v naravni skali. Tukajšnja skala je prav posebna, nerazčlenjena, trda in

Quary Box Canyon - prizorišče tekmovanj

Dobrodošlica

zahtevna za »branje« smeri. Začela sem dobro, premagala trenutek napetosti ob prvem vpenjanju in dobro napredovala. Iz gladke skale sredi smeri mi je v trenutku napačne obremenitve odneslo oba cepina in gravitacija je premagala moj boj. Mislila sem, da se mi je finale izmuznil iz rok, pa sem bila od vseh devetih punc najboljša. Moj končni rezultat sploh ni bil slab, saj bi prišla v finale celo med fanti.

Finalno smer smo si hodili ogledovat kot nevesto. Zaradi temne skale se čez kanjon tako ni nič videlo, le linija prosto visečih kompletov je bila več kot očitna. Naenkrat sem se znašla

Tanja v ledni strehi finalne smeri

Anda Rojs Smalls

med samimi super asi, kot so Will Gadd, Ines Papert, Harry Berger, Anna Torretta ... med plezalci torej, ki že nekaj časa krojijo smernice te discipline. Noro! Šele teden prej sem preplezala svojo prvo M8 ...

Finalni dan se je začel s krikom množice, ko je Kanadčanka Shelly v ledni strehi padla več kot deset metrov globoko. Takrat sem spremenila mnenje, da bo ledni del smeri mala malica. Triindvajset finalistov so razvrstili glede na predhodno plezanje, fante in punce mešano. Iz kanjona sem gledala visoko plapolajočo slovensko zastavo, ki je plesala med drugimi v sončnih žarkih. Želela sem si, da bi plezala tako, kot najbolje znam! Z mešanimi občutki sem začela plezati proti ledni strehi. Med plezanjem sem bila spet povsem zbrana, brez strahu. Uspešno sem preplezala ledni del in se ob stiku s skalo zamislila nad tem, kar me je čakalo. Pa saj še nikoli nisem plezala po tako težki smeri! Zaslišala sem navijanje Steva Housa, in to v slovenščini. To se pa tudi ne zgodi vsak dan. Našla sem dobro kombinacijo gibov in brez napak prešla prve detajle, ki so marsikomu delali težave. Navijanje je

bilo vse glasnejše; to po navadi pomeni, da si prišel najdlje. Žal je prišlo navijanje tudi v moje roke. Na precej akrobatski način sem vpela komplet. Naslednji gibi so bili zame čisto na meji, a sem še kar vztrajala. Moči v rokah so bile pičle, prsti so se mi počasi, a vztrajno drug za drugim odmikali od ročaja cepina. V trenutku prebliska sem zataknila komolec za ročaj cepina in sledila sta odrešilni počitek ter spektakel številka ena za občinstvo. Od sebe sem dajala zadnje atome moči. Videla sem, da se moram samo še stegniti na naslednjo razčlembo. Ko sem spremenila ravnotežje telesa, pa se je cepin odpeljal po gladki skali in sledil je spektakularen padec z glavo proti potoku. To je bil boj, do konca!

Letos je z lahkotnim plezanjem zmagal Will, pri puncah pa vedno dobro pripravljena Ines. Naslednji dan smo se pomerile še v hitrostnem plezanju in le za las sem zgrešila drugo mesto. Odlično je bilo! Velikanska izkušnja in množica novih prijateljev z vseh koncev sveta. Družabni večeri, predavanja, sto sedemdeset smeri in namakanje v vročih vrelih te prepričajo, da se moraš še vrniti. ●

Vroče skale Coste Blance

Športno plezanje v Španiji

✉ in 📧 Klemen Novak

Španija s svojo hribovito pokrajino ponuja veliko možnosti za aktivnosti v naravi. Smučanje, gornišтво, alpinizem, kolesarstvo, gorsko kolesarjenje, spuste po soteskah ... in športno plezanje. Zadnje je mogoče skoraj na vsakem koraku, saj je skal več kot dovolj. Marsikdo, ki ga je zasvojilo plezanje, se je že odpravil v Španijo, marsikdo pa se bo, ko bo do konca prebral ta članek. Poglavitno vodilo vseh je uživanje in plezanje v toplih zimskih dneh, ki jih ponuja mediteransko podnebje ob sredozemski obali. Ko se v Sloveniji začne zima in temperature padejo pod ničlo, marsikoga zaskomina po toplem poletju in se odloči preživeti teden, dva ali več v Španiji. Toda sanje o vroči Španiji se na cilju nemalokrat razblinijo. Slabo vreme, veter, včasih pa tudi sneg!? Pa poglejmo, zakaj je tako.

Villena - kraj, kjer izdelujejo plezalke Boreal

O vremenu

V Španiji prevladujejo tri različna podnebna področja. Severni del (Cordillera Cantábrica in Pireneji) je pod vplivom hladnih severnih in severozahodnih zračnih tokov, ki prinašajo poleti zmerne temperature, pozimi nizke in v obeh letnih časih obilne padavine. V osrednjem, planotastem delu države prevladuje celinsko podnebje, ki je poleti zmerno toplo, pozimi hladno, predvsem pa suho. Mediteranska obala Španije ima malo padavin, približno 300–350 mm; to je že skoraj puščava. Poleti je vroče, pozimi pa se temperature zelo redko spustijo pod ničlo, zato je ta del države najbolj zaželeni cilj plezalcev. Regije, ki so zanimive za plezanje, so Cataluña (Barcelona), Comunidad Valenciana (Castellón, Valencia, Alicante), Comunidad Murciana (Murcia) in Andalucía (Almería, Gra-

nada, Malaga, Sevilla, Cádiz); tako si sledijo ob sredozemski obali od špansko-francoske meje proti jugu. Čeprav imajo vse mediteransko podnebje, so med njimi razlike. Barcelona leži bolj na severu in ima pozimi nekoliko nižje temperature in nekaj več padavin. Ob občasnih zimskih ohladitvah se dež spremeni v sneg. Valencia in Alicante imata najnižje temperature v januarju in februarju, padavin pa je manj. V Andaluziji so temperature pozimi nekoliko višje, padavine pa zanemarljive.

Costa Blanca

Costa Blanca je del mediteranske obale, ki se razteza med rtoma Cabo de la Nao na severu in Cabo de Palos na jugu. Pripada provinci Alicante, ki ima več kot 300 sončnih dni na leto. Na splošno se da plezati vse leto, najprimernejše obdobje pa je od novembra do aprila. Najhladnejši meseci so december, januar in februar. V tem času se da plezati skoraj vsak dan. Temperatura je odvisna predvsem od sončnega vremena – ob jasnem vremenu brez vetra se temperature povzpnejo tudi na 20° ali 25° C, ponoči in proti jutru pa spustijo do nekaj stopinj nad ničlo, včasih tudi pod njo. Pozimi južne

stene ponujajo dovolj sonca in toplote, da je mogoče plezati v kratkih rokavih; včasih je lahko kar vroče, še posebno ob brezvetrju. V senci in severnih stenah je hladno, ob slabem vremenu pa že kar mraz. Obalna lega je navadno toplejša; temperature skoraj nikoli ne padejo pod ničlo, proti notranjosti pa se znižujejo in se v zimskih mesecih pogosto spustijo pod nič.

Costa Blanca ponuja številne možnosti za plezanje. Glede na razpoložljivi čas je pametno izbrati plezališče, ki ponuja dovolj smeri in izzivov. Marsikje je možna kombinacija kratkih in dolgih športnoplezalnih smeri, ki so po večini opremljene, najdejo pa se tudi bolj alpinistične. Kakovost skale je po večini dobra in odlična, prevladuje apnenec. V lažjih smereh se da najti več mediteranskega grmovja, ki oteži in popestri plezanje. Za kratke smeri zadostuje običajna športnoplezalna oprema, za daljše pa je priporočljiva alpinistična, še posebno dvojna vrv, saj je marsikje sestop možen samo s spustom po vrvi.

Za dostop do vseh v nadaljevanju opisanih plezališč, razen okoli Alicanteja, je najuporabnejša in tudi najhitrejša avtocesta A7, ki vodi iz Alicanteja proti Valenciji. Njena edina slaba stran je visoka cestnina.

Peñon de Ifach

Športno plezanje v hribih nad Alicantejem

Sella

Najpomembnejše, največje in najpopularnejše plezalno področje. Leži v notranjosti in ponuja dovolj izzivov za enotedenske plezalne počitnice. V središču doline sta refugio in kamp. Dostopna je tudi z javnimi prevoznimi sredstvi (vlak, avtobus, taksi), vendar je potrebno kar nekaj kombiniranja, ki vzame dosti časa. Najbolj priljubljeno, le nekaj minut od refugia oddaljeno plezalno območje je dolg greben v središču doline, z južno steno, v kateri so smeri kratke, dobro opremljene in vseh težavnosti. Plezanje v nekoliko bolj oddaljenih območjih ponuja samoto in mir. V vročem vremenu je najboljša izbira severna stena Rosalie z več raztežajev dolgimi smermi težavnosti od sedme do devete stopnje. Nekoliko dlje je Skrta dolina, meka za dobre plezalce, ki ponuja nekaj najtežjih smeri Coste Blance. Težavnosti smeri so od 7a do 8c+. Vrhunec vsega je Divino, velika stena, ki kraljuje nad dolino. V njegovem spodnjem delu je nekaj kratkih športnoplezalnih smeri, zgornji del pa je pravi izziv, z dolgimi smermi, ki že zahtevajo alpinistično znanje in opremo. Težavnosti so od 6a do 8a. Dostop: avtocesta A7, iz Alicanteja 45 km.

Cene: Z uvedbo evra pred nekaj leti se je vse podražilo. Cene goriva so višje kot v Sloveniji, približno evro in nekaj centov, hrana v trgovinah je kakih 10 % dražja, sadje in zelenjava na tržnici sta poceni.

Prevoz: Z letalom: EasyJet leti iz Ljubljane v London ter iz Londona v Alicante. Kombinacija: z vlakom v Salzburg, od tam leti v Alicante Airberlin. Z letališča v središču Alicanteja vozi avtobus C-6 (1 evro). Javni prevozi v Španiji – RENFE (državne železnice), ALSA (najpomembnejša avtobusna družba, ki vozi po vsej Španiji), SUBUS (lokalni avtobusni prevozi). Avtobus je cenejši kot vlak, vendar pogosto zamuja in ustavlja. Avto: cestnine se plačujejo na avtocestah vrste »avtopista«, avtoceste z imenom »avtovie« pa so načelno brez cestnin. Avtocesta od Barcelone do Valencie je med najdražjimi v vsej Španiji. Gorivo točijo različne družbe, Repsol in Cepsa sta državni in imata nekoliko višje cene. Cene so višje na avtocestah in v mestih, na črpalkah ob magistralnih cestah in zunaj mest pa so nižje. Rent a car: agencije na letališču v Alicanteju, cene so različne. Štopanje ni priporočljivo.

Trgovine s plezalno opremo in literaturo: Refugio v centru Alicanteja, Zero95 Sport v središču Calpeja (80 km od Alicanteja), Boreal v Villeni (70 km od Alicanteja).

Prenočevanje: Hostli (v središču Alicanteja, cene so različne, 15–25 evrov), refugii (Sella), kampiranje (Sella, Oltá), apartmaji in sobe.

Opozorilo: Na opisanih področjih je vode zelo malo, skoraj nič. Voda iz pipe je primerna za kuhanje, za pitje pa jo je bolje kupiti v trgovini. Liter stane nekaj centov. Pomembno je imeti zalogo vode za ves dan, še posebno, ker je ozračje zelo suho.

Literatura: Chris Craggs, Alan James. Rockfax Costa Blanca, januar 2005.

Revista de Montaña Desnivel: Especial Escuelas, št. 227, avgust 2005, splošni pregled vseh plezališč v Španiji.

Več avtorjev. Lonely Planet Spain, peta izdaja, marec 2005.

Rosa Real, Carlos Tudela. 112 Propuestas de Escalada en Comunidad Valenciana, 2001.

Roy de Valera. Peñon de Ifach, 2001, Calpe.

Več avtorjev. Escaladas en el Medio y Alto Vinalopo, 1995, Alicante.

Ignacio Sanchez Ruiz. Aitana Sur-Sella (na voljo v refugiu v Selli).

Svetovni splet:

www.desnivel.com, www.barrabés.com,

www.rockfax.com, www.lonelyplanet.com,

www.nuevoalpinismo.com, www.femecv.com.

Calpe

Biser, ki ga najdemo v tem območju, je Peñon de Ifach, 332 m visoka skalna gmota, ki se dviga nad morjem. Do njega pridemo po obalni avtocesti A7, iz Alicanteja je približno 80 km. Od leta 1987 je zaščiten kot naravni park, saj pomeni dom kar nekaj avtohtonim in številnim drugim rastlinam ter 80 različnim vrstam ptic med gnezdenjem in prezimovanjem. Za plezanje ponuja S, JZ in J steno s kakimi 80 smermi, dolgimi od 80 do 350 m, od pete do spodnje devete stopnje težavnosti, najde pa se tudi kaj težjega. Po večini gre za dolge, opremljene športnoplezalne smeri, najdejo pa se tudi neopremljene in tehnične (do A4+).

Druga plezališča – Sierra de Toix, Mascarat, Altea, Olta, Bernia – ponujajo širok razpon smeri vseh težavnosti. Nekateri klifi (Mascarat, Toix) se dvigajo tik nad morjem, v nekaterih (npr. soteska Mascarat) se da plezati tudi ob vročini, saj je v njih vetrovno.

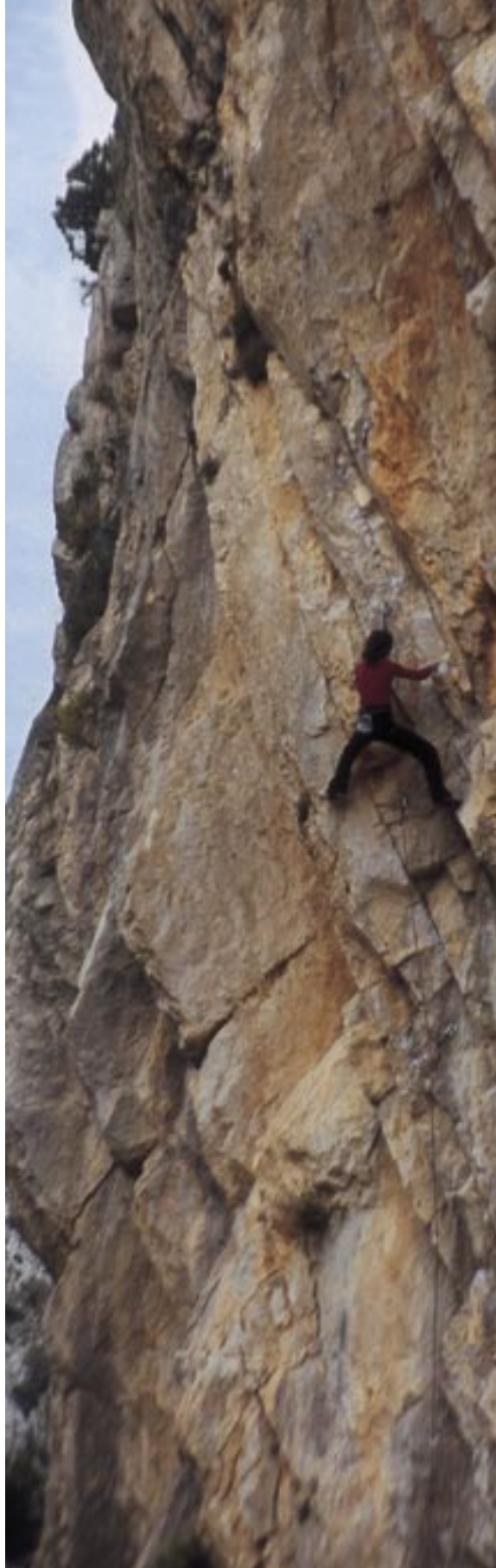
Alicante

Plezališča Alicanteja ležijo v notranjosti in tako žal ne ponujajo prijetnega pogleda na morje; to pa odtehta dobra izbira plezališč in smeri. Callosa de Segura je »plezališče izbire«. Ponuja "zimsko" plezanje v sončnih južnih stenah; dostop do njih traja od 10 do 30 minut. Po večini gre za kratke, dobro opremljene smeri po ploščah in manjših previsih, v enem sektorju pa je še nekaj več raztežajev dolgih smeri. Težavnost smeri, ki jih je približno 30, je od četrte do devete stopnje. Druga plezališča: Magdalena, Agujas Rojas, Foradà, Reconco, Cabezon de Oro, Peña del Corb, Peña Rubia, Sax, Salinas, Cabrerias, Marín, Barranco de los Molinos, Barranc de l'Avern.

Jalón

Severno od Calpeja je široka in odprta dolina po imenu Jalón. Plezališča na tem območju, kot so Los Pinos, Peña Roja, Covatelles, Segaria, Pego, Alcalali in še nekaj drugih, so naokoli razkropljene skale. Vsaka izmed njih ponuja od deset do dvajset smeri. Največji razvoj in številne nove smeri so doživele pred nekaj leti. Dostop do njih je lahek in hiter (do deset minut), težavnost smeri pa je po večini med šesto in deveto stopnjo. Večina jih je izpostavljenih soncu, najde pa se tudi kaj v senci. ●

Dolge športnoplezalne smeri

AO Rašica: kjer vsaka poka najde klin

✍️ Tadej Debevec 📷 Matic Standeker

Naša zgodba se je začela januarja leta 1977, ko so najbolj zagnani člani PD Rašica ustanovili alpinistični odsek. Ta je sprva združeval le nekaj članov, število pa se je nato povečevalo vzporedno s priljubljenostjo alpinizma, saj je bilo opazno povečanje članstva ob večjih uspehih slovenskih alpinistov v Himalaji in drugih gorstvih. Že leta 1980 je bilo na odseku okrog 40 članov, ki so v tej sezoni opravili več kot 1000 vzponov! Magična meja »1000« je bila po dveh plodnih letih v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja znova presežena šele na prelomu tisočletja, ko je članstvo začelo zopet naraščati, kar gre verjetno pripisati predvsem vse večji priljubljenosti športnega plezanja in turnega smučanja, predstavnikov prijetnejšega in bolj uživaškega dela alpinistične dejavnosti. Od začetkov do danes so se naši člani aktivno udeleževali v tako rekoč vseh »disciplinah« alpinistike.

Na skupni turi

Na prvo odpravo so odšli leta 1977 v Črno goro. Ob kasnejših številnih vzponih v perujskih in bolivijskih Andih ter drugih visokih gorstvih velja omeniti predvsem dosežke v najvišjih gorstvih sveta. Leta 1981 se je Vanja Matijevc udeležil 8. himalajske odprave v slovito južno steno Lotseja. Leto kasneje je Marija Frantar vodila prvo jugoslovansko žensko odpravo na Pik Komunizma (7495 m) in skupaj s šestimi alpinistkami stala na vrhu. Leta 1987 so V. Matijevc, L. Vidmar, J. Kastelec in S. Frantar preplezali prvenstveno smer na Trisul I (7128 m) in opravili prvo prečenje 7 km dolgega grebena od Trisula I do III. Po krajšem zatišju je »padel« prvi »rašiški« osemtisočak: na Nanga Parbat (8126 m) se je po Schellovem grebenu povzpela M. Frantar. Na drugega (in zaenkrat zadnjega za Rašico) je stopil Dušan Polenik leta 1998 (Daulagiri, 8167 m).

Verjetno se Rašičani lahko štejemo za začetrnike »resnega« lednega plezanja pri nas, saj so naši člani B. Oblak, L. Vidmar in V. Matijevc daljnega leta 1979 prvi preplezali še danes spoštovani slap Lucifer, kar je bil pomemben mejnik v tovrstnem plezanju. Prav nič pa ne zaostajamo tudi v športnem plezanju, kjer posegamo po najtežjih smereh. Naš najznamenitejši friko je Jure Golob, ki je dolga leta premikal mejnike rašiškega in slovenskega športnega plezanja. Za prihodnost te panoge se nam ob kopici njegovih posnemovalcev ni treba bati. Jure skupaj z Miho Valičem, najbolj vsestranskim rašiškim plezalcem v zadnjem času, organizira tudi tečaje športnega plezanja.

Na čelu odseka je trenutno trinajsti načelnik. Vsak od njih je usmerjal in vodil odsek po svojih najboljših močeh ter s tem dodal kamenček v mozaik. Postopno smo izoblikovali način dela, ki je sedaj že nekaj let standarden in učinkovit. Čez vse leto imamo skoraj vsak drugi teden organizirane skupne aktivnosti. Večinoma se dogajajo pod okriljem skupnih tur vsakoletne alpinistične šole. Izvedemo vsaj osem skupnih tur, med njimi ponavadi tri dvodnevne. Pomembna novost, ki smo jo uvedli v zadnjih letih, so zimski in letni tabori, ki jih organiziramo zato, da bi naši člani spoznali, da plezanje v tujini ni nikakršen »bavbav« in si hkrati malo razširili obzorja. Lani smo izvedli zimski in poletni tabor v gorah nad Chamonixom in že četrti tabor v italijanskih Dolomitih. Eden zanimivejših dogodkov je vsakoletna rašiška tekma v športnem plezanju, ki jo izvedemo jeseni na naši umetni steni, na kateri poplezavajo že otroci njenih graditeljev. Tekma je priložnost za prijetno druženje in preverjanje tekmovalnih sposobnosti članov in prijateljev odseka.

V letu 2005 smo opravili več kot 1700 vzponov, kar je bilo še nekaj let nazaj nepredstavljivo veliko. Ob tem je potrebno omeniti, da se število vzponov sorazmerno s številom članov sicer povečuje, kakovost pa, razen pri redkih posameznikih, ostaja precej enaka. Veliko smo se že pogovarjali okoli tega, a do pametnega zaključka še nismo prišli. Menim, da so vzrok temu predvsem spremenjeni motivi posameznikov, ki prihajajo na naš odsek. Večina namreč pride po dodatna znanja za hojo v gore, rekreacijo in morebiti še najbolj z namenom poiskati družbo za tovrstno početje.

Mi se imamo radi ...

Kar trenutno najbolj pogrešamo, je lastna mala plezalna stena, na kateri bi lahko naši člani bolj kakovostno trenirali, hkrati pa bi nam omogočila lažje izvajanje športnoplezalnih tečajev ter ukvarjanje z mladimi tudi na tem področju. V Ljubljani je tudi sicer stanje glede umetnih plezalnih sten prav žalostno in čas bi že bil, da ob relativno velikem številu plezalcev naša prestolnica dobi sodoben in urejen plezalni objekt, ki bi bil uporabnikom vseskozi na voljo. Ko smo že pri podmladku: na odseku se po nekaj posamičnih primerih obeta pravi »baby boom«, saj bomo v dobrih devetih mesecih bogatejši za kar šest novih mladih članov. »Delovna skupina za podmladek« je za naslednjo jesen že pripravila družinski športnoplezalni tabor na Kalymnosu z organiziranim varstvom otrok ...

Naslednje leto bo naš odsek praznoval 30 let. V počastitev jubileja bomo organizirali odpravo v Kirgizijo ter predstavili rašiške prvenstvene smeri, ki se jih je nabralo že lepo število. Vodnik bo lepa dopolnitev zbornika Prvih petindvajset, ki smo ga izdali ob 25. obletnici ustanovitve odseka. Kljub temu, da slovimo kot bolj družinski odsek, poskušamo biti aktivni na vseh področjih in predvsem uživati v tem, kar počnemo. Najpomembnejše pa je seveda, da naše geslo (glej naslov) ne ostane samo črka na papirju. Zato vabljen*e/i* v našo družbo!

Več o odseku na

<http://www.ao.rasica.org/novice.php>. ◉

naša smer

Najlažji prehod prek severne stene Škarij

Vzhodna grapa

✍️ Irena Mušič 📷 Vladimir Habjan

Iz grebena med Planjavo in Ojstrico »štrlita« ven dve izraziti skalni konici v obliki razprtih škarij. Ni čudno, da je ta del Kamniško-Savinjskih Alp dobil ravno takšno ime ... Škarje na južni strani kažejo prijaznejši obraz z bolj položnimi pobočji, s severa pa je njihova podoba precej drugačna. 300-metrška strma, ponekod navpična in celo previsna stena človeku takoj vzbudi občutek resnosti, z nekoliko temnejšo kamnino, kot je okolica, pa postane malodane mrakobna.

Severna stena Škarij je pred 1. svetovno vojno veljala za nepremagljivo ali, kot je zapisal Boris Režek leta 1959 v knjigi *Stene in grebeni (Razvoj alpinistike v Savinjskih Alpah, 1759–1945)*: »*Nemara bi se dalo priti čez steno z nepretrganim zabijanjem klinov, prečenjem na vrvi, spuščanjem in ponovnim utiranjem navzgor. Tako je bila najdena meja, ob kateri vsa volja in tehnika nič ne pomenita.*« Pri plezanju v tistih časih pri nas še niso uporabljali »alternativnih« tehničnih pripomočkov ali, kot se je zapisalo Režku: »*Tistihdob še nihče ni mislil na vrtanje lukenj za kline.*« Kako velik problem je takrat pomenila severna stena Škarij, lahko preberemo v Režkovi knjigi: »*Ocene težavnosti so vedno lahko le relativne. Klasično pravilo, da so elementi težavnosti: naklonina plezalnega detajla, gostota ali primerna razporejenost opor in njihova velikost ter nagnjenost, dopušča povsem osebno tolmačenje. Le če v skali ni opor ali so tako redke, da ni mogoče seči ali prestopiti z ene na drugo, je absolutno nepreplezljivo, če tudi ni nobenih špranj za kline, ki lahko nadomestijo manjkajoče opore. To je objektivna meja možnosti, kakor je bila ugotovljena v severni steni Škarij.*« Napisane besede: »*Skušnja v Škarjah, koder je bilo mogoče utreti smer le po grapi ali ozebniku ob steni in po njenem obrobju s IV. stopnjo težavnosti, ...*« je uresničil leta 1929 z Vinkom Modcem, ko sta potegnili smer na vrh Škarij z oceno najtežjega mesta IV. Smer je dolga 320 m in nosi ime po prvih plezalcih: Smer Modec-Režek. Prvo zimsko ponovitev sta opravila Ciril Debeljak in Stanko Kokošinek v letu 1949. Takšni so bili začetki plezanja v tej »strašni« steni.

V 60-ih in nato 70-ih letih prejšnjega stoletja je bilo preplezanih nekaj smeri IV. težavnostne stopnje, pravi razmah in obisk plezalcev pa je stena doživela po letu 1980, ko so nastajale smeri VI. in VII. težavnostne stopnje. Med

množico plezalcev so v vodniku Logarska dolina – vzhodni del največkrat omenjeni: Franček Knez, Silvo Babič, Janko Oprešnik, Avgust Robnik, Robi in Samo Supin ...

Severno steno Škarij in severozahodno steno Ojstrice razmejuje Vzhodna grapa, ki pomeni najlažji prehod prek stene do sedla pod vrhom Škarij. SZ stena Ojstrice ima v nasprotju s severno neprimerno manj preplezanih smeri, po večini pa se vanje vstopa prav iz Vzhodne grape ali z melišča pod njo. Zanimivo je, da je tam leta 1926 plezala tudi Mira Marko Debelakova in prvenstveno smer opisala v Planinskem vestniku (1927, str. 61): »*Opomnim, da je gotovo tudi leva stena prehodna, a mikal me je teman kamin na desni. Nisem se varala. Globok, lepo oglajen kamin ima v sredini greben, tako da je razpolovljen na sredini. Dno kamina je pravcata vila ali hotel, pripraven za bivak. Z užitkom gvozdiš po kaminu, opirajoč se ob desno steno in greben. To je najinteresantnejši detajl stene!*« Vzhodna grapa je najza-

V žlebu med lusko in steno

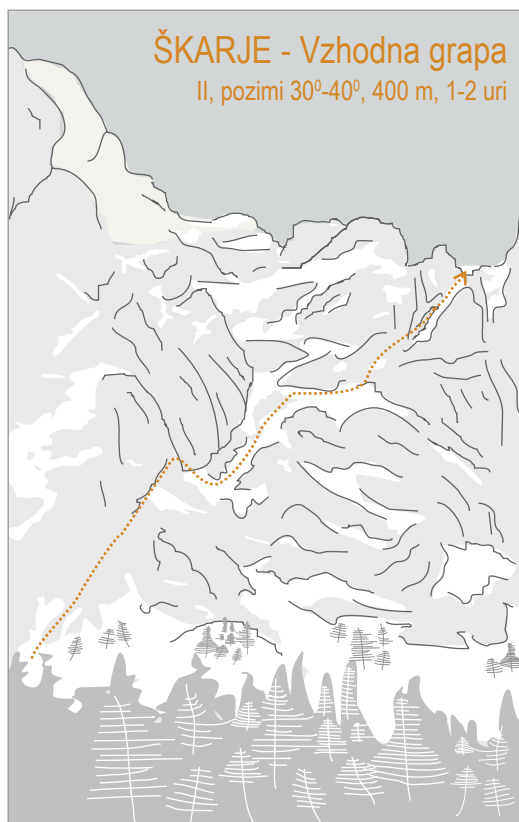
Andrej Mesner

nimivejša pozimi. V dobrih zimskih razmerah lahko hitro preplezamo dobrih štiristo metrov »stene« do sedla. Prvi plezalci in datum vzpona niso znani, nič čudnega pa ne bi bilo, če bi bili to gorski vodniki s področja Luč, Solčave ... Težavni dostop do stene (ali niso vsi?), ki pelje iz Logarske doline mimo Koče na Klemenči jami, odtehta pogled na sijajno in velikansko lusko, ki se loči od severozahodne stene Ojstrice. Svojo mogočnost razkazuje na primernem kraju, saj je med njo in steno ravno dovolj prostora za plezanje. Vstop v Vzhodno grapo je nekoliko neroden skok, ki pa ga skoraj ne občutimo, če je dovolj snega. Strmina v grapi ob luski ne preseže 40° in po približno 100 m stopimo na rob. Na desni se nam odpre pogled proti strmi severni steni Škarij, gaz (ali pa tudi ne) pa nas pelje naprej po izpostavljeni in razgledni gredini, nato pa spet skozi strmo grapo do zanimivega amfiteatra. Do tam smer poteka skupaj z Nemško grapo, ki nato zavije levo v SZ steno Ojstrice. V amfiteatru se nam z desne priključi Marjetica; po 100 m zavije na levo v strm žleb in tako zapusti Vzhodno grapo. Mi pa nadaljujemo pot naprej

Severna stena Ojstrice in Škarje (desno); Vzhodna grapa poteka za veliko lusko v spodnjem delu stene prečno do Škarij.

po širokem žlebu vse do sedla. Večjih tehničnih težav ni. Na sedlu se odtrgamo od hladne severne stene in ponavadi nas objame toplo sonce. Tam je čas za počitek in odločitev: lahko se vrnemo po grapi, gre tudi s smučmi (to je bilo letos že opravljeno), ali pa nadaljujemo vzpon na vrh Ojstrice. Pristop na vrh vodi po južni strani (sprva nekoliko sestopimo, potem pa dolgo prečimo v levo); v zgodnjespomladanskem času, ko ima sonce večjo moč, moramo računati z možnostjo plazov ali vsaj »cokel«.

Kako sem sama doživela to smer? Bilo je na lepo marčevsko (seveda dopustno) sredo, ko smo jo štirje ubrali tja. Na severni strani je bilo hladno, na južni pa že kar vroče. Razmere so bile dobre, tako da se nismo nič varovali. Milan jo je iz amfiteatra ubral v Nemško grapo, trije pa smo nadaljevali pot po Vzhodni. Mislili smo, da bomo na vrhu Ojstrice sami, pa smo naleteli

na samotarja. Beseda je dala besedo in izkazalo se je, da je možakar v mladih letih celo plezal (omenil je »Aschenbrennerja« v Travniku). On jo je ubral proti Kocbekovi koči na Korošici, mi pa smo sestopili do Škarij in po markirani poti nazaj na severno stran, v Logarsko dolino.

Dostop: Pri Domu planincev v Logarski dolini zavijemo po markirani poti do kočice na Klemenči jami. Mimo kočice se pot nadaljuje proti Zgornji jami in naprej proti Škarjam do stene z izrazito lusko. 2 h–2 h 30.

Sestop: S sedla pod vrhom Škarij nazaj po grapi ali po jugozahodnem pobočju navzdol do markirane poti, ki vodi skozi Škarje h Klemenči jami. 1 h 30.

Literatura: Plezalni vodnik KSA, Logarska dolina – vzhodni del, Planinska založba, 1998; Boris Režek, Stene in grebeni, Planinska založba, 1959. ○

Najuspešnejši v športnem plezanju

Februarja je Komisija za športno plezanje podelila priznanja najuspešnejšim športnim plezalcem v minuli sezoni. Najuspešnejša športna plezalka v lanskem letu je bila Maja Vidmar, ki je kar šestkrat stala na zmagovalnih stopničkah v svetovnem pokalu. Vrhunska forma ji je prinesla najboljšo uvrstitev v njeni karieri, drugo mesto v skupnem seštevku svetovnega pokala. Na mastru v Serre Chevalieru je osvojila drugo mesto, za konec sezone pa je postala še državna prvakinja. Najuspešnejši plezalec v letu 2005 je bil Tomaž Valjavec. Nekdanjemu svetovnemu mladinskemu prvaku je uspelo, da si je priboril nastop v finalu svetovnega pokala pred domačim občinstvom v Kranju. Sezono je končal med dvajseterico najboljših na svetu, že petič pa je dosegel naslov državnega prvaka. Podeljena so bila še tri priznanja za vrhunske dosežke: Martini Čufar za vzpon v smeri z oceno 8c, Lučki Franko za prvo uvrstitev med deseterico najboljših plezalk na svetu v skupnem seštevku

Martina Čufar, Lučka Franko (zadaj), Maja Vidmar, Tomaž Valjavec (zadaj), Natalija Gros, Mina Markovič, Jernej Kruder, Nada Pintar, Ciril Vezonik

☞ Jure Klofutar

in Nataliji Gros za vzpon v smeri z oceno 8b+ ter za zmagi na tekmah v okviru svetovnega pokala. Priznanja za perspektivne dosežke so dobili Mina Markovič (mladinska svetovna prvakinja in skupna zmagovalka evropskega mladinskega pokala, 5. mesto na tekmi za svetovni pokal v Kranju), Nada Pintar (zmagovalka posamične tekme za evropski mladinski pokal in četrta v skupnem seštevku), Jernej Kruder (srebrna medalja v hitrosti na svetovnem mladinskem prvenstvu) in Ciril Vezonik (4. mesto v težavnosti na svetovnem mladinskem prvenstvu). M. P.

Podelitev zlatega cepina za najodmevnejši vzpon v letu 2005

10. februarja 2006 je bila v Grenoblu podelitev prestižne nagrade zlati cepin v organizaciji francoske revije La Montagnes. Odločitvi žirije, katere član je bil tudi Silvo Karo, verjetno ni mogoče utemeljeno protestirati. Zlati cepin sta prejela Američana Steve House in Vince Anderson za novo smer v Rupalski steni Nanga Parbata. Vzpon sta opravila v šestih dneh v čistem alpskem slogu, torej brez pomoči predhodno pritrjenih vrvi in višinskih taborov, nosačev in močne spremljevalne ekipe. To je vzpon, ki trenutno pomeni najčistejšo obliko vrhunškega alpinizma. Zanimivost letošnje podelitve je bilo tudi to, da se je nekaj ur pred razglasitvijo oglasil Cesare Maestri in "protestiral" ob nominaciji prvenstvene smeri v severni steni Cerro Torreja plezalcev Salvaterre, Beltramija in Garibottija. Maestri je ogorčen nad trditvijo, da je to prvenstvena smer, saj sam še vedno trdi, da je bil on (skupaj z Eggerjem) prvi, ki je osvojil vrh (prav v območju letos nominirane smeri). Zanimivo je, da je bil to njegov prvi javni nastop (in protest) po tem, ko so omenjeni trije plezalci sredi novembra 2005 splezali na vrh Cerro Torreja. Vzpon v Rupalski steni Nanga Parbata je dobil tudi nagrado občinstva.

Za nagrado so bili nominirani: S. House in V. Anderson (ZDA) za novo smer v osrednjem delu Rupalske stene Nanga Parbata (8125 m) v Pakistanu; D. Urubko in S. Samoilov (Kazahstan) za novo smer v južni steni Broad Peaka (8047 m) v Pakistanu; P. Wagnon, C. Trommsdorf in Y. Graziani (Francija) za vzpon na dva neosvojena vrhova Chomo Lonza (7500 m) v Tibetu; U. Steck (Švica) za solovzpona v Cholatseju (6440 m) in Tawocheju (6505 m) v Nepalju; R. Jasper in S. Glowacz (Nemčija) za novo smer v severni steni Cerro Murallona v Patagoniji ter E. Salvaterre, C. Beltrami in R. Garibotti za novo smer v severni steni Cerro Torreja v Patagoniji.

Jean Cristophe Lafaille pogrešan na Makaluju

Laffaile, ki ima v žepu že enajst osemtisočakov, je letos poskušal opraviti solovzpon na Makalu

(8485 m). Po dolgotrajnem slabem vremenu, ko se mu je vseeno uspelo aklimatizirati, se je 24. januarja odpravil iz baznega tabora proti vrhu. Vremenska napoved je sicer kazala na spremenljivo vreme in Lafaille je naslednji dve noči zaradi višine in zelo nizkih temperatur slabo spal, vendar se je, po besedah žene Katie, ki ga je ves čas spremljala prek satelitskega telefona, počutil še dovolj močnega in motiviranega za poskus, da bi dosegel vrh. Nazadnje se je oglasil 26. januarja iz tabora na višini 7600 m. Lafaille je bil eden najuspešnejših alpinistov na svetu. Opravil je vrsto zahtevnih solovzponov tako v domačih Alpah kot tudi v Himalaji. Zadnje izkušnje si je nabiral decembra 2004 (v začetku zimske sezone), ko je opravil solovzpon na Šiša Pangmo. Z Makalujem se ni srečal prvič; spomladi 2004 je poskušal opraviti prvenstveni solovzpon na vrh, vendar ga je končal na Makaluju II (7678 m). Tako na Makalu, poleg petih pakistanskih osemtisočakov, doslej še vedno ni bil opravljen zimski vzpon.

Odlični vzponi slovenskih alpinistov v Patagoniji

Letošnjo zimo se je v argentinski Patagoniji spet mudilo kar nekaj slovenskih alpinistov. Kljub značilnemu (slabemu) patagonskemu vremenu so opravili nekaj odličnih vzponov. Prvi je začel plezati Marko Prezelj z ameriškim soplezalcem Stephenom Kochom in Deanom Potterjem. Opravili so prvenstveno kombinacijo: začeli so po spodnjem El Mochu, nadaljevali po smeri Benietres v El Mochu in po smeri Compressor prišli na vrh Cerro Torreja. Pozneje sta Prezelj in Koch v spodnjem delu vzhodne stene Cerro Standharta preplezala novo smer, zgoraj pa nadaljevala po smeri prvega pristopa Exocet.

Tomaž Jakofčič in Miha Valič sta začela plezati v steni prvega stolpa v grebenu Innominate oziroma Ag. Rafael Juarez. Na vrh sta priplezala po osmih raztežajih po sistemu lepih počii, prosto do 7a. Nadaljevala sta po grebenu in po še neponovljeni smeri Crouch-Donini ter po njej prišla na vrh. 850 metrov visoko smer sta preplezala v 13 urah. To je bil prvi vzpon po celotnem grebenu. Pri njunem poglavitnem cilju se jima je pridružil še Rok Blagus; za sklenitev kroga čez največjo patagonsko steno in prvo ponovitev smeri Ensueno (VII+, A1) do vrha gore je

Vzpon na Pik Lenin

Odprava v gorstvo Pamir z vzponom na Pik Lenin (7134 m).

bilo potrebnih 48 ur akcije. Smer so prvi preplezali italijanski alpinisti v petih dneh leta 1995. Visoka je 1600 metrov, z 900 metri zahtevnega dostopa prek stene grebena Sitting men. Za konec sta Miha in Tomaž preplezala še Claro di Luna (6c, 800 m, 7 h) v Ag. Exuperyju. Boris Lorenčič in Urban Ažman

sta omenjeno smer ter Piolajev raz v steni El Mocha (6c, A2, 500 m) preplezala za ogrevanje in za prvi stik s patagonskim granitom. Njun poglobitveni cilj je bila Slovaška smer z dostopno varianto Karo-Garibotti v Fitz Royu (6c, A1, 2400 m); v dveh dneh sta opravila tretjo ponovitev te smeri.

Najuspešnejši slovenski alpinisti 2005

Po glasovanju, v katerem so sodelovali člani Komisije za alpinizem ter Podkomisije za vrhunski alpinizem, kategorizirani alpinisti in vsi slovenski alpinistični odseki, so bili za najuspešnejše v letu 2005 razglašeni Andrej Grmovšek (AAO Kozjak), Tina Di Batista (AO Ljubljana Matica) in Rok Zalokar (AO Radovljica). Med nominiranci so bili še Monika Kambič Mali, Tanja Grmovšek, Tomaž Jakofčič, Marko Prezelj, Silvo Karo, Rok Blagus, Aleš Česen in Aljaž Tratnik.

Andrej Grmovšek (letnik 1973) je alpinist od leta 1995. Usmeril se je predvsem v proste ponovitve težkih smeri v gorah in s svojimi vzponi stopa ob bok bolj uveljavljenim imenom svetovnega in slovenskega alpinizma. Njegovo lansko sezono je najbolj zaznamovala smer Slovenian start for Cerro Torre (6c+, A1+, 1700 m, 28 h), povezava smeri Rubio y Azul v južni steni Aguje Media Luna, prvenstvenega dela do vrha stolpa Pereyra in Maestrijeve smeri do vrha Cerro Torreja. Vzpon je opravil v navezi s Silvom Karom. V Aguji Poincenot je z istim soplezalcem preplezal Italijansko smer (6c, A3, 1300 m); to je bila prva ponovitev te smeri in prvi vzpon po njej do vrha stolpa. V Dolomitih je v Veliki Cini z rdečo piko in vseskozi v vodstvu preplezal smer Camilloto-Pellisier (8b, 500 m). V Križevniku je prosto na pogled preplezal smer Ptičja pesem (IX, 200 m); to je bila tudi prva ponovitev te smeri.

Tina Di Batista (letnik 1975) je alpinistka od leta 1997. Lansko sezono je zaznamovala z zimskim vzponom prek Crozovega stebra v severni steni gore Grandes Jorasses in tako postala prva Slovenka, ki je preplezala zadnje tri probleme Alp (Eiger, Matterhorn, Grandes Jorasses). Poleti je preplezala svojo prvo smer z oceno 8a (Ženska za nagrado) – to je tudi za športne plezalke dober dosežek. Tudi drugi vzponi

Tanja Grmovšek

Andrej Grmovšek, Tina Di Batista in Rok Zalokar

kažejo, da je Tina ena najbolj vsestranskih alpinistk doma in v svetu: Centralni steber Freneyjev (VI, A1, 700+100 m; Mt. Blanc); Cassin-Ratti (VIII/VI+, 500 m, prosto na pogled; Velika Cina, Dolomiti), Gemini (VI, 6, 300 m; Ben Nevis, Škotska) in Central Buttress (VI, 7, 300 m, Beinn Eighe, Škotska).

Rok Zalokar (letnik 1982), alpinist od leta 2000, je bil lani najuspešnejši med mladimi. V patagonskem Fitz Royu je opravil peto ponovitev Cassarotovega stebra (VI, 6c, V, 1400 m) z novo varianto, v Aguji St. Exupery je preplezal smer Buscaini (VIII-, 850 m), v Kareijangu prvenstveno Slovensko smer (70°, 40-50°, 800 m), v Triglavu pa za konec sezone smer Prusik-Szalay in Kunaver-Drašler (zimsko ponovitev). M. P.

JULIJ 2006
EXPEDI PROGRAM

Pustolovska potovanja in trekkingi.

04/ 20 14 875 • 041/ 77 08 23
www.lifetrek.si

LIFE TREK

Iz naših hribov

Letos je predvsem mlajša generacija alpinistov spet plezala v klasičnih skalnih smereh v zimskih razmerah. Vrhunskemu vzponu dveh Rokov, ki je bil opravljen decembra v Sfingi, je sledilo še kar nekaj dobrih. V Nad Šitom Glavi sta Mitja Šorn in Jurij Hladnik preplezala Jeseniško, Matjaž Jeran in Mojca Žerjav Trmaste kamine, Matjaž z Matevžem Kunšičem pa še Smer po zajedi. V severni steni Šit sta Aleš Česen in Jurij Hladnik prosto opravila z JLA, Jurij pa je z Gregom Benedikom preplezal tudi Parižanko v Debeli peči. V mrzlem koncu nad Jezerskim sta v smeri Šimenc-Škarja plezala Miha Habjan in Janez Peterlin, ker pa se jima je plezanje zavleklo v noč, sta sestopila na Bivak pod Skuto in drugi dan nadaljevala v Kamniško Bistrico. V skoraj poletnih razmerah sta Medvoško smer v Temenu preplezala Rok Blagus in Tina Di Batista.

Zaradi obilice snega so letos zelo popularne tudi grape, v katerih se vsak konec tedna kar tare zagnanih alpinistov. Med težjimi ponovitvami velja omeniti 3. ponovitev Kačje sline v Loški steni, ki so jo opravili Mitja Šorn, David Sefaj in Jurij Hladnik. V južni steni Mangarta sta Peter Podgornik in Zlatko Koren preplezala prvenstveno smer Bija drekerija (V/M5+, 6; 2 R, preostalo sneg in strme trave do 70°, 1000 m). Smer je pozneje doživela kar nekaj ponovitev.

Tudi slapovi so v letošnji zimi odlično zamrzili, predvsem pa so se zaradi dolgotrajnega mraza kar dolgo obdržali. V Julijskih Alpah so bili najbolj oblegani slapovi v Tamarju, razvpiti Lucifer v Martuljku, Zapotoški slapovi v Zadnji Trenti in slapovi pod Prisojnikom. Od težjih velja omeniti vzpone v dolini Koritnice – po Psihoanalizi (Aljaž Tartnik in Miha Lampreht) in Člevcu (Dejan Miškovič in Grega Malenšek) – ter dvojni vzpon v Membrani (WI7-); Dejan Koren je opravil 1. ponovitev, pozneje pa sta jo preplezala še Jure Niedorfer in Matevž Gradišek. Aljaž Anderle, Peter Jeromel, Urban Golob in Janez Stegnar so preplezali Peričnik (WI5+), Aljaž pa je v dolini Dunje preplezal tudi dva prvenstvena slapova: najprej s Klemenom Premrlom Jaz pa tebi mamó (70 m, WI5+), zatem pa z Andrejo Jagodic še The way you move (140 m, WI5+). V Kamniško-Savinjskih Alpah so alpinisti uživali v slapovih Logarske doline in Robanovega kota ter Jezerskega. Tam sta Ledinska slapova verjetno doživela rekordno število obiskovalcev.

Še dva »zmešana vzpona«: v Tamarju sta Dejan Miškovič in Rok Šisernik opravila drugo prosto ponovitev Super slapa Kosobrin (M8+). Smer Spekter pod Prisojnikom pa je tudi doživela že naslednji dve ponovitvi; zmogla sta jo Blaž Navršnik in Dejan Koren.

»Zmešani vzponi« v Dolomitih

V bližini Toblacha v dolini Val di Landro leži previsna luknja, ki ponuja obilico težkih kombiniranih smeri. Andrej Grmovšek je v njej preplezal smer Fly in the wind (M10 – brez ostrog). Z Markom Lukičem sta ponovila tudi smer La via e bella (M11). Tanja Grmovšek je spet dvignila svojo raven; najprej je preplezala smer Stille Erinerungen (M8+), naslednji dan pa še nadaljevanje te smeri čez svečo z neznanim imenom in končala na vrhu smeri Fly in the Wind, ki je ocenjena z M9. Dejan Miškovič je na flash preplezal smer, ocenjeno z M10, Rok Šisernik pa je na enak način uspel v M8. Anže Marenče je svojemu spisku kombiniranih smeri dodal Fly in the wind. Na srečanju alpinistov v Valle Varaita v Italiji so Anže Marenče (AO Kranj), Erik Švab (AO SPD Trst) in Klemen Premrl (AO Tržič) preplezali impozantno svečo Damocle (WI6/6+) v dolino Valle Brembano. Značilnost smeri je velika verjetnost podrtja.

Novice je zbrala Tina Di Batista.

Četrto leto slovenskega pokala v lednem plezanju

Tekme v lednem plezanju v okviru SPLP so tokrat potekale že četrto leto zapored. Prva tekma SPLP je bila v naravnem plezališču pri Češnjici, ki so ga s prostovoljnimi delom uredili člani AO Domžale. Drugič so se ledeni zanesenjaki srečali v Balosu pri Črni na Koroškem. O obeh srečanjih smo v PV že poročali. Tretja tekma je bila hitrostna preizkušnja na naravnem slapu Palenk v Logarski dolini, s katerim je narava poskrbela za najdaljšo hitrostno progo v zgodovini hitrostnih tekem v Sloveniji – kar 60 metrov bolj ali manj navpičnega ledu. Tekmovanja se je udeležilo 12 hitrih fantov in 4 hitra dekleta; najhitrejša med njimi sta bila Lovro Vršnik (PK Nazarje) in Urška Bačovnik (AO Ljubljana Matica). Zadnje tekmovanje v sezoni je potekalo v soteski Mlačca pri Mojstrani na naravno-umetnih slapovih. Udeležilo se ga je presenetljivo veliko število tekmovalcev (21) in pet tekmovalk. Najboljša v težavnosti sta bila Primož Hostnik (AO Tržič) in Tanja Grmovšek (AAO Kozjak), najhitrejša pa Matevž Vukotič (ŠDLP Mlačca Mojstrana) in Tanja Grmovšek. Zanimanje medijev za zadnjo tekmo je bilo večje kot na prejšnjih prizoriščih. V skupni razvrstitvi SPLP 2006 so v težavnosti na prvih treh stopničkah pri moških Primož Hostnik, Klemen Premrl (AO Tržič) in Peter Jeromel (AK Slovenj Gradec), pri ženskah pa Jasna Pečjak (AO Domžale), Valerija Jesenovec (AO Domžale) in Sandra Voglar (Posavski AK). Vrstni red v hitrosti je nekoliko drugačen; pri moških si sledijo Matevž Vukotič, Nikolaj Šumnik

(AO TAM) in Jernej Vukotič (ŠDLP Mlačca Mojstrana), pri ženskah pa Valerija Jesenovec, Polona Juričinec (Akademski AO) in Jasna Pečjak. Več o tekmovanjih je mogoče prebrati na spletnih straneh <http://www.ad-pecjak.si/ice/tekme.htm> in <http://www.ice-climbing.net>.

Izvedbo SPLP so omogočili: Planinsko društvo Domžale, Mobitel d. d., Mizarstvo Štular, Promontana, Dumo, Trekking šport-Petzl-Charlet Moser, K & K Žiri-Grivel, Atelje G & M, TOM – Tapetništvo TR, d. o. o., Zlatarstvo Pavlovski Doni, AKEM, d. o. o., Metropool biljardnica Kranj, Sokol group, DZS, Slovenska knjiga,

d. o. o., Rodeo team-Ožala Bolle, Sidarta vodniki, Vertikala, d. o. o., Zuba – Matjaž Zaluberšek, s. p., Avtoservis Reflex, Tab, d. d., M..P.I. Mežica, Mizarski servis Marka Anželaka, s. p., Climbersonly Uroš Perko, Ideja Kogelnik Aleš, s. p., Šumah avto – Šumah Miroslav, s. p., Prislana ključavničarstvo, Gradbeništvo Stane, Bhs Avtomehnika Ovcjak, Gradbeništvo Kuštomaj, Trgovina Mojca šport, Midra, d. o. o., Prodajalna David, Preša pub, Peca commerce, El-Kk, d.o.o., Petrol Žerjav, Pekarna Rednak, Okrepčevalnica M, Kmečki turizem Kajžer, Gostilna Krebs, Gostišče Krivograd, Enduro, Infosys, Intertehna. Posebna zahvala postaji GRS Prevalje!

M. P.

Umrli je Heinrich Harrer

7. januarja je v 93. letu starosti na domačem Koroškem umrl Heinrich Harrer, zadnji živi član štiričlanske naveze, ki je leta 1938 prva preplezala zloglasno severno steno Eigerja. Naključje je hotelo, da je za vedno odšel skoraj natanko leto dni po smrti Anderla Heckmairja (ta je umrl 1. 2. 2005), vodilnega v zmagoviti navezi; Harrer je večino vzpona plezal zadnji. O zgodovini vzponov, pa tudi o svojem lastnem vzponu v Eigerju je napisal knjigo *Beli pajek*, ki je bila l. 1984 prevedena tudi v slovenščino. Delo prav v ničemer ne zaostaja za bolj znanim Heckmairjevim, morda ga v nekaterih pogledih celo prekaša.

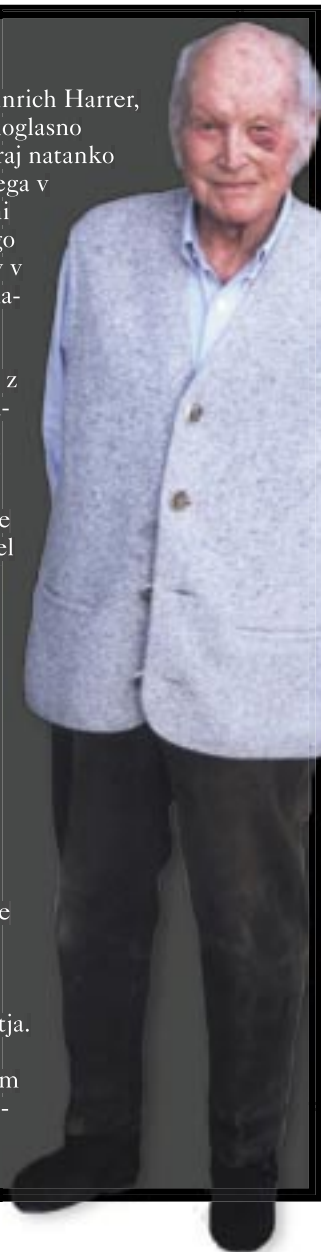
Harrer je bil že od mladih let navdušen športnik; najprej se je izkazal kot odlični smučar, pozneje pa se je začel ukvarjati predvsem z alpinizmom. Plezal je v raznih predelih Alp, odprl je tudi nekaj prvenstvenih smeri, v katerih še danes precej plezajo, npr. v severozahodni steni Zahodne Cine (V) in južni steni Punte Grohmann v Sassolungu (V).

Harrer je svojo življenjsko katarzo doživel ob izbruhu 2. svetovne vojne leta 1939. Takrat se je kot član odprave na Nanga Parbat znašel v Pakistanu in Angleži so ga kot »sovražnega« državljana internirali. Večkrat je skušal pobegniti iz ujetniškega taborišča in končno mu je skupaj s Petrom Aufschnaiterjem tudi uspelo. V 627 dneh sta prehodila 2000 km in se znašla v Lhasi, prestolnici takrat še svobodnega Tibeta. Harrer se je kmalu zblížal z mladim dalajlamo, verskim in posvetnim voditeljem te skrivnostne dežele, in postal njegov življenjski mentor. Ob spoznanju miroljubne in spravljive lamaistične filozofije se je tudi povsem spremenil. Zagrizeni nacist, poln fobij in fanatizma, je spoznal popolnoma nasproten življenjski vzorec in ga sprejel za svojega. Do svojih zadnjih dni je ohranil iskreno prijateljstvo z dalajlamo in se z njim redno srečeval. Svoje bivanje v Tibetu je mojstrsko opisal v knjigi *Sedem let v Tibetu*.

Pozneje je Harrer postal svetovni popotnik, obiskoval je neznane dežele (Aljasko, Borneo, Novo Gvinejo, Kongo, Himalajo), o njih veliko pisal in tudi posnel številne dokumentarne filme.

Z njim odhaja eden zadnjih predstavnikov t. i. »herojskega alpinizma«, ki je razvojno dosegel vrh v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Novodobne generacije alpinistov včasih malo zviška gledajo na to slavno obdobje zgodovine svetovnega alpinizma. Vendar to po mojem mnenju izvira zgolj iz slabe obveščenosti. Zato bi bil čas, da se nekatera Harrerjeva dela (spet) prevedejo v slovenščino.

✉ Andrej Mašera 📷 Tone Wraber

Proti vrhovom – z znanjem!

Proti vrhovom, Jani Bele,
Planinska zveza Slovenije, 2005

Za menoj je nov vzpon, tokrat literarni. Prebral sem knjigo, ponatis priročnika o hoji in gibanju v gorah *Proti vrhovom*. Prva izdaja je pošla že po treh letih. To lahko pomeni dvojce: ali premajhno naklado ali veliko zanimanje. Menim, da gre za oboje. Knjiga obsega 162 strani; ko jo bralec odloži, je nekoliko razočaran, ker je ture že konec. Škoda, da ni raztežaj ali dva daljša. In se začne spraševati, ali kaj pogreša.

Učna snov zajema skoraj vse. Hojo po »navadnih« markiranih poteh, brezpotju, feratah, plezanje v kopnih stenah, gibanje v gorah pozimi, plezanje v zaledenelih slapovih, gibanje po ledenikih, turno smučanje, bivakiranje, trekking, ustavljanje in napotke za ravnanje pri nesrečah. Poučimo se lahko o hrani, pijači, počitku, načinih gibanja, sestopu, strelji, vremenskih preobratih, ustavljanju zdrs, plazovih in drugem, kar nam utegne koristiti v gorskem svetu.

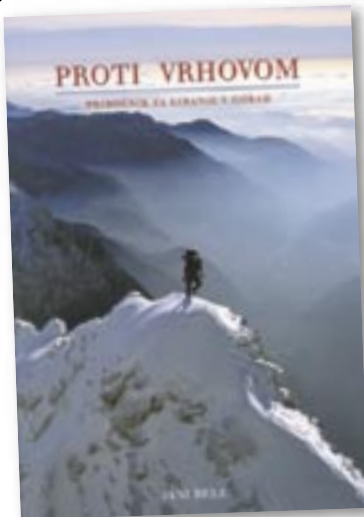
Kljub vsej vsebinski pestrosti pa v nekaterih poglavjih ne bi škodilo malce več podrobnosti. Recimo pri vremenu nekaj besed o znamenjih, ki napovedujejo spremembo. Sicer o tem lahko preberemo v kakšni drugi knjigi (France Bernot: *Vremenslovje za planince*, Günter D. Roth: *Vremenslovje za vsakogar*), vendar je lepo imeti čim več zbrane na enem mestu. Morda ne v slogu: »Kdor gre avgusta na Triglav brez bunde v ruzaku, je b'k.« kot se je glasilo nič kaj nežen nasvet starega mačka, ki sem si ga zapomnil za vedno. Verjeli ali ne, v današnjim razmeram prilagojeni obliki ga še vedno upoštevam.

Čprav obstajajo priročniki za prvo pomoč in mobilni telefoni, nekaj napotkov za dajanje takojšnje pomoči vsaj pri nekaterih poškodbah ne bi bilo odveč. Naj jih omenim samo nekaj: vrste ran, ustavljanje krvavitve, zvini, zlomi, snežna slepota, zmrzline, opekline, sončarica in morda še kaj.

Še o plezanju v kopni steni. Nekaj malenkosti je, s katerimi se ne strinjам. Ena izmed njih je vrstni red opravič pod steno pred začetkom plezanja. Praksa kaže, da si najprej nadene mo plezalni pas, nato plezalno opremo. Plezalnike pa obujemo šele takrat, ko začnemo plezati. Torej, drugi ali tretji

v navezi se preobuje, ko pride na vrsto. Le zakaj bi po nepotrebnem trpel v pretesnih plezalnikih?

Vsekakor je nujno, da plezalec obvlada polbičev vozle. Da zna z njim varovati in, če ne gre drugače, tudi »abzajlati«. Vendar bi lahko avtor omenil tudi številne zavorne ploščice, s katerimi danes varujemo v hribih in jih uporabljamo tudi za spuste po vrvi. So celo boljše od osmice. Prešite zanke so danes bolj razširjene od zank, zavezanih s kravatnim vozлом. Poleg tega pa je Pitu Schubertu uspelo dokazati, da se kravatni vozle v določenih razmerah razveže!

Kateri letni čas je Janiju Beletu najljubši, postane jasno v poglavju *V gorah pozimi*. V njem se je avtor z užitkom razpisal in nam razkril svoje bogato znanje. Morda ne bo komu ob pestri izbiri derez zdelo škoda papirja za opis sekanja stopinj v led, češ, to je vendar preživeto. Če pa bo ravnal tako kot dva obetavna »gumpca«, ki sta pridrvela pod Ojstrico, odložila nahrbtnika z derzami vred, ker se je sneg zelo pripravno vdiral malo čez gležnje, in nadaljevala v slogu »light is right«, se bo morda spomnil na sekanje stopinj na strani 83! Ko sta namreč mladca prišla na zgornjo tretjino pobočja, se je sneg strdil, tu in tam pa prešel v led. In sta jih sekala, stopinje, kajti »fight is right«. In občudovala gorske vodnike iz zlate dobe alpinizma, ki so na eni sami turi izsekali tudi po več tisoč stopinj!

Čprav je izdelavo nekaterih vozlov po mojem mnenju zelo težko narisati, je Danilu Cedilniku to zelo dobro uspelo. Celo jaz sem se lahko znova naučil že pozabljene variante nekega vozla. Svoj delež k estetski podobi

knjige so prispevale tudi fotografije. Imenitno se mi zdi, da je kazalo vsebine na začetku knjige. Za naslednji ponatis predlagam tudi stvarno kazalo.

Ko knjigo preberemo, se nam porodi vprašanje, komu je namenjena. Hja, odgovor je preprost – vsem, ki hodijo v hribe. Toda! Naj ne misli začetnik, laik ali kdor koli, da je s tem, ko je knjigo prebral, že zrel za podvige. »Ej, sem že na stodvajseti strani, gremo na Glockner!« Noben priročnik ne more nadomestiti praktičnega znanja, ki ga potrebujemo za zahtevnejše ture in ga pod vodstvom inštruktorjev dobimo v tečajih gorniških večšin, alpinističnih in planinskih šolah. Je pa knjiga dober opominik za tiste, ki so nekatere spretnosti pozabili, da si osvežijo znanje, pogledajo, »kako se že tisto naredi«. In ne pozabimo, kaj poudarja Bele: nekatere večšine je treba osveževati, trenirati, da jih lahko izvedemo podzavestno, če je treba – npr. ustavljanje zdrs s cepinom (za božjo voljo, pa ne na Grintovčevi strehi).

Priročnik *Proti vrhovom* je prav gotovo nov močan argument za privržence teorije, da smo Slovenci planinski narod. In dokaz, da so tisti, ki uvrščajo alpinizem med adrenalinske športe, navadni ignoranti, da ne rečem česa hujšega. Kajti toliko teoretičnega in praktičnega znanja, kot ga potrebuje človek za kolikor toliko varno gibanje zunaj uhojenih, markiranih poti, ne moreš preprosto omejiti na adrenalin.

Torej, če komu še ni jasno: knjiga *Proti vrhovom* naj postane obvezno branje. Predela naj jo vsak, ki zahaja v gore ali pa se namerava začeti ukvarjati s planinsko turistikom. Prepisovanje ni prepovedano, je pa škodljivo. Bližnjice se ne obnesejo vedno!

P. S.: Bolj vzgojno bi bilo, če bi imel možakar na naslovnici čelado na glavi. Rdečo, zaradi kontrasta.

Mire Steinbuch

Geotrip '02 v Sloveniji

Geotrip '02 v Sloveniji. Avtorji besedila: Uroš Herlec, Branka Hlad in Marko Simič. Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje, Ljubljana, 2005

Agencija Republike Slovenije za okolje in prostor je konec lanskega leta izdala lično knjižico z nekoliko skrivnostnim naslovom *Geotrip '02 v Slo-*

veniji. Naslovnica s fotografijo vršnega dela Triglava in tremi zanimivimi fosili, najdenimi v njegovih stenah, kaže, za kaj pravzaprav gre: za geologijo, in to geologijo naših gora.

Geotrip je ime mednarodne akcije, ki je potekala v Evropi od leta 1995 na pobudo Evropske zveze za ohranjanje geološke dediščine. Njen poglavitni namen je bil ozaveščati javnost o pomenu geologije kot vede in geološke dediščine za sodobno družbo. Knjižica Geotrip '02 v Sloveniji je sicer dediščina pestre dejavnosti ob mednarodnem letu gora 2002, povezane z geološko dediščino naših gora – toda kar prav je, da smo jo dobili na knjižne police prav zdaj, saj je leto 2006 razglašeno za mednarodno leto Zemlje. Čisto primeren povod torej, da se malo zamislimo; iz česa so pravzaprav naše gore, kako so nastale in kakšne zgodbe se skrivajo v na videz nemem kamenju? »Znanost, ki proučuje Zemljo, je geologija, njen laboratorij pa je ves naš planet!« so zapisali avtorji knjižice.

Avtorji besedila knjižice – Uroš Herlec, Branka Hlad in Marko Simič – niso ustvarili kakšnega suhoparnega geološkega priročnika, ampak razgibano, zanimivo in celo zabavno branje o geološki dediščini naših gora, ki ga bodo zagotovo z veseljem jemali v roke predvsem tisti, ki se ukvarjajo z vzgojo mladih in morajo iskati odgovore na radovedna vprašanja. Koliko je stara Zemlja? Je zares trdna? Kaj požene gore kvišku? Iz česa sploh so? Kako so nastali fosili? Na vse to in še na marsikatero podobno vprašanje boste našli

odgovor. Tako na primer v knjižici izvedemo, zakaj je za geologe pogosto najzanimivejše tisto, česar ne najdejo, ko preiskujejo kamnine kakšnega pobočja. Pa

tudi to, kako so se ribje kosti znašle visoko v stenah nad Tominškovo potjo na Triglav, kako nastaja premog in zakaj pri nas kar pogosto čutimo potrese; kaj imajo tektonske plošče skupnega z razjarjenimi krokodili in kako nastanejo podzemne jame ... Gore in njihove kamnine nam lahko povedo veliko veliko več, kot si navadno mislimo! Več vemo o geologiji, več zanimivega lahko razberemo ob pazljivem ogledovanju kamnin, skalnih oblik, plasti in skladov. In čim bolj smo radovedni, tem več

skrivnosti se nam razkriva o gorah, ki sploh niso tako negibne in večne, kot se morda zdi na prvi pogled.

Knjižici sta dodana še pregledno poglavje o zgodovini varovanja naravne dediščine v naših gorah in razlaga temeljnih strokovnih izrazov s področja ohranjanja naravne dediščine. Tudi o tem, kaj vse so geološki navdušenci počeli v Sloveniji v mednarodnem letu 2002, najdemo izčrpno poročilo, ki je hkrati svojevrsten napotek, kam se moramo obrniti, če bi se radi ukvarjali z geologijo ali jamarstvom. Čisto na koncu pa tisti, ki so še posebno radovedni in jih geologija gora zanima, lahko najdejo še seznam priporočene literature in naslove spletnih strani, na katerih je mogoče najti podatke in pojasnila o naši geološki dediščini.

Knjižice ni v prosti prodaji, jo pa lahko mentorji planinskih skupin in tudi posamezniki dobijo na Agenciji za okolje Republike Slovenije.

Marjeta Keršič - Svetel

Enciklopedija gora

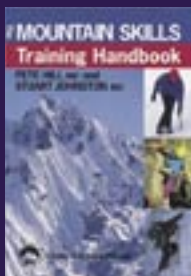
The Mountain Encyclopedia, F. V. Hartemann, R. Hauptman, Taylor Trade Publishing, Lanham, 2005

Težko je skoraj 300 strani zajetno knjigo formata A4 predstaviti na prostorsko omejenem mestu. Avtorja, Američana F. V. Hartemann in R. Hauptman, sta namreč v enciklopediji gora,

Iz Mladinske knjige trgovine,

KNJIGARNE KONZORCIJ,

Slovenska 29, Ljubljana

David McClung & Peter Schaerer

THE AVALANCHE HANDBOOK

The Mountaineers Books, 10. izdaja, 2005
(256 strani, mehka vezava, cena 4.779,00 SIT)
Vsestranski priročnik – učbenik o snežnih plazovih, njihovih formacijah in učinkih.
V pomoč bo tako strokovnjakom kot tudi zimskim rekreativcem.

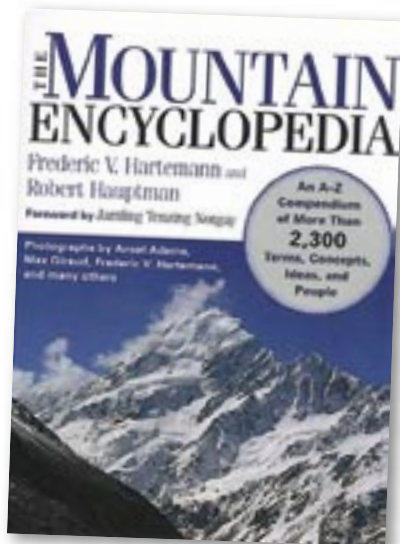
Peter Hill & Stuart Johnston

THE MOUNTAIN SKILLS TRAINING HANDBOOK

David & Charles, 2004
(160 strani, mehka vezava, cena 5.625,00 SIT)
Priročnik za gibanje v gorah v zimskih in kopnih razmerah.

ki je prvič izšla leta 2004 v ZDA, opisala več kot 2300 izrazov, pojmov, tem in oseb, ki so kakor koli povezane z gorskim svetom. V začetnem delu knjige bomo našli seznam črno-belih slik in napisov ter tabel. Uvodno besedo je napisal Jamling Tenzing Norgay, sin prvo-

pristopnika na Everest, daljši predgovor pa avtor Fred Hartemann. Sledijo še »navodila za uporabo«, okrajšave in zahvale. Jedro knjige so seveda gesla. Temeljne besede so označene poudarjeno, da se razlikujejo od preostalega besedila, opisane so jedrnato, redkeje bolj natančno. V tem delu bomo našli več kot 400 risb, slik, zemljevidov, reliefov ... ter črno-belih in barvnih fotografij. Zadnje so v sredini in razporejene teritorialno, od Severne Amerike do Avstralije. V tem delu je poleg slik samih gora še veliko drugih fotografij in ilustracij, ki prikazujejo vse, kar je povezano z gorami: živali, znamenitosti, opremo ... Tudi dodatki na koncu knjige so zanimivi: sezname 1000 najvišjih vrhov na svetu, vseh štiritisočakov v Alpah, vseh šestitisočakov v Andih, vseh vrhov, višjih od 12.000 čevljev (dobrih 4200 m), najvišjih svetovnih vulkanov, vseh nepreplezanih vrhov, višjih od 7000 metrov, najvišjih točk vseh petdesetih držav v ZDA in trinajstih kanadskih, seznam pomembnejših spletnih strani, bibliografija in indeks. Posebno zanimivo so osenčene tabele med besedilom pri geslih; omenimo le nekaj najzanimivejših: 10 najbolj junaških dejanj (npr. Beck Weathers – vstal od mrtvih med znano tragedijo na Everestu maja 1996), 10 najboljših gorskih vodnikov, 10 najboljših gorniških filmov (poseb-

no dokumentarnih), 10 najlepših gora, 10 najvišjih vulkanov, 10 najzanimivejših gorniških knjig, 20 najboljših sodobnih gornikov in 12 najboljših iz zgodovine, kronologija doseganja višinskih rekordov, 7 najmočnejših severnih sten, najvišji vrhovi celin in še in še bi lahko naštevali. Enciklopedija je brez dvoma izjemen pripomoček za vse tiste, ki jim gornišтво pomeni več kot le nedeljski izlet, saj bodo v njej našli skoraj vse, kar je povezano z gorami; sicer po večini na kratko, ampak nič za to. Kaj pa Slovenija in Slovenci? Bolj žalostno, saj mi je v vsej knjigi uspelo najti le kratko razlago za Triglav. Nič o prvih pristopih na nekatere vrhove (Andi), nič o prvenstvenih smereh na osem-tisočake, niti besede o nobenem izmed naših alpinistov ... kot da je naša prepoznavnost v svetu res tako slaba. Delno so seveda vzrok subjektivne ocene avtorjev, verjetno pa smo za to krivi tudi sami. Kaj pa če bi se zato sami lotili tovrstne publikacije – slovenske enciklopedije? Da bi zmogli, dokazujeta že izdana slovarja: Planinski terminološki, več avtorjev, 2002 in Večjezični slovar – sneg in plazovi, Pavle Šegula, 1995 (na voljo imamo še Slovar za planince, Franco Slataper, 1986, ki pa je bil izdan v Italiji). Žal izkušnje kažejo, da ne najdemo niti avtorjev za prepotrebne izletniške, planinske in alpinistične vodnike, tiste, ki bi se bili sposobni lotiti slovenske gorniške enciklopedije in bi jim uspelo pridobiti potrebno gradivo (počasi se bo vse porazgubilo ...), pa lahko naštejemo na prste ene roke ... Če pa pogledamo iz drugega zornega kota, če smo malo drzni, če upoštevamo, da je nekaj gradiva vseeno že na voljo (npr. biografije v Stoletju v gorah idr.), in če bi bila prva izdaja malce bolj skromna, potem bi morda lahko nekoč takšna izdaja tudi v Sloveniji zagledala luč sveta. Dotlej pa bomo morali v Konzorcij po zgoraj opisano knjigo ...

Vladimir Habjan

Planinski utrinki iz Brežic

Na naše uredništvo je prispela drobna, a bogata knjižica. Dvajseta številka Planinskih utrinkov, glasila Planinskega društva Brežice. V uvodniku Milena Jesenko piše: *Pa smo spet skupaj – člani upravnega odbora, vodniki, mentorice in markacisti s svojimi poročili in*

načrti pa še vsi tisti, ki smo vsak po svoje opisali, orisali, izpovedali tudi v verzih, kar so nam dali pohodi in vzponi, taborjenje in druženje ob prazničnih srečanjih, ali pa prelili v besede svoja razmišljanja, poročena na številnih planinskih poteh. Seveda ne gre ocenjevati teh zapisov z merili literarnega kritika, vsekakor pa uredniški odbor ugotavlja, da imamo posamezne pisce, ki presegajo povprečno opisovanje svojih doživetij. To pa je vzpodbudno, saj je prav zaradi takih piscev glasilo bolj kakovostno. Glasilo naj bi bilo odsev dela društva v določenem obdobju in ima tudi dokumentarno vrednost. Vse zapisa-no ostane, zato objavljamo nekaj izvele-

kov iz scenarija prireditve, s katero smo zaznamovali pomembne planinske obletnice v letu 2005, in nekaj zapisov o drugih za društvo pomembnih dogodkih ...» Res je tako, kot piše uvodničarka. Z veseljem ugotavljamo, da nekateri prispevki iz društvenih glasil najdejo pot tudi v naš Planinski vestnik. Škoda bi bilo, če bi dobro opisana doživetja ostala »le v krogu društvenih glasil«. Iz vsebine lahko razberemo pestro planinsko dejavnost društva, ki je konec leta slovesno praznovalo 55-letnico. Slovesnost so med drugim posvetili tudi 110-letnici Planinskega vestnika in 110-letnici Aljaževega stolpa. Žal se prireditve nismo mogli udeležiti, se pa na tem mestu zahvaljujemo za povabilo. Glasilo poleg mnogih letnih poročil odsekov ter opisov prireditev in govorov slavnostnih govornikov prinaša še pogovor z Mariem Grgičevičem, veliko utrinkov s planinskih poti, strani za mlade planince in program dela v letu 2006.

Vladimir Habjan

Mednarodni sporazum o varstvu Karpatov

Mednarodna Konvencija o varstvu Karpatov, ki jo podpira Organizacija združenih narodov, njen glavni namen pa sta varstvo in ohranjanje gozdov, vodnih virov ter gora v srednji Evropi, je postala mednarodno veljavni dokument, kajti 4. januarja letos jo je ratificirala četrta od držav podpisnic Madžarska. Pred tem so jo že ratificirale Slovaška, Ukrajina in Češka republika. Karpati so tako za evropskimi Alpami postali drugo veliko gorovje na svetu, ki je zavarovano s posebnim mednarodnim sporazumom. Pri oblikovanju Karpatske konvencije je odločilno vlogo odigral Okoljski program OZN oziroma UNEP. Konvencija je bila podpisana maja 2003 na mednarodni konferenci Okolje za Evropo. Ščetrto ratifikacijo je stopila v veljavo. Sopodpisnice, ki je še niso ratificirale, so Poljska, Romunija ter Srbija in Črna gora. Z uveljavitvijo Karpatske konvencije bodo pridobili milijoni ljudi, saj pomeni zavarovanje velikih evropskih naravnih gorskih in dolinskih gozdov, kjer še prebivajo evropski bizoni, volkovi, orli in nad dvesto endemičnih rastlinskih vrst.

Klaus Toepfer, izvršni direktor UNEP-a, je dejstvo, da je Karpatska konvencija postala veljaven mednarodnopravni dokument, komentiral: »Ta mednarodni sporazum bo uravno-

težil potrebe ljudi po ohranjanju narave. Pomeni okvir za trajnostni razvoj in lahko predstavlja vzor za druga gorska območja na svetu.«

Karpatska konvencija se v veliki meri naslanja na izkušnje in primere dobre prakse na podlagi Konvencije o varstvu Alp. UNEP prenaša izkušnje, ki so jih pridobili pri pripravi Karpatske konvencije, tudi na druga območja, zlasti v Ande, osrednjo Azijo, na Balkan in Kavkaz.

Na območju, ki ga zajema Karpatska konvencija, živi 18 milijonov ljudi. Zaradi ohranjenih vodotokov je to izjemno pomemben vir pitne vode za velik del evropskega prebivalstva. Karpatski gozdovi so življenjski prostor za mnoge vrste rastlin in živali in prehodni koridor za velike zveri, ki povezuje evropski sever z jugom in zahodom. To omogoča medvedom in drugim vrstam, da se selijo in ohranjajo genetsko pestre, zdrave populacije. Na območju, ki ga bo poslej varovala Karpatska konvencija, uspeva kar tretjina vseh evropskih rastlinskih vrst.

Temeljne prvine Konvencije o varstvu Karpatov so ohranjanje biološke in pokrajinske pestrosti, sonaravno in trajnostno gozdarstvo in kmetijstvo ter razvijanje primerne, naravi prijaznega prometa.

Marjeta Keršič - Svetel

Slivnica namesto Jerebice

Načrtovani oktobrski izlet na Jerebico na slovensko-italijanski meji nam ni uspel, saj vzpon po spolzkih skalah na severnem delu 2100 metrov visoke gore ni bil priporočljiv. Vendar je dan, namenjen izletu, tu in tako smo se odpravili na nenevarno Slivnico (1200 m) nad Cerkniškim jezerom. Čeprav se z nje menda še vedno spuščajo coprnice (verjetno to lahko opazijo le močno drogirani ljudje), nismo opazili nobene niti v »Coprniški jami«. Pa smo se na pot odpravili zgodaj, kot je velevala razpisna dokumentacija, ob 4.30 iz Križev. Tokrat smo imeli posebno veselje s pitjem jutranje kavnice na počivališču Lom, saj sta nam vodnici Aleša in Mojca privoščili polno uro in dovolili celo zamudo. Tako smo do dne počasi pripotovali v Cerknico s popolno planinsko opremo, od katere se nekateri nikakor niso želeli ločiti. Po dobri uri hoje skozi listnati gozd in senožeti tik pod vrhom vstopimo v prijetno »coprniško« domovanje, kjer nas je že na vhodu pozdravila mama coprnica, majhne coprničke pa visijo kar izpod stropa. Ta del Notranjske je poznan po bogatih listnatih gozdovih, gradu Snežniku, presihajočem jezeru, polhah, zato je v planinskem domu tudi majhen živalski vrt z medvedko, lisicami, kuno ... Pogled na Cerkniško jezero je bil nekoliko zamogljjen, nazorno presihanje jezera smo si ogledali v Jezerskem hramu, ki ga je v Dolenji vasi pri Cerknici uredil podjeten domačin. Izdelal je reliefno maketo cerkniške doline z vsemi podrobnostmi, tako da natančno lahko vidimo, kako skozi požiralnike voda priteka in odteka. Manjši muzej prikazuje tudi, kako so nekoč želeli zgraditi turistično objezersko središče in kako lovijo ribe. Kadar voda odteka, se jih v predelih z vodo nabere neverjetno veliko in jih lovijo v pletene košče, imenovane košče. Presihajoče Cerkniško jezero je s svojimi naravnimi danostmi (požiralniki, travo, grmovjem, živalstvom) prava poslastica za fotografe. Del teh fotografij smo si ogledali s pomočjo multivizije. Skratka, vredno ogleda. Da pa ne bi bili prezgodaj doma, smo na dolgo proslavljali rojstni dan svoje planinke Olge in zopet je bilo prijetno. Za konec: niso samo visoke gore

vredne vzpona, tudi na coprnški gori je lepo, še posebej, če te coprnice ne odvlečejo v svoje vrste.

Ivana Valjavec

Pohod članov PD Križe po hrvaški Istri

Slovenske gore so v januarju običajno pokrite s snegom, letošnja snežna odeja pa je verjetno najdebelejša v zadnjih 50-ih letih. Zato se je bilo treba ozreti naokoli in načrtovati potepa-

nje po krajih, ki so v tem letnem času mnogo manj zasneženi. Tako je padla odločitev, da obiščemo manj znane kraje, stran od tranzitnih poti, v hrvaški Istri. Izbrana je bila relacija od Grožnjana pod Završjem in čez Oprtalj do Čabrnice – skupaj kakih 15 km poti, večinoma po nekdanji in že zdavnaj opuščeni ozkotirni železniški progi, ki je vodila od Poreča do Trsta, v teh krajih imenovana »parencana«. Pot, ki je del ponudbe istrskih pešpoti, so začeli obnavljati člani planinskega društva Planik iz Poreča in jo tudi markirali. V Bujah sta se nam pridružila vodnika tega društva – Damir in Josip. Seveda sta poskrbela tudi za dobrodoščilo, z

vinom, kakiji in kiviji z domačega vrta. Začetek pešačenja je bil v majhnem, a znanem mestecu Grožnjan, kjer so se pred 30 leti naselili umetniki z vsega sveta in tako ponesli njegovo ime v svet (znan predvsem po slikarskih kolonijah). Grožnjan leži na nadmorski višini 228 metrov in je znan tudi po dobrih rdečih vinih, domačem pršutu, siru, tartufih ... Odjuga je ta dan naredila svoje, tudi sonce je prekrila megla, tako da lepe vidljivosti preko Istre in kvarnerskega zaliva pa tja do Nanaša nismo imeli. Smo pa po poti lahko občudovali imenitno zgrajene oboke visokih viaduktov ozkotirne železniške proge in oporne zidove ter uživali v temi dveh krajših in enega daljšega tunela. Posebna izkušnja za planince, vajene svetlih širokih gorskih planjav. Pot nas je vodila tudi skozi manjše razpadajoče vasice, v katerih živi le nekaj ostarelih prebivalcev, in tako smo prišli do Oprtalja, kjer smo poizkušali njihovo istrsko supo (refošk z oljnim oljem, v katero namakaš kruh). Vasica ima med hišami ozke in s tipičnim kamnom obdelane uličice, cerkvice in beneškega leva z odprto knjigo (to pomeni, da je skulptura nastala v mirnem času). Od Oprtalja do končne postaje v Čabrnici (400 m nad morjem) smo hodili še slabi 2 uri in srečali skupino močno blatnih motoristov. Na koncu nas je čakala istrska enolončnica, preprosta zelenjavna zabeljena juha s klobaso, ki smo jo poplaknili z dobrim domačim vinom.

Ivana Valjavec

Zasavska Sveta gora pri Zagorju

Iztekajoče planinsko leto običajno zaključimo z izletom v neznano, ki med udeležence, ki so si »prihodili« pravico do udeležbe, vnese nemalo vznemirjenja. Tudi tokrat smo na vso moč ugibali, kam bomo šli letos, vendar vodniki, zavezani k molčečnosti, skrivnosti niso hoteli izdati.

Konec novembra, v pravem snežnem metežu, smo z avtobusom krenili na pot. Vožnja skozi Domžale in proti Moravčam nam je razkrila naš cilj. Izstopili smo v Vidrgi in se napoliti po zasneženi cesti z velikimi dežniki in pešerinami proti Planinskemu domu na Zasavski Sveti gori. Dom stoji na kratkem slemenu, ki povezuje Roviškovec (930 m) in vrh Zasavske gore (852 m), na katerem stoji Marijina cerkev, okrog nje pa stoji dokaj ohranjeno taborsko obzidje. Prvo zavetišče na Zasavski gori je

1. januarja 1927 odprla Litijska podružnica SPD. Poimenovali so ga po takratnem predsedniku podružnice Ferdu Tomazinu (1869-1937), ki je bil tudi pobudnik za novo planinsko kočo, ki so jo zgradili na sosednjem gričku Požarnica in jo pod imenom Tomazinova koča odprli 9. avgusta 1931. Žal je bila med vojno požgana, vendar je po osvoboditvi PD Zagorje postavilo na pogorišču Tomazinove koče zasilno zavetišče, odprto 16. junija 1946. Na temeljih nekdanje šole, ki je bila med 2. svetovno vojno požgana, je bil 1949 zgrajen nov planinski dom, ki pa ga je 2. novembra 1974 uničil požar. Zagorski planinci so ga popolnoma obnovili, z lepšim zunanjim videzom in boljše notranjo ureditvijo so ga odprli 7. avgusta 1976.

Pri Marijini cerkvi se vidi skoraj na vse strani, le proti vzhodu razgled zakriva bližnji Roviškovec, na jugovzhodu je Kum, za njim pa vidimo Gorjance. Na jugu se dvigajo nad ozko dolino Save Polšniški Dolomiti z Ostrežem, proti jugozahodu so v bližini litijski hribi, daleč za njimi pa Snežnik, Javorniki in Nanos. Od zahoda proti severu so na obzorju Julijci s Triglavom, Karavanke in Kamniške Alpe, v bližini pa zahodni del Posavskega hribovja proti Ljubljanski kotlini. Proti severu se razprostirata Velika in Menina planina, za njima je Raduha in daleč na severu Pohorje. Seveda mi razgleda nismo imeli, sprejel pa nas je župnik, ki smo mu v nekaj minutah uredili pot skozi globoko snežno odejo okoli župnišča in do cerkve. Njeni zvonovi so v rokah nekaterih naših članov kmalu prijetno pritrkavali.

Poslovali smo se od župnika, saj nas je v domu čakalo dobro kosilo, na-

grade in pohvale predsednika društva in pomočnice načelnika vodniškega odseka. Tako smo bili vsi udeleženci nagrajeni za svoj pozitivni odnos do pohodništva, preko katerega tudi uredničujemo svoje želje.

Ivana Valjavec

Od Mengeške do Rašiške koče

Na prvi izlet Seniorskega odseka PD Pošte in Telekomu Ljubljana v letu 2006 smo se odpravili v četrtek, 12. januarja. Malo pred osmo zjutraj se nas je

pred PBS na Trgu OF v Ljubljani zbralo 15 pohodnikov, kar lepa skupina za mrzlo, megleno jutro (pod -10°C) in visok sneg v gorah. Po nakupu skupinskih vozovnic smo na postajališču 28 čakali na odhod avtobusa, ko je k nam pristopil prometnik glavne avtobusne postaje ter nam v imenu sodelavcev izročil buteljko vina kot novoletno darilo. Pošteno smo bili presenečeni, česa takega pa še ne. Lepo smo se zahvalili ter obljubili, da bomo še veliko uporabljali usluge postaje, njemu in sodelavcem pa zaželeli srečno v letu 2006. Mimo Trdinove rojstne hiše in cerkve sv. Mihaela v Mengšu smo bili hitro pod Gobavico, kjer stoji Mengeška koča. Megle so izginjale, skoznje so prodirali januarski sončni žarki. Sneg pod nogami je bil poledenel, zato smo raje hodili ob robu steze po celcu. Hitro smo bili pri planinski koči, iz dimnikov se je pošteno kadilo. Pa glej ga zlomka, vsa vrata so bila zaklenjena, na trkanje ni nihče odprl, nikjer obvestila, kdaj je odprto. Nič, le slab žig in mrz! Za nameček še na Dobenem nič odprtega. Hitro smo nadaljevali proti Rašiški koči. Kamniško-Savinjske Alpe in Karavanke so bile pred nami kot na dlani, gore so vabile, vendar odete v predebelo snežno odejo – naj kar počivajo. Nad nami so krožila letala z bližnjega Brnika. Steza proti Rašici je bila dobro shojena, posebej pozorno smo sestopali po zglaženem in zmrznjenem snegu, pri čemer so nam bile v veliko pomoč pohodne palice in dobra obutev. Sonce je počasi ogrevalo veje, s katerih je odpadalo ivje. Ptiček je na stezi klujuval

ostanke storža, razkopani ostanki štora ob poti so kazali na boj za obstanek v gozdu, najbrž je lisica iskala svoj zalogaj. Od odcepa na Dobeno je bila steza le nakazana, za nami je ostajala globoka gaz. Po dobrih dveh urah hoje smo z vrha enega od gričev vendarle zagledali Koščev vrh s stolpom, do njega je bilo vsaj še dobro uro. Poldan, toplo nam je postalo, slekli smo toplja gornja oblačila, na soncu je bilo prijetno. Spustu je sledil vzpon, prepletene steze, spet sem moral paziti, da nismo skrenili. Upognjene zasmehene mladike so nam zaprle pot, morali smo v globok kristalno bel celec – prava zimska idila. Nekaj korakov smo imeli celo razgled proti Karavankam in Julijcem s Triglavom. Po dobrih treh urah smo prispe-li pod razgledni stolp. Daljši odmor v Rašiški koči za topel čaj in malico, pošteno smo si jo zaslužili. Odprli smo podarjeno buteljko in napisali delavcem ljubljanske avtobusne postaje kartico v zahvalo. V senci je hitro zazebllo, zato smo odhiteli v dolino, kar po celcu skoraj do postaje mestnega avtobusa v Gameljnah. Štirinpolurni pohod smo zadovoljivi in lepem zimskem dnevu zaključili brez zdrsov ali padcev.

Besedilo in foto: Alojz Teržlav

Mi Korošci »skup držimo«

Leto je naokrog in četrti vikend v novembru je naš konec tedna. Kje se bomo srečali letos, smo se dogovorili že na sestanku v septembru. No, ko govorim o nas, mislim s tem vse vodnike planinskih društev Koroške. Pri nas je to lepa navada, katero naš Ivan Cigale »gor drži« že nekaj let. Srečamo se, da si izmenjamo lepe in tudi manj lepe spomine na dogodke preteklega leta. Letos nam je večer popestril Matjaž Šerkezi, načelnik za vzgojo pri KA PZS, ki je za nas pripravil ogled diapozitivov iz odprave na Kun (7086 m) v Indiji. Odpravo je organiziral Alpinistični odsek Kozjak iz Maribora pod vodstvom Toneta Golnarja. Na Koroško vedno rad pride tudi Bojan Pollak (načelnik PKK-VK) z ženo Mimi, pa brata Simon in Izidor Ograjenšek iz Športnega društva Andraž nad Polzelo in še mnogi drugi. Nenazadnje tudi prijatelja iz Beltincev, Ignac in Zinka Benkovič. Letos smo za kraj srečanja določili turistično kmetijo Zg. Lečnik nad Ravnami. Že iz Podvelke smo se odpravili v rahlem mraku in naletavanju snega, tako da smo v Ravne, kjer smo se z glavne

ceste odcepili v breg proti Lečniku prispeli že v temi. Obstojimo sredi klanca in takoj na delo. Ignac vzame verige, meni pa v roke potisne list z navodilom za pravilni postopek namestitve. Tisto o tovariški pomoči iz Častnega kodeksa slovenskih planincev so si vsi dobro zapomnili. Verige smo uspešno »zmontirali« in »konvoj« se je lahko premaknil našemu cilju naproti. Po dobrodošlici z aperitivom se je lahko začel »uradni del« srečanja koroških vodnikov. Ivan Cigale je najprej pozdravil vse vodnike in goste, ki so se srečanja udeležili. Posebej je pozdravil in napovedal Matjaža Šerkezi-ja, ki nas je nato popeljal v gore Indije, v svet, ki je večini malo znan. Kar prehitro je minila ura »sprehajanja« proti vrhu, ki sta ga Damjan Karničnik in Matjaž Šerkezi dosegla po 11-ih urah nevarnega in naporega vzpenjanja, saj sta zaradi spreminjajočih se snežnih razmer od sedla na višini 6300 m napredovala zelo počasi. Po kosilu se je razvila debata. Seveda smo se »obvezno malo presedali«, da smo lahko z vsakim izmenjali nekaj besed, pa seveda tudi nazdravili. Naš gost Ignac iz Beltincev na srečo ni pozabil vzeti s seboj vina iz svoje gorice, Zinka pa je dodala še pekač prekmurskega peciva. Ob tako prijetnem vzdušju čas vedno prehitro beži. Ko smo dobili vsi fotografijo s srečanja, se je bilo treba počasi posloviti. Zunaj je medtem zapadlo že dobrih 30 cm snega in bilo je kar nekaj težav, da smo našli vsak svoj avto. Poslovlili smo se od prijaznih gostiteljev in Ivana z obljubo, da se prihodnje leto ponovno srečamo.

Marta Prah

Tabor poleti, lepi spomini še pozimi

Mladinski odsek Obalnega PD Koper vsako leto organizira tabor predšolskih in šolskih otrok do 10. leta. Organiziramo ga izmenično v Blejski koči na Lipanci in na Soriški planini. Oskrbnika Jože Tomc z družino in Stanko Velimirovič z Brigoto ter nekdanja pastirja Zdravko in Franci so postali za nas nepogrešljivi, pravi prijatelji. Kmalu bomo v vrtcu Semedela v Kopru začeli zbirati prijave za letošnji tabor in želja, da bi prej popisala nekaj prelepih vtisov z Lipance, mi ne da miru. Osem sončnih, a tudi deževnih dni nam je omogočilo, da smo izpeljali »malo planinsko šolo«. S Sonjo Živec smo obiskali Lipanska vrata, Lipanski vrh, Debelo peč, Mrežce, odšli smo v Volovsko dolino in do Titove lovške kočice. Pastirja sta nas vodila po pastirskih poteh mimo snežne jame in za vse nas pripravila palice ter drva za večerni ogenj. Na palice smo nabadali krompir in hrenovke, veselo zapeli ob harmoniki in se veselili kljub dežju, ki nam je nagajal. Dobro razpoloženje so nam vse dni vlivale tudi številne živali: krave, ovce, kavke, pupki, močeradi, paglavci v mlakah ter mravlje v mravljiščih. Na svojih potepanjih smo videli zanimive rastlinske vrste, razgleda na gore, spoznali smo poključki gozd, »pravo« plezanje, se zabavali pri igri in petju. Prav pri igri so bili Marija, Lidija in Ivan neutrudni vodniki.

Vse je prevzela igra tombola. Ob večerih sem otroke uspravala s pravljicami in flavto. Vsi udeleženci tabora so se vrnili domov v majicah z napisom »Poključki gams« in označenim zemljevidom Gamsove poti. Za to smo oskrbniku Blejske koč še posebno hvaležni.

Vodja planinskega tabora
Nevenka Furjan

Pridobitev statusa humanitarne organizacije

GRS pri PZS je bil z odločbo, ki jo je 28. 12. 2005 izdalo ministrstvo za zdravje, podeljen status humanitarne organizacije. V odločbi je zapisano, da se GRS pri PZS podeli status humanitarne organizacije in da se vpiše v razvid humanitarnih organizacij kot splošna dobredelna organizacija pri ministrstvu za zdravje. Obrazložitev odločbe je dolga in temeljita. V njej med drugim piše: »GRS pri PZS ima odločbo o statusu društva v javnem interesu na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki ji jo je podelilo Ministrstvo za obrambo ... GRS pri PZS ima plemenite človekoljubne cilje, ki jih izvaja v obliki programov in storitev v neposredno korist posameznikov ... in se operativno izkazuje skozi reševanje ogroženih in poškodovanih oseb v težje dostopnih goratih predelih naše države ... GRS pri PZS izpolnjuje merilo odprtosti delovanja, saj je s svojo dejavnostjo na voljo vsem pomoči potrebnim ljudem, ne glede na to, ali so njeni člani ali ne. GRS pri PZS izpolnjuje merilo prostovoljnosti in merilo nepriljublivosti, ker svojo dejavnost v celoti opravlja s prostovoljci, ki svoje delo opravljajo po svoji svobodni odločitvi brez plačila. GRS pri PZS izpolnjuje tudi merilo strokovnosti, ker ima vsaka specialna dejavnost svojo podkomisijo. Njihova naloga je, da skrbijo za sodobno tehniko, strokovnost, vzgojno-izobraževalne programe ter ustrezne akcije. V omenjenih podkomisijah delujejo vrhunsko usposobljeni strokovnjaki za posamezno področje reševanja.« Komisija za oceno izpolnjevanja meril je pri izpolnjevanju posameznih meril izhajala iz dolgotrajnega izročila in prepoznavnosti GRS pri PZS v Sloveniji ter iz samostojnosti GRS S pri izvajanju humanitarne dejavnosti.«

V. H.

Sodelovanje s SV v letu 2006

Planinska zveza Slovenije in Slovenska vojska bosta tudi v letu 2006 nadaljevali uspešno sodelovanje, ki traja že vrsto let. To je bilo rečeno in tudi podpisano na srečanju, ki ga je organizirala Slovenska vojska s predstavniki organizacij civilne družbe. Kot predstavnika Planinske zveze Slovenije sta se ga udeležila predsednik Planinske zveze Slovenije Franci

Ekar in v. d. generalnega sekretarja Planinske zveze Slovenije Danilo Sbrizaj. Slovenska vojska bo tako Planinski zvezi Slovenije med drugim pomagala s helikopterskimi prevozi opreme za akcije markacistov na planinskih poteh, pri graditvi in obnovi planinskih koč, sodelovala pa bo tudi pri nekaterih prireditvah. Planinska zveza Slovenije pa bo pripadnikom Slovenske vojske omogočila prenočevanje v planinskih kočah s popusti, ki veljajo za njene člane, kadar bodo izvajali službene aktivnosti (vaje ipd).

Danilo Sbrizaj

IN MEMORIAM

Tonetu v slovo

V rokah držim neavtorizirani delni prevod vodnika Eugena E. Hüslerja Dolomiten Klettersteigeführer mit Brenta (4. dopoljena izdaja, Innsbruck, 1999), ki si ga pripravil s tako skrbnostjo, da se nam je zdelo, da Dolomite poznamo kot svoj žep. Dolomite si imel rad, celo več, dal bi vse, da bi se nekoč lahko sprehodil po njihovih vrtoglavih policah. Večkrat si mi dejal: »Organiziraj tabor v Dolomitih, pomagal ti bom! Tako rad bi šel v Dolomite, pa ne sam. S skupino, ki jih bo znala ceniti.« Prepričal si me in nastal je projekt Dolomiti 16, ki si ga tako skrbno pomagal pripraviti. Začeli smo z Brento. Kot začaran si se prebujal v nova jutra in spraševal, katero ferato si bomo ogledali, čeprav si dobro poznal program. Pogosto si zaostal za skupino, ki je hitela po zavarovani plezalni poti. Večkrat sem zato premišljal, da te izdaja kondicija. Pa se je pokazalo prav nasprotno. Dolomite si vpiljal z vsem svojim bitjem. Pozabil si na čas, celo na nas si včasih pozabil, da ne bi spregledal prelepega koščka poti, ki si si ga hotel za vedno vtisniti v spomin. Včasih smo te opazovali s police visoko nad teboj. Stal ali sedel si na skalnem pomolu, prižgal pipo in strmel. Strmel nad prekrasnimi prizori, ki so se nam ponujali. In v koči si potem spraševal, ali smo videli vse to, kar si videl ti. Še posebej ljube so ti bile visokogorske trate, polne planinskega cvetja. Da bi kar ostal, si pogosto dejal, ali še bolje, čim prej bi na te trate pripeljal tudi hčerko Živo. Ko smo zapuščali Brento, si ti še ostal in preprezal nekaj ferat. Kot da bi vedel, da se ne boš nikoli več vrnil. Bil si tudi zelo kritičen, ko si včasih preveč zaostal. Pridušal si se, da boš moral prihodnje leto še bolj trenirati, da ne boš zaviral skupine. Leta so minevala in prišel je Sorapiss. Sprva je šlo še kar dobro, toda tam, kjer se je strmina močno povečala, si zaostal. Čakali smo te in vedno si z nasmehom dejal, da že prideš za nami, le da si premalo treniral in nas težko dohajaš. Nevihta nas je dokončno ločila. Mi smo se zatekli v bivač, ti pa v kočo. Naše poti so se ločile. Vabili smo te v daljni Tibet. V svoji skromnosti si dejal, da te to ne zanima. V resnici si vso energijo vložil v Dolomite in v delo, ki si ga opravljal kot svoj poklic. In preden smo se zavedeli, da si hudo bolan, se je zgodilo. Tiho, na tvoj način. Tudi za slovo bi rekel: »Saj ni treba, nisem pomemben.« Ostala bo knjižica s prevodom tur po Sekstenskih Dolomitih, ostal bo vonj po tvoji pipi, in ko bomo letos plezali po Rosengartnu, nas boš opazoval na skritem pomolu Dolomitov. Odšel si kot orlič in mirno jadraj v prostranstvih, kjer bivaš zdaj.

Aleksander Čičerov

Kako poznamo naše gore?

Katera gora je na sliki?

Tokrat bo za nagrado 25-litrski nahrbtnik znamke Milo, model Carma 25, ki ga ponuja spletna trgovina z gorniško opremo www.kibuba.com.

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do petka, 24. 3. 2006.

Rešitev iz prejšnje številke:

Slika je bila posneta z Mrežc nad Lipansko planino, na njej pa so z leve proti desni Viševnik, Mali Draški vrh (tik pred njim še Veliki Selišnik), Veliki Draški vrh in Vernar. Prejeli smo 59 pravih odgovorov, med njimi pa je bil izžreban Zoran Ofak iz Kočevja, ki mu bo spletna trgovina www.kibuba.com podarila cepin raveltik clasic.

Andrej Stritar

IŠČEMO SODELAVCE,

ki bi bili pripravljeni pomagati pri izdelavi kazala Planinskega vestnika od leta 1895 do 2001.

Kazalo bomo postavili na našo spletno stran, na kateri bo mogoče na različne načine iskati po reviji. Pozneje ga nameravamo izdati tudi v knjižni obliki. Potrebujemo pomoč pri vpisovanju vsebin starih letnikov v podatkovno bazo, ki smo jo zgradili na svetovnem spletu. Vpisati bo treba naslove in podnaslove vseh objav, podatke o njihovih avtorjih, o zvrsti objave in o straneh v vestniku, na katerih so natisnjene.

Stare revije bomo priskrbeli mi, od vas pa pričakujemo:

- da imate dostop do interneta in obvladate vpisovanje prek spletnih strani,
- da poznate gorski svet, kajti morali boste samostojno prepoznati in vpisati, o kateri gori govori objava,
- da nam sporočite, za kakšno plačilo ste nam pripravljeni vpisati podatke enega letnika PV.

Prosimo, pišite nam na elektronski naslov pv@pzs.si.

Uredništvo Planinskega vestnika

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

**RADIO
UNIVOX**

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

Razstava Planinskega vestnika

Obveščamo vas, da so razstavnici panoi Planinskega vestnika, ki smo jih izdelali v lanskem, jubilejnem letu, spet na voljo. Nahajajo se v prostorih Planinske zveze na Dvorčakovi 9 v Ljubljani. Vabimo vas, da jih za določen čas razstavite v svojih prostorih ali na slovesnih prireditvah.

Uredništvo
Planinskega vestnika

KRAKOVSKI NASIP 4

TEL.: (01) 426 34 28

**AKCIJSKE CENE GORE-TEX JAKEN IN VELURJEV DUMO
PRVIČ PRI NAS V PRODAJI ŠVICARSKÉ TURNE VEZI NAXO
TURNI ČEVLJI SCARPA PO LANSKOLETNIH CENAH
PONOVO V PRODAJI ODLIČNE PALICE KOHLA**

**10% GOTOVINSKI POPUST
ZA IMETNIKE POTRJEJENE PLANINSKE IZKAZNICE.**

VABLJENI!

stičišče med tehnologijo in naravo

GARMONT

The Garmont logo consists of a stylized, colorful symbol resembling a mountain peak or a letter 'Z' in shades of red, orange, and yellow. Below this symbol, the brand name "GARMONT" is written in a large, bold, white, sans-serif font.

challenge the elements